

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1867.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 423.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΕΝ ΕΤΕΙ 1537

ΚΑΙ ΑΙΧΜΑΛΩΪΑ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΚΑΡΤΑΝΟΥ,

ΕΥΣΥΓΓΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΤΟΥ

ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ ΣΕΛΗΜ⁽¹⁾.

Α΄.

Αί συμβουλαί αὐτῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φραγκίσκου δοθεῖσαι πρὸς τὸν Σουλτάνον Σουλεϊμάνον καὶ αὐτῶν δύο ἡγεμόνων γενόμεναι διαπραγματεύσεις, ἔπεισαν τὸν Σουλτάνον νὰ κινήσῃ πόλεμον κατὰ τοῦ αυτοκράτορος Καρόλου Ε΄, πλήρη ἔχοντα πεποίθησιν ὅτι ἤθελε κατακτήσει πλείστας καὶ ἀρίστας χώρας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπέσχετο νὰ καταστῇ μετὰ στρατοῦ εἰς Ἰταλίαν, ἅμα ὡς οἱ Τούρκοι πλησιάσωσι διὰ ξηρᾶς εἰς τὰς παρακλίας τοῦ Ἰονίου πελάγους, καὶ νὰ πέμψῃ ἰσχυρὸν στρατὸν ἵνα ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς Ἀπουλίας, ὑποκειμένης τότε τῷ Καρόλῳ, μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν συνθηκῶν ὁ Σουλεϊμάνος, ἀρχομένου τοῦ ἔτους τοῦ 1537 ἔτους, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως

μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ, καὶ διελάσας τὴν τε Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, οὐδέλω φροντίζων περὶ τῆς τραχύτητος τῆς οἰκίας καὶ τῆς δριμύτητος τοῦ χρόνου, ἦλθεν αὐτοπροσώπως εἰς Ἀλβανίαν καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Ἀδλωνί, ἵνα ἔχῃ ὑπὲρ τὴν Ἰταλίαν καὶ χρείας τυχοῦσης διαπλεύσῃ τὸν κόλπον μετὰ τοῦ στόλου, ὅστις ἐξεβλήθη τοῦ Ἑλλησπόντου, συνέκειτο ἐκ τετρακοσίων καὶ ἐπέκεινα νεῶν ἐχουσῶν ὑπὲρ τὰς τρεῖς χιλιάδας τηλεβόλων, πολεμικὰς μηχανὰς, πολεμοφόδια καὶ ἄπειρον πλῆθος ζωοτροφῶν. Τῆς στρατιᾶς ταύτης ἡγεμὼν ἦτο ὁ παστᾶς Λουτοῦφος, ἀνὴρ ἀνδρείος οὐ τῆς τυχοῦσης καὶ γαμβρὸς τοῦ Σουλεϊμάνου· τὰ δὲ δευτερεῖα εἶχεν ἐν τῷ στρατῷ Χαϊρατίνης ὁ Ἐρυθροπώγων, ὁ τρόμος τοῦ Ἀρχιπελάγους· παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἅγιᾶς παστᾶς, σύμβουλος αὐτοῦ καὶ ἄλλοι παστᾶδες καὶ ἀγάδες. Εἰκοσιπέντε χιλιάδες πεζῶν ἐπέβαινον εἰς τὰς ναῦς, ἐν οἷς τέσσαρες χιλιάδες Γενιτσάρων μετ' ἄλλων δέκα χιλιάδων, τῶν μὲν ἡσκημένων πρὸς πόλεμον, τῶν δὲ νεοσυλλέκτων, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν δώδεκα νομικῶν, ἕξ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἕξ ἐκ τῆς Ἀρμενίας, ἐκτὸς πολυαρίθμων ἰππέων.

ὑποπέυσασα ἡ ἐνετικὴ πολιτεία τοσοῦτον φοβερὰν παρασκευὴν, ἐπεχείρησε μετὰ μεγίστης δραστηριότητος νὰ ἐνισχύσῃ τὸν στρατὸν αὐτῆς καὶ νὰ ἐπαυξήσῃ καὶ προμηθεύσῃ διὰ τῶν ἀναγκαίων τὰς

⁽¹⁾ Συνετάχθη ἡ ἀνωτέρω διήγησις κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ ἀειδύμου πατρὸς ἡμῶν, Ἀνδρέου Μουστοξύδου.

θαλασσίους φρουράς. Ἐξ ὧν δ' ἐφάνητο ὁ Σουλεϊμάνος ἐπεθύμει νὰ πειραθῆ τοῦ ἀγῶνος ἰδίως ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως· καὶ τοὶ δὲ τῶν Ἐνετῶν ὑποσχεθέντων οὐδετερότητα ἐν τῷ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὑπ' αὐτοῦ κινουμένου πολέμου, ὁ σουλτάνος ὁμοῦ δὲν ἤρκετο εἰς τοῦτο, ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐχὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὤφειλον νὰ συμμετάσχωσι τοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κάρολον ἀγῶνος. Ἀβέβαιοι ὄντες περὶ τε τοῦ πολέμου τοῦ συνισταμένου ἐν τοῖς μεθορίοις αὐτῶν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, ἀνέδειξαν οἱ Ἐνετοὶ κατὰ τὸν Μάϊον μῆνα ἀρχιναύαρχον τὸν Ἰερώνυμον Πέζαρον, ἄνδρα διοικητικὰς ἀρετὰς ἔχοντα, ἰδίᾳ ἔμπειρον ὄντα περὶ τὰ ναυτικὰ, καὶ ἐπεμψαν εἰς Κέρκυραν, λόγου διδοθέντος ὅτι οἱ Τούρκοι ἔμελλον νὰ διαβῶσιν ἐκεῖθεν πρὸς λεπλασίαν τῆς νήσου. Ἐβδομήκοντα κάτεργα ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Πέζαρου, καὶ εἰς ταῦτα προσετίθεντο ἄλλα δέκα ἐξηρτυμένα ἐν Κρήτῃ, ἐν ἐν Κεφαλληνίᾳ, δύο ἐν Ζακύνθῳ καὶ δύο ἐν αὐτῇ τῇ Κερκύρᾳ. Οὐχ ἦττον ὁμοῦ ἐδόθη ἐντολὴ τῷ Πέζαρω, ἵνα διατηρήσῃ οὐδετερότητα, χορηγήσῃ ἐξ ἴσου τοῖς τε Τούρκοις καὶ τοῖς αὐτοκρατορικοῖς ζωοτροφίας, καὶ μὴ ἐνοχλήσῃ παντάπασιν τὰ σχέδια αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς ὑπηκόους ἀπὸ πάσης ἐνδεχομένης προσβολῆς. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἡ πολιτεία ἐπέταξε τῷ Ἰωάννῃ Βιτουρῆ ἵνα μετὰ τεσσαράκοντα κατέργων ἐπαγρυπνῆ τὸν κόλπον.

Καὶ τοὶ δ' ἔχοντες ὀδηγίαις οἱ Ἐνετοὶ ὅπως ἀγωνισθῶσιν καὶ μὴ διακόψωσι τὴν μετὰ τοῦ Σουλεϊμάνου ἀνακωχὴν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκφύγῃσι τὴν ὑποψίαν ὅτι ὠμοφρόνουν Ἀνδρέα τῷ Δωρίᾳ, ἀρχιναύαρχῳ τοῦ αὐτοκράτορος. Οὗτος μαθὼν τὴν διάβασιν τῶν Τούρκων ἀνήχθη ἐκ Μεσσήνης, καὶ παραπλέων τὴν Κέρκυραν, ἀπὸ Λευκίμνης ἄχρι Κασσιόπης, καὶ τὴν Χιμάραν, ἤρχισε νὰ λεηλατῆ, νὰ ταλαιπωρῆ καὶ νὰ πειρατεύῃ τὰς τουρκικὰς ναῦς, καὶ συναντήσας δεκαπέντε ἐκ τῶν τῆς ὀπισθοφυλακῆς πλήρεις ζωοτροφῶν καὶ ἐμπορευμάτων μεγίστης ἀξίας, συνέλαβεν ἐννέα μεταξὺ Κασσιόπης καὶ τοῦ νησιδίου Ἐρικούσσης. Ὅθεν ὁ Σουλεϊμάνος, εἴτε προσποιοῦμενος, εἴτε τῷ ὄντι πιστεύων ὅτι ὁ Δωρίας ἐλάμβανε παρὰ τῶν Ἐνετῶν καταφύγιον καὶ βοήθειαν, ἔτι δὲ διαταρραχθεὶς ἐνεκα προσβολῶν τινῶν, ἃς διὰ τὸ ἀρχαῖον μίσος ἢ ὑπὸ φιλοτιμίας ἐποίησαν τὰ τῶν Ἐνετῶν κάτεργα πρὸς ἐν τῶν ἐκείνου κατέργων, καὶ νομίσας ὅτι προὔδιδετο ὑπὸ τοῦ τῆς Γαλλίας βασιλέως, ὅστις καὶ τοὶ εἰς Ἰταλίαν καταβὰς εἶχε μετ' οὐ πολὺ ποιήσῃ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνακωχὴν ἐπὶ ἐννέα ἔτη, ἐκέλευσε τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὅστις εἶχεν ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐξολόθρευσιν

τοῦ Κάστρου, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Αὐλῶνα, διότι διανοεῖτο νὰ κηρύξῃ κατὰ πάντα τρόπον πόλεμον τοῖς Ἐνετοῖς, καὶ νὰ στρέψῃ ἀπάσας τὰς τε χερσαίας καὶ θαλασσίους αὐτοῦ δυνάμεις κατὰ τοῦ ἐνετικοῦ κράτους, ἰδίᾳ δὲ νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς νήσου καὶ τοῦ φρουρίου Κερκύρας, νομίζων τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀρμοδιωτέραν καὶ εὐχερεστέραν.

Τῇ 17 Αὐγούστου ἐπισκευάσας ὁ Δωρίας τὰ ἑαυτοῦ κάτεργα καὶ πληρώσας αὐτὰ ἐφθασεν εἰς Κέρκυραν, εἰς ἀγίαν Αἰκατερίνην, οὐ μακρὰν τῆς Κασσιόπης· πληροφορήσας δὲ τὸν Πέζαρον περὶ τῆς ἀφίξέως του ὑπεσχέθη αὐτῷ βοήθειαν αὐτεπαγγέλτως. Τῇ 20 Αὐγούστου ἀνήχθη ἐξ Αὐλῶνος καὶ Χαϊρατίνης ὁ Ἐρυθροπώγων μετὰ ὀγδοήκοντα πλοίων καὶ μετέβη εἰς Σάσωνα, ὑπερον δὲ διευθύνθη πρὸς τὸν πορθμὸν τῆς Κερκύρας. Περὶ τούτου ὁ Πέζαρος ἐπληροφόρησε τὸν Δωρίαν, ὅστις ἀπάρως διευθύνθη πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν. Ὁ ἐνετικὸς στρατὸς ἔμεινεν ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν παρατάξει πολέμου, τὴν δὲ πρωτὴν τῆς ἐπιούσης ὁ Ἐρυθροπώγων παραπλέων τὴν στερεάν, διέβη τὸν πορθμὸν καὶ συμφώνως πρὸς τὰ στρατιωτικὰ ἔθιμα ἐχικρέτισε τὸ φρούριον, πυροβολῶν καὶ ποιῶν διάφορα ἄλλα δείγματα φιλίας, ὧν ἔλαβεν, εὐμενῆ ἀνταπόδοσιν. Ἐπέστρεψε δὲ μετὰ ταῦτα εἰς Αὐλῶνα, ἐνῶ ὁ Πέζαρος ἀνεχώρησεν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ζάκυνθον. Τότε ὁ Σουλεϊμάνος συνεσκέφθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τοῦ Ἀγιά πασᾶ, Ἰαννούση βεῖ (1) καὶ Ἐρυθροπώγωνος· καὶ τοὶ δὲ τοῦ Ἀγιά γνωμαντεύοντος ὅτι δεόν ἦτο νὰ μὴ κινήσῃσι μηδὲν πόλεμον κατὰ τῶν Ἐνετῶν, ἐκεῖνος ὁμοῦ, προτρεπόμενος ὑπὸ τῶν ἐτέρων δύο, οἵτινες ἀπέδιδον τοῖς Ἐνετοῖς τὴν αἰτίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Δωρίου κατορθωθείσης νίκης ἐν αὐτῷ τῷ μέσῳ τοῦ κράτους αὐτῶν, καὶ ἐνθυμούμενος τὰς ὑπ' ἐκείνων διαπραχθείσας ὑβρεῖς εἰς τὰ κάτεργὰ του, ἐκίνησε μετὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν Ἀβοιοῦσαν, ἔχων πάντοτε πρὸ αὐτοῦ ἀπείρους σκαπανεῖς ἐξομαλύνοντας τὴν ὁδὸν, διέβη καὶ ἄλλον ποταμὸν, καὶ τοῦτον διεληθὼν ἐφθασε διὰ τοῦ Ἀργυροκάστρου εἰς Βασιτίαν ἐνθα ἐστραποπεδεύσατο.

Μαθὼν ὁ Πέζαρος τὸ κίνημα τῶν Τούρκων ἔκρι-

(1) Ὁ Ἰαννούσης βεῖς ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, ὡς ἠμολογεῖ ὁ Beantôme (Mém. Disc. 1. Part. T. IV. 22)· ἐλάλει δὲ μετ' ἀπιστεῦτου εὐκολίας δεκαεπτὰ γλώσσας, ἧτοι τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν ἑλληνικὴν, τὴν ἰβραϊκὴν, τὴν λατινικὴν, τὴν ἰταλικὴν, τὴν γαλλικὴν, τὴν ἰσπανικὴν, τὴν ἀραβικὴν, τὴν τουρκικὴν, τὴν περσικὴν, τὴν τῶν Μαύρων, Ταρτάρων καὶ Ἀρμενίων, τὴν γερμανικὴν, τὴν σλαβικὴν, τὴν οὐγγρικὴν καὶ τὴν ῥωσικὴν. Ὁ δὲ Σουλτάνος, εἴτε διότι ἠγάπα τὴν σπουδὴν τῶν γλωσσῶν, εἴτε διότι οἱ Τούρκοι νομίζουσι τινὰ τοσάκις ἄνθρωπον ὅσαι εἰσὶν αἱ γλώσσαι ἃς ἠμιλεῖ, ἐπέρετο τοσοῦτον γενναίως πρὸς τὴν Ἰαννούσην, ὥστε οὗτος ἀπεποιήθη ὅλας τὰς πλουσίας προσφοράς, δι' ὧν ἐπειράθη νὰ ἐλκύσῃ αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Β', μεγάλως ἐπιθυμῶν γὰρ ἔχει τὸν ἄνδρα παρ' ἑαυτῷ.

νεν εὐλογον νὰ μὴ περιμείνῃ τὴν ἔροδον τηλικαύτης δυνάμεως, καὶ ἐροπίσας κατὰ πρῶτον πέντε τῶν κατέργων αὐτοῦ ὠχύρωσε καὶ ἐπεσίτισε τὰ τῆς Κερκύρας φρούρια· κελεύσας δὲ νὰ πυρπολήσῃσι τὰ προάστεια, διευθύνθη εἰς τὸν κόλπον καὶ ἠνώθη μετὰ Ἰωάννου τοῦ Βιτουρίου, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ δύο κάτεργα ἐκ τῶν νήσων, ἐν ἐκ Κερκύρας καὶ ἕτερον ἐκ Ζακύνθου Μαρίνου τοῦ Συγούρου· ἄμικ δὲ ὡς οἱ δύο ἀρχηγοὶ συνήλθον, συνεβουλευθήσαν περὶ τοῦ πρακτείου, καθόσον ἰσχυρότατος ἦν ὁ στόλος ὁ πλησίον τῆς Κερκύρας εὐρισκόμενος, καὶ μέγας ὁ στρατὸς ὅστις εἶπετο τῷ αὐτοκράτορι.

Τὴν νῆσον τότε διώκουν ὁ Βάιλος Σιμεῶν καὶ ὁ Προνοητὴς Ἀλοῖσιος, ἐπὶ κλην ἀμφότεροι δὲ Ἕβρα· Φρουράρχος δὲ τοῦ παλαιοῦ φρουρίου ὁ Ἀνδρέας Φαλιέρος· ἡ δὲ φρουρὰ συνέκειτο ἐκ δύο χιλιάδων περιπίου Ἰταλῶν καὶ ἴσου ἀριθμοῦ Κερκυραίων, ὧν πλείστοι ἀπογεγραμμένοι κατὰ πρῶτον καὶ ἡσκημένοι ἐν τῷ τάγματι τῶν βομβαρδιστῶν, προσήνεγκον ὠφέλιμον ὑπηρεσίαν. Τῶν στρατιωτῶν τούτων ἀρχηγὸς ἦτο Ἰάκωθος Νοβέλλος, ἀνὴρ μεγίστης πείρας περὶ τὰ πολεμικὰ, ἀλλ' ἀποθανόντα κατ' ἐκείνας ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας, διεδέχθη αὐτὸν Βαρθόνης ὁ Νάλδος, ὅστις κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους τῆς Ἰταλίας εἶχεν ἀποκτήσῃ λαμπρὰν ρήμην ἀνδρείας καὶ πίστεως πρὸς τὴν πολιτείαν· ἔφερε δὲ τὸν βαθμὸν συνταγματάρχου καὶ προσήνεγκεν ἐκουσίως τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν ἐν Κερκύρᾳ, ἐπιποθῶν νὰ ἐξαλειφῇ διὰ τινος θαυμασίας πράξεως τὴν δυσφημίαν τοῦ τε προπάτορος καὶ πατρὸς, θανάτῳ ζημιωθέντων. Ὁ Νάλδος ἐκομίσατο παρὰ τῆς Συγκλήτου ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς κυβερνήτας τῆς νήσου, δι' ὧν ἐνετέλλοντο νὰ προτρέψωσι τοὺς τε διοικητὰς καὶ πολίτας νὰ φανῶσι γενναῖοι καὶ πιστοὶ, ἀνθ' οὗ ἤθελον χορηγηθῆ τοῖς ἀριστεύουσιν ἐτοίμη βοήθεια καὶ ἀντάξια βραβεῖα. Ἐν τῷ φρουρίῳ ἦσαν προσέτι τὰ πληρώματα τεσσάρων κατέργων, ἅτινα μείναντα πρὸς φύλαξιν τῆς νήσου ὤρμουν ἀσφαλῶς ἐν Μανδρακίῳ. Μεγίστη ἦτο ἡ ἀφθονία τῶν πυροβόλων καὶ ἰκανὰ τὰ πολεμοφόδια, αἱ δὲ ζωοτροφίαι ἤρουν ἐπὶ τρία ἔτη. Τοῦ στρατοῦ τὰ ὑπουργήματα ἀνετέθησαν εἰς διαφόρους, κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς πύλης ἡ φυλακὴ ἀνετέθη Νικολᾶω τῷ Σεμιτεκόλω, ἐπὶ τῶν ἐφοδίων προέστη Ζαχαρίας ὁ Βάρβαρος καὶ ἐπὶ τῶν πυροβόλων Ἀλοῖσιος ὁ Σκουῦτος, καὶ οἱ τρεῖς κυβερνῆται τῶν καταλειφθέντων πρὸς φυλακὴν κατέργων.

Τῇ 26 Αὐγούστου ἦ, ὡς ἕτεροι σημειοῦσι, τῇ 27 περὶ τὴν 14 ὥραν ὁ Ἐρυθροπώγων ἐνεφανίσθη μετὰ στρατοῦ καὶ μετὰ τινῶν ὀγκάδων, κομιζουσῶν χιλίους ἵππους καὶ πλείστους πεζοὺς, ἵνα πράξῃ ὅσας βλάβας συνήθως ἐπιφέρουσιν ἔθνη βάρβαρα καὶ

ἐχθρικά. Προέπεμψε δὲ οὗτος δύο κάτεργα, ἅτινα φθάσαντα εἰς μέρος τι, ἐνθα ὀλίγοι ὑπῆρχον οἰκίαι ἀντικρὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ προαστείου, ἐπυρπόλησαν αὐτὰς, καὶ ἐντοσούτῳ ἅπας ὁ στρατὸς ἀνεράνη ἐν τῷ στομίῳ τοῦ πορθμοῦ πρὸς δυσμὰς τοῦ σκοπέλου τοῦ ὀνομαζομένου Σέρπη, ἀπέχοντος τῆς πόλεως δώδεκα μίλια. Τὴν δ' ἐπιούσαν ἐφθασε καὶ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ στόλου καὶ ἐπυρπόλησεν ὅσας οἰκίας εὗρεν, πρὸς τούτοις καὶ τὸ χωρίον τοῦ Ποταμοῦ, δύο μίλια τῆς πόλεως ἀπέχον. Οὕτως ἰστόρησεν ὁ Γουάτιος· ἀλλ' ὁ Μοροζίνης σημειοῖ ὅτι οἱ τῆς νήσου ἀντέστησαν μετὰ ἰσχυροῦ πλήθους Χιμραίων εἰς τὴν τοῦ Ἐρυθροπώγωνος ἀποθίβασιν, καὶ ὅτι μετὰ θηριώδη ἀγῶνα καὶ ἀμοιβαίως σφαγὰς κατῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐπέδραμε καὶ ἐλεηλάτησε πᾶσαν τὴν χώραν. Ἀκολούθως δὲ ἔγραψε πρὸς τοὺς Μοιράρχους παρχικῶν αὐτοὺς νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν αὐτῶν καὶ τῶν κατοίκων, παραδίδοντες τὸ φρούριον, κατὰ τοῦ ὁποῖου ἤθελον ἄλλως ὀρμήσῃ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος, καὶ οὔτε ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος, οὔτε ἄλλα κωλύματα ἤθελον ἀποτρέψῃ αὐτόν. Ἀλλ' οἱ Μοιράρχοι θαρροῦντες τῷ φρουρίῳ, φύσει καὶ τέχνῃ ὀχυρῶ, ἀπέκρουσαν τὴν πρότασιν.

Ἐν τούτοις ἡ Σύγκλητος, μαθούσα ὅτι Σουλεϊμάνος ἤρχισεν ἀναφανδὸν τὸν πόλεμον, κατελήφθη ὑπὸ βραρυτάτης ἀνησυχίας, διότι, ἐν καὶ τὸ τῆς Κερκύρας φρούριον ἐλογίζετο ἰκανὸν πρὸς ἀμυναν, οὐχ ἦτον ὁμοῦ πάντων αἱ σκέψεις ἐστράφησαν πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, διότι ἐγίνωσκον ὅτι, ἐνόσω οὗτος ἔμεινεν ἀκέραιος, ἤθελε χορηγῆ νέες δυνάμεις τῷ στρατῷ, ἡ δὲ νῆσος ἤθελον εἶσθαι ἐκτεθειμένη εἰς πολλοὺς κινδύνους, ματαῖα δὲ ἤθελον ἀποθῆ ἡ δαπάνη ἡ γενομένη πρὸς παρασκευὴν τοῦ πολυαριθμοῦ καὶ ἰσχυροῦ στόλου, ἐν οἱ Ἐνετοὶ εἶχον ἤδη ἐτοιμον. Βλέποντες λοιπὸν ὅτι ὁ πόλεμος ἦτο ἀναπόδρατος καὶ ὅτι κατεπεῖγον ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ φέρωσιν ἐπικουρίαν τῇ Κερκύρᾳ, ἐστράφησαν πρῶτον πρὸς τὸν Πάπκν, οὗτος δὲ μὴ ἀμφισβῆλων περὶ τῆς τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων συμμαχίας, ἔσπευσε ν' ἀνακηρύξῃ αὐτὴν πρὶν ἢ εἴτε τελεσθῆ. Ἀπειρον πλῆθος ἐπεραιώθη ἐκ Βρεντησιῶν εἰς Κέρκυραν, πλείστοι προσήνεγκον τὰς τε οὐσίας καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ ὁ Δουξ τῆς Μαντοῦνης προσήγαγε τετρακοσίους ἐρέτας. Οἱ Ἐνετοὶ ἐν βραχεῖ διευθέτησαν τὰ πάντα, ἵνα ὁ στρατὸς πορευθῆ εἰς προὔπαντησιν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ δὲ Πέζαρος, οὕτινος ὁ στόλος συνέκειτο ἐξ ἑκατῶν εὐκινήτων κατέργων, ἐκ δέκα βαρειῶν καὶ δέκα νηῶν, ἐπετάχθη ἵνα παρικήθῃ τῆς φυλακῆς τοῦ κόλπου καὶ ἐνώθη μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Δωρίου, ἐν ἐκέλευσαν νὰ πλεύσῃ εἰς Βρεντησίον. Ἀλλ' οὗτος ἦμισα εὐνοῶν τοῖς Ἐνετοῖς καὶ

ἐπιποθῶν νὰ ἐκδικηθῆ διὰ τὴν δοθεισὴν πρὸς αὐτὸν ἀποποίησιν, ὅτε διαπλέων μετὰ μοίρας τοῦ στόλου του τὸν πορθμὸν τῆς Κερκύρας προέτεινεν αὐτοῖς νὰ ὠφελθῶσιν ἀπὸ τῆς περιστάσεως, ἵνα καταναυμαχῆσιν τὸν Ἐρυθροπώγωνα, ἀπέπλευσε μὲν ἐκ Νεαπόλεως, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ στόλου τῆς πολιτείας καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀνεχώρησεν εἰς Γενούην προφασίζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ δώσῃ ἀναψυχὴν εἰς τὰ κεκοπικώτα πληρώματα, καὶ νὰ προνοήσῃ περὶ ἄλλων ἀναγκῶν ἀπέπεμψε δὲ τὰ κάτεργα τῶν τε ἵπποτων τῆς Μελιτίας καὶ τοῦ Πάπα πρὶν ἢ λάβῃ παρὰ τούτου ἰδιόχειρον ἐπιστολὴν, δι' ἧς προέτρπευεν αὐτὸν νὰ ἐλευθερώσῃ κυρίως τὴν Κέρκυραν, ἧς ἡ ἀπόλεια ἤθελεν ἀνοίξῃ τῷ ἐχθρῷ τὴν ὁδὸν τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα διεπραγματεύοντο, ὁ Σουλεϊμάνος τῆ 29 Αὐγούστου διεπεραιώθη ἐπὶ πεντήκοντα κατέργων καὶ εἰκοσι πέντε χιλιάδων στρατιωτῶν εἰς τὴν νῆσον, ἠγεμονευομένων ὑπὸ τοῦ Ἀγῶ τῶν Γιαννιζάρων, Βελέρβει τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ Ἀγῶ τῶν Ἰαγκάγων ἢ ἀλητῶν καὶ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Ἅγιᾶς πασᾶς, ὅστις πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐκ τῆς στερεᾶς μετέβαινεν εἰς τὴν νῆσον, ἵνα πληροφορορῇ τὸν Σουλτάνον περὶ τῶν πραττομένων. Οὗτος δὲ μετὰ τοῦ Ἐρυθροπώγωνος, δρίζων τὰς ἐπιχειρήσεις θέσεις, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ φέρων τριάκοντα πυροβόλα, ἐπεχείρησε τὴν κατασκευὴν διαφόρων πολιορκητικῶν ἔργων, καὶ μετὰ βαρβάρου σκληρότητος ἔσπευσε νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν, νὰ κόψῃ τὰς ἐλικίας, τὰς λεμονέας καὶ τὰ λοιπὰ δένδρα, νὰ διαρπάσῃ τὰ ζῶα, νὰ πυρπολήσῃ τὰς οἰκίας, καὶ μετὰ πολλῶν βρασάνων ν' ἀπκγάγῃ ἀνθρώπους πάσης ἡλικίας καὶ φύλου εἰς δουλείαν.

B'.

Ἡ πόλις ἢ μᾶλλον τὸ προάστειον, καθότι αὕτη δὲν ἦτο εἰσέτι ὠχυρωμένη διὰ τειχῶν, ἐγένετο ὠσαύτως παρανάλωμα τοῦ ζήφους καὶ τοῦ πυρός· ἡ δὲ πυρκαϊὴ διήρκεσε τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐπηρεῶν τούτων προσετέθησαν καὶ αἱ τῶν ἐνετῶν διοικητῶν καὶ τοῦ οὐρανοῦ, διότι κατέσκαψαν τὰ πέριξ τοῦ μείζονος προαστείου προάστεια, ἅτινα ὁ Σέγγης⁽¹⁾ καλεῖ ἐπισημότατα καὶ πλουσιώτατα, ἵνα μὴ δυνηθῇ ὁ ἐχθρὸς νὰ καταλύσῃ ἐν αὐτοῖς, ἐξήγαγον δὲ ἐκ τοῦ φρουρίου τοὺς ἀχρηστους ὑπὸ σκληρᾶς ἀνάγκης, ἵνα κάλλιον ὑπομείνωσι τὴν πολιορκίαν. Οἱ ἀνθρώποι οὗτοι καὶ πλεῖστοι ἐκ τοῦ προαστείου κατέρφυγον ὑπὸ τὰ τείχη καὶ εἰς Μανδράκιον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ καὶ

(1) Stor. Fiorent. L. IX.

ἐσχάτου φόβου, προτιμῶντες τὸν θάνατον ἢ νὰ παραδοθῶσιν ἐθελουσίως τῷ βαρβάρῳ· ἀλλ' ἐν ᾧ δὲν εἶχον τὰ πρὸς τὸ ζῆν, συνώμοσε πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανὸς, διότι τοιαύτη λαίλαψ, καὶ ἄνεμος καὶ χάλαζα ἐξεβράγησαν τῆ νυκτὶ τῆς 30 Αὐγούστου, ὥστε πλεῖστοι τῶν ἀθλίων ἐκεῖνων μὴ δυνάμενοι νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπέθονον. Καὶ ἦτο τῶντι ἄξιον οἴκτου τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰ τέκνα ἐνώπιον τῶν πατέρων καὶ τῶν μητέρων αὐτῶν ἀποθνήσκοντα ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης, καὶ, ὡς κνεὶ πρόκειται περὶ πολυτίμου δώρου, οἱ ταλαίπωροι γονεῖς ὀρώντες αὐτὰ θνήσκοντα, ἀνέτεινον τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἠὲ χαρίσθαι τὸν παντοδύναμον. Ἀπεσώθησαν δὲ μόνον ὀλίγοι ἀναβιβασθέντες εἰς τὸ φρούριον διὰ σχοινίων, ὅθεν, ἵνα μὴ ἐπαναληθῶσι τοσοῦτον τρομερὰ κακὰ καὶ ἵνα κάλλιον ἐχυρωθῶσι, τοῦθ' ὅπερ συνέβη περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνός, οἱ μοίραρχοι ἀπέφραξαν τὰς τοῦ προαστείου ὁδοὺς διὰ πύλων καὶ δοκῶν, καὶ ἐπεχείρησαν νὰ κατασκευάσωσι τρεῖς προμαχῶνας, τὸν μὲν ἐν τῷ Ἅγιῳ Μιχαὴλ ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ κρεουργίου (della beccaria) περιέχοντα ὀκτώ κανονοστάσια, τὸν δὲ πλησίον τῆς τοῦ Ἅγίου Βασιλείου ἐκκλησίας, περιέχοντα πέντε, καὶ τὸν τρίτον πλησίον τῆς τοῦ Ἅγίου Μιχαὴλ τῶν Καθασσιλῶν ἐκκλησίας περιέχοντα δώδεκα.

Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔστησαν οἱ Τούρκοι τὴν πρώτην Σεπτεμβρίου μέγιστον πυροβόλον ἐπὶ τοῦ νησιδίου τοῦ Μαριπέτρου ἢ τοῦ Βίδου· ἀλλ' ἐν δικστήματι τριῶν ἡμερῶν οὐχὶ πλέον ἢ ἔνεκαδεκάκις ἐτηλεβόλησαν, καὶ πεντάκις μόνον αἱ σφαῖραι προσέκρουσαν εἰς τὸ φρούριον καὶ εἰς μίαν ναῦν, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ τηλεβολήματα, αἱ σφαῖραι διερχόμεναι ὑπερᾶνω τοῦ φρουρίου, ἐπιπτον κατὰ τὸ ἕτερον μέρος εἰς τὴν θάλασσαν, διὸ οἱ Τούρκοι ἐπκυσαν παντάπασιν τὸ τηλεβολεῖν. Ἀρχίτας ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἐχθρὸς τὸν τηλεβολητὴν ἐνόησεν ὅτι ἡ ὁρμὴ τῶν σφαιρῶν, ριπτομένων ἐκ τοῦ τόπου, εἰς τὸν ἕκριναν συμφερότερον ν' ἀποσυρθῶσιν, ἐμνηδενίζετο ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως πρὶν ἢ προσκρούσῃ, καὶ οὐδεμίαν ἐπομένως ἐπεφέρειτο βλάβη. Ὁ δὲ στόλος, στρεφόμενος πρὸς τὸ νότιον μέρος τοῦ φρουρίου, ἔβη τὰ τείχη χαμηλότερα ὄντα παρείχον μείζονα ἐλπίδα ἐπιτυχίας, ἤρχισε νὰ ἐκπυροσκοροτῇ ἐκ τῶν πρῶτων διὰ τῶν ὀγκωδετέρων τηλεβόλων, τρόμον μᾶλλον ἐμποιησάντων ἢ βλάβην τοῖς πολιορκουμένοις, οἵτινες κατεβύθησαν διὰ τηλεβολημάτων ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν ἐν τῶν τουρκικῶν κατέργων καὶ κατέθραυσαν τὸ ἐπίσημον τῆς νεῶς αὐτῆς τοῦ Ἐρυθροπώγωνος. Δις ὁ Ἅγιᾶς πασᾶς μετέβη ἐκ τῆς στερεᾶς εἰς τὴν νῆσον, ἀνὴρ δὲ μεγάλου ὄντος καὶ καὶ ζηλωτῆς τῆς τε τιμῆς καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ κυρίου αὐτοῦ, σκοταῖος ἦλθε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 5 Σεπτεμβρίου, με-

ταξὺ βραχδιασιότητος βροχῆς καὶ ἐξηγηρωμένων ἀνέμων, μεθ' ἑνὸς μόνου συντρόφου εἰς τὴν τῆς Κερκύρας τάφρον. Ἰδὼν δὲ καὶ ἐξακριβώσας αὐτὴν, ἔγνω ὅτι ἦτο ἰσχυρῶς ὠχυρωμένη οὕτως, ὥστε μόλις μετὰ παρέλευσιν μακροτάτου χρόνου ἦτο δυνατόν νὰ ἐκπολιορκηθῇ. Ὅθεν ἀναχωρήσας ἐπληροφόρησε περὶ πάντων τούτων τὸν Σουλεϊμάνον, καὶ συνεβούλευσε ν' ἀποστῇ τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ἤθελεν εὐδοκιμήσῃ, ἐπελθούσης μεγίστης ἐπιδημίας ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ καὶ σιτοδείας καὶ προσεγγίζοντος τοῦ χειμῶνος, καὶ πρὸς τούτους διότι δὲν ἦτο συνετὸν, χάριν τῆς δυσκόλου ἀλώσεως τῆς Κερκύρας, νὰ περισπάσῃ τὰς δυνάμεις καὶ τὸν νοῦν ἀπ' ἄλλων κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος εὐκολωτέρων ἐπιχειρήσεων, ὧν ἕνεκα ἐγένετο ἡ πολεμικὴ ἐκείνη πρακτικὴ. Καὶ ταῦτα μὲν συνεβούλευεν ὁ Ἅγιᾶς τὸν Σουλεϊμάνον· οὗτος ὅμως ἵνα ποιήσῃ καὶ τελευταίαν ἀπόπειραν ἐπέμψε τὴν ἐπομένην πρωῒν Κερκυρατῶν τινὰ πρὸς τοὺς Προβλεπτάς, παραινῶν αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὴν γῆν τῷ Σουλτάνῳ, καὶ λέγων ὅτι οὗτοι μὲν ἐγίνωσκον ὅτι ἔστεροῦντο ζωοτροφῶν καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους πιεζόμενοι ἐκ τῆς πείνης ἤθελον παραδοθῆ, ἀλλὰ τότε οὐδεμίαν ἔπρεπε νὰ ἐλπίσωσιν εὐσπλαγγίαν, διότι ἐμελλον νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τρομερώτατον θάνατον. Ἀποκρουσθεῖσιν δὲ τῶν προτάσεων, ὁ Σουλεϊμάνος ἰδὼν ὅτι αἱ διὰ ζήρᾶς καὶ θαλάσσης προσπάθειαι αὐτοῦ οὐδόλως ἐπέτυχον διὰ τε τὸ ἀπόρητον τοῦ φρουρίου καὶ τοῦ λιμένος, καὶ διότι ἡ ἐπιδημία καὶ ἡ σιτοδεία ἤρχισαν ἐνσκήπτουσαι ἐν τῷ στρατῷ, ἠσπάσθη τὴν τοῦ Ἅγιᾶ συμβουλήν καὶ ἀπεφάσισε νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν. Ὅθεν ὁ Βεζῆρης ἀνήγγειλε τῷ Βαίλῳ Κανάλῃ, ὅστις διέμενεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὅτι ἐὰν ἤθελον οἱ Ἐνετοὶ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὰ πταίσματα καὶ νὰ ἐκπυροβώσωσι τὰς προσφάτους πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Κύριον ἐπενεχθεῖσας ζημίας, ἀσμένως ἤθελε στέρξῃ εἰς συνομολόγησιν εἰρήνης μετ' αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τέλους τῆ 11 Σεπτεμβρίου ἀναζεύξας ἐκ Κερκύρας ἀνεχώρησε· τῆ δὲ ἐπιούσῃ ὁ Χαϊρατίνης ἐπιβιβάσας τὴν στρατιάν ἀνήχθη ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ εἰκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων πάσης ἡλικίας καὶ πνυτὸς φύλου καὶ πολυάριθμα τετράποδα. Ἐκ τοσοῦτων σκληρῶν ἀπηνειῶν, ἀπηλλάγησαν μόνοι οἱ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἅγίου Ἀγγέλου καταφυγόντες χωρικοὶ, καὶ τρομερὰ σημεῖα τῆς τῶν Τούρκων παρόδου κατελείφθησαν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Βουθρωτοῦ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Παζῶν.

Τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἰκτρά συμβάντα τῆς νήσου οὐ μόνον Ἐνετοὶ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ἴταλοὶ ἱστορικοὶ ἀφηγήθησαν, μετὰ χρωμάτων δὲ λίαν ζωηρῶν καὶ περιπαθῶν περιεγράφησαν ὑπὸ Ἰωάννου Κρίστου, δούκῃ τοῦ Ἀιγαίου πελάγους, ἐν τῇ πρὸς τὸν πᾶ-

παν Κάρολον τὸν Ε' καὶ ἑτέρους δυνάστες χριστιανούς ἐπιστολῇ αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Νουκίου, μάρτυρος αὐτόπου γενομένου⁽¹⁾. Ἐνεκα δὲ τῆς ἐλευθερώσεως ταύτης τῆς Κερκύρας ἐτελέσθησαν τῆ ἐπιταγῇ τοῦ Δόγου καὶ τῆς Συγκλήτου λειτανίαι ἐν τῇ Δουκικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπενεμήθησαν δημόσιαι ἐλεημοσύνη, καὶ πρὸς τὸν ἐν Σκαρδῶνῃ τότε γενικὸν μοίραρχον Πέζαρον παρηγγέθη νὰ πλεύσῃ εἰς Κέρκυραν, ἵνα παντὶ σθένει παραμυθῆσῃ τοὺς τε νησιώτας καὶ πολίτας καὶ ἀναβρίψῃ τὰς ἐλπίδας αὐτῶν καὶ τὸ πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐνετίας θάρρος, ἧτις χάριν αὐτῶν προνοήσασα ἐπέμψε τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν καὶ ἀνέκτησε τὰ καταστραφέντα προάστεια⁽²⁾.

Γ'.

Ἐν τοσοῦτῳ τοὺς ἐν Κερκύρᾳ ληφθέντας αἰχμαλώτους μετὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον ἀποβιβάσαντες οἱ Τούρκοι ἐξέθηκον ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Γαλατᾶ, ἀνακρούσαντες ὅτι ἡ δύνατο ὅστις ἐπεθύμει ν' ἀγοράσῃ χριστιανούς αἰχμαλώτους ἄρρενας ἢ θήλειαι, νέους ἢ γέροντας ἐπὶ μετρίᾳ τιμῇ. Τούτου δὲ γενομένου τὰ ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀθλίων ἐκεῖνων χρήματα κατετέθησαν ἐν τοῖς βασιλικαῖς θησαυροῖς⁽³⁾.

Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦτο καὶ ἐπταετῆς νεᾶνις, ἧτις ἀκολούθως κατέστη προσφιλεστάτη σύζυγος τοῦ Σουλτάνου Σελήμ, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σουλεϊμάνου, ὑπερβαλλόντως ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπηθεῖσα ἕνεκα τῆς ἄκρας ὠραιότητος καὶ σπανίας εὐφυίας. Οἱ ἔνετοὶ συγγραφεῖς, εἴτε διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ Κέρκυρα ἦτο ὑποτεταγμένη εἰς τὴν πολιτείαν αὐτῶν, εἴτε ἕνεκα ἀγνοίας λέγουσιν αὐτὴν εὐγενῆ κυρίαν Ἐνετὴν, ἔλκουσαν τὸ γένος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βάρων, ἀν καὶ Λάζαρος Σοράντιος προστίθησι μετ' ἐπιφυλάξεως, ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ· ἀλλὰ πάντες ἀμαρτάνουσι, διότι ὁ αἰδιδμος ἡμῶν πατὴρ πύτυχσε ν' ἀνακαλύψῃ ἐν τῇ διπλωματικῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν νακαλύψῃ ἐν τῇ διπλωματικῇ ἀλληλογραφίᾳ τῶν ἐνετῶν πρέσβων παρὰ ταῖς διαφοροῖς αὐλαῖς τῆς Εὐρώπης, τῆ μετανασκομισθεῖσιν ἐκ τῆς πρώην αὐτῶν ἀποθήκης πρῶτον μὲν εἰς Παρισίους, εἴτα δὲ εἰς Μεδιόλαν, καὶ ἔγγραφον μετὰ τῶν ἐπισήμων, ἅτινα ὁ Βαίλος Ἰάκωβος Σοράντιος ἐπέστειλε τῆ 26 Ὀκτωβρίου 1566 πρὸς τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν, ὅπερ, ὡς ἐπίσημον ἄμα δὲ καὶ ἄγνωστον παραθέτομεν αὐτολεξεῖ πρὸς διαφώτισιν τῆς ἱστορίας τῶν χρόνων ἐκεῖνων.

(1) Πανδώρα τμ. ΙΖ'. Φυλλ. 407.

(2) Merosini.

(3) Van. Ali Effendi. Gran Cancel. Λατιν. μετάφρ. τοῦ Ἰω. Lennel παρὰ τῷ Geropoldi Bilancia.

Μετάφρασις ἐπιστολῆς τουρκιστὶ γεγραμμένης, ἐγγχειρισθείσης ὑπὸ Μιχάλη Παπαδοπούλου, ἥτις εἶναι, καθ' ἃ λέγει, ἡ μετάφρασις ἐπιστολῆς ἐκ Ληριστὶ γεγραμμένης, ἢ ἡ Κυρία Ρεγγίνα Καρτάνου ἐκ Κερκύρας ἔπεμπε πρὸς τὴν ἑαυτῆς θυγατέρα, γυναῖκα τοῦ Σελήμ καὶ μητέρα τοῦ Μουράτ.

«Κυρία μου καὶ θύγατερ, σοὶ πέμπω μυρίου χαριετισμούς. Ἀπὸ εἰκοσιεννέα ἡδὴ ἐτῶν περὶ σοῦ μόνον διαλογιζομένη, ἐὰν ζῆς ἢ ἀπέθανες, οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμουν εἰμὴ νὰ ἀκούσω εἰδήσεις, αἵτινες νὰ μὲ ἀπαλλάξωσιν ἐκ ταύτης τῆς ἀμυχανίας. Ἐπὶ τέλους δὲ μαθοῦσα ὅτι εἶσαι γυνὴ τοῦ αὐθέντου Σουλτάνου Σελήμ, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀπέκτησες υἱὸν ὀνόματι Σουλτάνου Μουράτ, εὐχαρίστησα τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ. Βέβαιον ὅτι ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν σου πολλὰ ἐδείκνυες σημεῖα ὅτι ἐμελλες νὰ γίνῃς μεγάλη, καὶ ἐλπίζω ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θέλεις λάβῃς εὐτυχίας μεζονας τῆς παρούσης. Ἐγὼ δὲ, ὡ θύγατερ, ἔμεινα 27 ἔτη αἰχμαλώτος, καθ' ἣν ἐποχὴν ὑπέφερα πολλοὺς κόπους καὶ ταλαιπωρίας· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, θεῖα χάριτι, ἀπὸ δύο ἡδὴ ἐτῶν ἐλευθερωθεῖσα ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν Κέρκυραν, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν κατοικίαν, ἐνθα μαθοῦσα τὰ περὶ σοῦ ἔγραψα τὴν παρούσαν καὶ ἐπέμψα αὐτὴν διὰ μέσου τοῦ Θεοῦ σου. Ἐγὼ ἐνομάζομαι Ρεγγίνα, ὁ πατήρ σου Νικόλαος, σὺ δὲ Καλή. Εἶχες δύο ἀδελφοὺς καὶ μίαν ἀδελφήν. Οἱ ἀρρενες ὀνομάζοντο Γεώργιος καὶ Μανόλης, τὸ δὲ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς ἦτο Φωτεινὴ. Ὅτε ἠχμαλωτίσθημεν ἡμεῖς ἐπταετής. Ὁ πατήρ σου ἀπέθανεν ἐν τῷ κατέργω. Οἱ λοιποὶ ἀδελφοί σου ἀπεπλανήθησαν, ὥστε οὐδέποτε ἔλαβον περὶ αὐτῶν εἰδήσεις. Ἐὰν δὲ δυσπιστῆς εἰς τοὺς λόγους ἐμοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖ ὁ Θεός σου, ἐρώτησον αὐτὸν καὶ βεβαιώθητι περὶ παντὸς πράγματος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπάρχει ἐκ τῆς γενεᾶς σου ὁ Ἄντωνιος Καρτάνος, ὅστις, ὡς γινώσκεις, ἐφοῖτα εἰς τὸ διδασκαλεῖον, τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἠκουσα δὲ ὅτι εἶναι σκλάβος σου καὶ τοῦ στόλου τῶν Σπαχίδων. Τὸ ὄνομα τῆς κόμης ἐξ ἧς ἐζωγράφησθε καλεῖται Ἀσουμέτη, κειμένη πλησίον τῆς Κερκύρας. Ἡ τοῦ πατρὸς σου ἀδελφὴ ὀνομάζεται Φραγγεσκήνη. Ἡ γενεὰ σου κατάγεται ἐξ ἐνὸς Κύρ Ἀντωνίου Καρτάνου. Σὺ συνείθιζες νὰ λέγεις, Μητέρα μου, μητέρα μου, θὰ ἔλθωσιν οἱ Τούρκοι καὶ θὰ μᾶς πάρωσι· θὰ ἔλθῃ ὁ Χαϊρατίν-πασᾶς νὰ μᾶς ἀρπάσῃ, ἡμεῖς δὲ ἐλέγομεν ἡ κόρη αὐτῆ ἐπὶ τέλους θὰ τουρκεύσῃ. Καὶ μετ' οὐ πολὺ, κατὰ θεῖαν βούλησιν, ἐπληρώθησαν οἱ λόγοι σου. Θύγατερ, ἐὰν δὲν ἐλησμένησες τὰ καθήκοντα, ἅτινα χρεωστῆς νὰ ἔχῃς πρὸς τὴν μητέρα σου, θέλεις πέμψῃς ἄνθρωπὸν τινα, ἵνα μὲ παραλάβῃ καὶ ἔλθω πλησίον σου. Ἐὰν

δὲ κατασχόνεσαι νὰ μὲ καλῆς μητέρα σου, οὐδὲν ἄλλο δύναμαι νὰ πράξω εἰμὴ νὰ εὐχηθῶ νὰ σὲ ἀπαντήσω εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Ἄλλ' ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλεις μοὶ ἀρνηθῆ τὸ τοιοῦτον, διότι τὸ πρὸς τὴν μητέρα ὀφειλόμενον καθήκον εἶναι μέγιστον.»

Διὰ τῶν λόγων τούτων ἡ μήτηρ ἀναζωογονεῖ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις τῆς θυγατρὸς τῆς ὡς σημεῖα ἀναγνωρίσεως. Παρατηρεῖ ὁ Σοράντιος ὅτι ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἦσαν αἱ ἐπόμεναι λέξεις, γεγραμμέναι ὡσαύτως τουρκιστὶ καὶ διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς, αἵτινες, ὡς φαίνεται, ἐγράφθησαν κατὰ παρακίνησιν τοῦ Παπαδοπούλου.

«Κυρία μου, ἡ ἐπιστολὴ, ἣν ἐγὼ ὁ Θεὸς καὶ δούλος σου ἐκόμισα, ἦτο γεγραμμένη ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν χριστιανῶν καὶ οὐδεὶς ἤξευρε ν' ἀνγνώσῃ αὐτήν. Ὅμως εὗρον τὸν συγγενὴ σου Ἄντωνάκην τὸν Σπαχίδην, ὅστις μετὰ μεγίστου κόπου εὗρε μεταφραστὴν εἰς ταύτην τὴν γλῶσσαν. Καὶ οὕτω μεταφράσεν αὐτὴν ὅσον ἡδυνήθη κάλλιον.»

Ἐπὶ κεφαλίδος τῆς ἐπιστολῆς ἀνεγινώσκοντο αἱ ἐπόμεναι λέξεις γεγραμμέναι ἐξ ἄλλης χειρὸς, αἵτινες, καθ' ἃ ἰσχυρίζετο ὁ Παπαδόπουλος, περιείχον τὴν δοθείσαν παρὰ τῆς εἰρημένης Κυρίας ἀπάντησιν.

«Ὁποῦδήποτε καὶ εἰς χεῖρας οἰουδήποτε εὔρης τὴν μητέρα μου θέλεις λάβῃ καὶ ὀδηγήσῃ αὐτήν· ἐνταῦθα ἀνυπερθέτως.»

Μετάφρασις διατάγματος εὐρισκομένου παρὰ τῷ Παπαδοπούλῳ ἐπ' ὀνόματι τῆς μητρὸς τοῦ Σουλτάνου Μουράτ.

«Διὰ τοῦ παρόντος ἐντέλλεται εἰς πάντα Σαντζάκην, Καδὴν, Βοϊβόδαν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Καπιτάνον τῆς Σμύρνης, ἵνα πορευομένου Μιχάλη τοῦ ἐκ Κερκύρας μετὰ τοῦ πλοίου αὐτοῦ εἰς οἴον· ὅποτε σκάλωμα συγχωρήσωσιν αὐτῷ νὰ ἀπιβιάσῃ ὅ,τι βούλεται, μηδὲν ἔνοχλον· τὰς ἢ κωλύοντες αὐτὸν καὶ ὡσαύτως ἵνα μὴ ἐνοχλώσῃ τὰς ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις κειμένας ἐκκλησίας· ἐτι δὲ ἵνα δύννηται νὰ ἐλευθερῇ σκλάβους Κερκυραίους ὁποῦδήποτε ἀνέστη αὐτούς.»

Θέσις τῆς σφραγίδος φεροῦσης τάδε·

»Μήτηρ Σουλτάνου Μουράτ.»

Ἀναπέμπεται ἡ ψυχὴ διαλογιζομένη ὅτι οὔτε τὸ αὐτοκρατορικὸν μεγαλεῖον, οὔτε ἡ ἐκ νηπιότητος συμβίωσις μετ' ἀλλοφύλων ἡδυνήθησαν ν' ἀποσβέσωσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τῆς νέας Καρτάνου τὴν μνήμην τῆς μητρὸς, τῶν συγγενῶν, τῆς πατρίδος, ἴσως δὲ καὶ αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τοῦτο προσέτι δυνατὸν εἰκάσαι καὶ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἰωάννου Φραγκίσκου Μοροζίνου, ἐτέρου βαβίλου, ἐπανακάμψαντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ τῆ ἀναγνωσθείσῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ μεταξὺ τῶν ἐτῶν

1558 καὶ 1586, ὅτι τὸν ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα Μουράτ ἡ γυνὴ αὐτῆ δέταξε κρυφίως νὰ βαπτίσωσι, ἂν καὶ προστίθῃσιν ὁ Μοροζίνος ὅτι αὐτὴ ἐπραξέ τοῦτο οὐχὶ τοσοῦτον χάριν τῆς θρησκείας, ὅσον ἐνεκα τῆς ἐπικρατοῦσης παρὰ τοῖς Τούρκοις δοξασίας, ὅτι τὰ τέκνα αὐτῶν βαπτισθέντα ἔχουσι καλλιτέραν τύχην καὶ δὲν ὑπόκεινται εἰς ἐπιληψίαν, ἣν πάσχουσι πλείστοι ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀπήλλαξε τοιοῦτου νοσήματος τὸν υἱὸν αὐτῆς ἐνεκα τῆς ἐκείνου ἀρχαίας (1).

Ὅθεν οὐδεμίαν ἀνάγκην ν' ἀποδειχθῇ ἐπὶ πλέον τίς ὑπῆρξεν ἡ οἰκογένεια τῆς μητρὸς τοῦ Μουράτ, ἣν οὐδ' ἐκείνη βεβηλῶς ἠγόρευε· ἀλλ' ἵνα δοξάσωσιν ὅτι ἦτο ὑψηλοτέρως περιωπῆς, διηγείτο ὅτι δὲν ἐγίνωσκε τὰ ὀνόματα τῶν συγγενῶν αὐτῆς, ὅτι ἦτο ἐνετῆ, αἰχμαλωτισθεῖσα ἐν Κερκύρᾳ, ὅτε ὁ πατήρ αὐτῆς διέμενον αὐτόθι ἐν στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ.

Ὦντος τοῦ Μουράτ τὸ 1546, ἐν ᾧ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, μόλις 28 ἐτῶν, δῆλον ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Σελήμ τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου δὲν ὑπερέβαινε τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον. Ὁ θάνατος τοῦ Σελήμ ἀπεσιωπήθη ἵνα μὴ παράσχη λαβὴν εἰς τὴν αὐθάδειαν τοῦ στρατοῦ. Ὁ Μουράτ ἄμα λαβὼν τὴν εἰδησιν, ἐν Ἀμασίᾳ εὐρισκόμενος, ἀπῆλθε καὶ νύκτωρ ἐβόησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μαθὼν δὲ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ ὁ μέγας Βεζίρης, πρῶτον μὲν εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὰ δωμάτια τῆς μητρὸς, ἣν ὑπερβαλλόντως ἐλάτρευε καὶ ἠγάπα, καὶ μετ' αὐτῆς συνεβουλεύθη, εἴτα δὲ αὐτῆς καὶ οἱ λοιποὶ μεγιστᾶνες προσεκύνησαν τὸν νέον ἡγεμόνα. Συνετῆ καὶ ἔμπειρος ἡ γυνὴ αὐτῆ ἐν ταῖς μηχανορραφίαις τοῦ σεραγίου πλείστον ἴσχυε παρὰ τῷ Μουράτ, καὶ φοβουμένη μὴ ἐλαττωθῇ ἢ ἐπιβρῶν αὐτῆς ἐνεκα τῆς σταθερᾶς καὶ τρυφερᾶς ἀγάπης, ἣν ἐδείκνυεν ὁ υἱὸς πρὸς τὴν σύζυγον, προσεπάθησε νὰ σαγηνεύσῃ αὐτὸν δι' ἄλλων καλλωνῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὠφελήθη ἐκ μιᾶς Οὐγγρίδος αἰχμαλώτου, ἥτις εἰς τὴν γοργότητα τοῦ χοροῦ ἦν ὡς τὴν γοητεῖαν τοῦ ἄσματος δι' ὧν διεσκέδαζε τὸν Μουράτ· καὶ ἐπειδὴ ἡ ζηλότυπος σύζυγος, ἵν' ἀποτρέψῃ αὐτὸν τῆς νέας συμπαιδείας καὶ μηδενίσῃ τὰς ἐρωτικὰς, σχέσεις τῆς ἀντιζήλου μετεχειρίσθη ἐβραϊκὰς τινὰς καὶ ἀπεπειράθη νὰ ποιήσῃ γόντρα καὶ μαγείας, ἢ πανούργος Καλὴ ἐπληροφόρησε περὶ τῶν τεχνασμάτων τούτων τὸν υἱὸν αὐτῆς.

Ἐτελεύτησε δὲ ἡ Καρτάνου ἐν ἀμασίᾳ ἐτι ἡλικίᾳ πενήτηκοντα τεσσάρων ἐτῶν. Μαθὼν ὁ Σουλτάνος ὅτι

ἡ ἀσθενεία αὐτῆς προέβαιεν ἐπὶ τὰ χεῖρα, ἐπορεύθη ἵνα ἀποδώσῃ αὐτῇ τὰ τελευταῖα καθήκοντα· ἡ δὲ συνετὴ μήτηρ, ἥτις ζῶσα εἶχε μετριάσῃ τὰ πάθη τοῦ υἱοῦ, τελευτῶσα ἔδωκεν αὐτῷ διαφόρους συμβουλὰς διαδοθείσας καὶ ἐπευφημισθείσας καθ' ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κατέλιπε δὲ δύο ἑκατομύρια χρυσοῦ, ὧν τὰ μὲν δύο τρίτα ἐκληροδότησε τῷ υἱῷ, τὰ δὲ λοιπὰ εἰς τὰ τζαμιά. Ὁ δὲ Μουράτ παρέπεμψε τὸν νεκρὸν τῆς μητρὸς μέχρι τῆς τελευταίας θύρας τοῦ σεραγίου, καὶ διέταξε νὰ ταφῇ ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ τοῦ ἀνδρός.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1867.

ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΜΟΥΤΣΟΞΥΔΗΣ.

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ἘΝ ΑΜΕΡΙΚῆ.

(Ὁρα φυλλ. 421.)

Γ.

Κομποφακελοβόρημοσύνη ἐν Ἀμερικῇ.

Ἡ κομποφακελοβόρημοσύνη, ὁ ἀνεξάλειπτος οὗτος τύπος τοῦ ἀμερικανικοῦ χαρακτῆρος, μετεβλήθη ὑπ' αὐτῶν εἰς ἀληθῆ ἐπιστήμην, τὴν ὁποῖαν πάντες τιμῶσιν, ἀναβιβάσαντες μέχρι τῆς ἀνωτάτης περιωπῆς τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας. Καὶ ἐνῶ εἰς τὴν Εὐρώπῃ οἱ μὲν μεταφυσικοὶ καταγίνονται περιπαθῶς, ἄνευ σκοποῦ κέρδους, εἰς ἀνεύρεσιν τῶν λόγων τῶν θεῶν νόμων, οἱ δὲ φιλόσοφοι μοχθοῦσιν ἀναλύοντες τὰ πάθη καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ σχολὴ τῶν κομποφακελοβόρημων τῆς Ἀμερικῆς, ἀρκεῖται εἰς τὴν μελέτην τῆς μορίας, τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῶν ἀσθενειῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως κερδοσκοπήσῃ ἐπ' αὐτῶν. Τοσοῦτω δὲ βεβηλῶς ἐβρίζωθη ἡ ἰδιότης αὐτῆ εἰς τὰ ἦθη τῶν Ἀμερικανῶν, ὥστε κατέστη ἀναπόφευκτος μοχλός, ἢ μᾶλλον ἡ ψυχὴ ἐκάστης πράξεως ἀγαθῆς ἢ πονηρᾶς. Καὶ αὐτὴ ἡ περὶ τὰ θεῖα εὐσέβεια ἀσπάζεται τὴν κομποφακελοβόρημοσύνην (*)· καὶ ἰδοὺ παράδειγμα.

Πολλάκις οἰκοδομοῦνται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος πολλοὶ ναοί· καὶ ἐπειδὴ οἱ οἰκοδομήσαντες αὐτούς, εἰ καὶ κρύπτονται ὑπὸ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀληθῆ ὅμως σκοπὸν ἔχουσι τὸ κέρδος, καταφεύγουσιν εἰς ἐγκόσμια ἐπιχειρήματα, ἵκανὰ νὰ σαγηνεύσωσι τὰ ἀπολωλότα πρόβατα. Προσλαμβάνουσι λοιπὸν ὀνομαστὴν τινα prima dona, ἥτις ἀναμιγνυομένη μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν ψαλτῶν, τραγωδεῖ τι ἐκ τῆς Νόρμας, τῆς Λου-

(1) Relazione dell'Ambascieria a Constantinopoli di Gianfrancesco Morosini Bailo della Rep. di Venezia dal 6 Maggio 1582 al 12 Giugno 1583. Ven. 1854. p. 26.

(*) Οὕτω, καταλλῆλος νομίζω, κατ' Ἀριστοφάνην, μετέφρασα τὸ humbug τῶν Ἀμερικανῶν.

κίας ἢ ἄλλου τινὸς μελοδράματος, ὅπως δι' αὐτῶν φέρωσιν εἰς μετάνοιαν καὶ κατάνυξιν τὰς ἀσθεῖς ψυχάς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχουσι δυστυχῶς καὶ ψυχῶν πεπωρωμένοι ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐπενόησαν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἄλλον τρόπον, τὸν ἐξῆς· στέλλουσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἱερουσαλήμ ἢ καὶ τὰς Ἰνδίας νέον τινὰ ἱεροκλήρικον (smart young preacher) ὅπως μελετήσῃ τὰ ἦθη τῶν λαῶν, συναγάγῃ διδακτικὰ καὶ περιέργα ἀνέκδοτα καὶ μορφώσῃ κρίσεις περὶ τε ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων· οὗτος δ' ἐπανερχόμενος μετὰ τινὰ χρόνον, τὸ χαρτοφυλάκιον ἔχων πλήρες σημειώσεων, συντάσσει ἑμίλιαν· καὶ ὅπως δελεασθῶσιν οἱ πιστοὶ δημοσιεύονται εἰδοποιήσεις διὰ τε ἐφημερίδων καὶ τοιχοκολλήσεων καὶ κατ' οἶκον ἀποστολῶν, ἀναγγέλλουσαι τὴν ἐπάνοδον τοῦ νέου ἱεροκλήρικου μετὰ διεξοδικὴν καὶ ἐπίπονον καὶ ἐπικίνδυνον περιήγησιν, ἧς τινος τὰς περιεργατάτας περιπετείας θέλει ἀναγνώσει εἰς τὴν δεῖνα ἐκκλησίαν τὴν δεῖνα ἡμέραν. Ἡ περιέργεια ἐρεθίζει τὰ ἀπολωλότα πρόβατα, ἅτινα σπεύδοντα ἐπανέρχονται εἰς τὴν μάνδραν, συνεισφέροντα καὶ μέρος τοῦ μαλλίου αὐτῶν.

The made plenty of money after all.

Ὁ αἰδεσιμώτατος K. Hanson κατέπεισέ ποτε ἕνα τῶν συναδέλφων του, τὸν σεβάσιμον K. Ἐλεάζαρ Οὐίλλιαμς, ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Λοδοβίκου ΙΓ'. Τὸν Ἐλεάζαρ, γέροντα καὶ παλιμπαιδα, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ κατηγήσῃ ὁ πανοῦργος Hanson, ὥστε ἀληθῶς νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν βασιλικὴν του καταγωγὴν. Ἐνθυμήθη τὰ παιγνίδια του ὅτε ἦτο βασιλόπουλον, τὴν στολὴν τὴν ὁποίαν ἐφόρει καὶ τὰ παθήματα τοῦ στυχοῦς πατρός του. Ὅλοι ἐν γένει αἱ λεπτομέρειαι ἀνεγεννήθησαν εἰς τὴν μνήμη του, ὡς καὶ ὁ σκυτοτόμος Σίμων, ὅστις τὸν εἶχε φονεύσει πρὸ πενήκοντα ἐτῶν. Ἐλεγε δὲ ὅτι κατάρθωσε νὰ καταφύγῃ εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐρημίας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἐχειροτονήθη μετὰ τινὰ χρόνον διαμαρτυρούμενος ἱερεὺς, δι' ἧ καὶ ἐλυπεῖτο καθὸ ἀπόγονος τοῦ Ἁγίου Λοδοβίκου.

Βεβαιωθείς ὁ αἰδέσιμος Hanson ὅτι ὁ ἐπίσης αἰδέσιμος συναδέλφος του οὐδόλως ἐδίσταζε περὶ τῆς βασιλικῆς του γενεαλογίας, παρέλαθεν αὐτὸν καὶ μετέβη εἰς Νεοεβόρακον, ὅπου πορευθεὶς πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς ἐφημερίδος Putnam-Magazine, πολλὴν ἐχούσης ἀνάγκην συνδρομητῶν εἶπεν αὐτῷ·

— Ἐρχομαι νὰ σὲ προτείνω μίαν ὑπόθεσιν.

— Λέγε, κύριε.

— Ἐχεις βεβαίως ἀνάγκην νέου τινος πράγματος ὅπως ἐρεθίσῃ τὴν περιέργειαν τῶν ἀναγνωστῶν σου. Ἐπειδὴ δὲ ἕκαμα ἀνακάλυψιν, ἧτις θὰ συνταράξῃ τὴν τε Ἀμερικὴν καὶ Εὐρώπην, ἔρχομαι νὰ σὲ τὴν προτείνω.

— Ποῖα εἶναι, κύριε, ἡ ἀνακάλυψίς σου;

— Ἀνεκάλυψα τὸν Λοδοβίκον ΙΖ', τὸν ἀτυχῆ δοῦκα τῆς Νορμανδίας, τὸν ὅποιον ὅλοι ἐνόμιζον ὡς τῶρα ἀποθαμμένον. Σὲ προτείνω λοιπὸν νὰ μοιράσωμεν τὸ κέρδος.

— Θαυμάσια! πόσους τόμους θὰ γράψωμεν!

— Ὁ βασιλεὺς γράφει προθύμως ὅσους τόμους θελήσῃς, ἕως ὅτου νὰ εὐχαριστηθῇ ἡ περιέργεια τοῦ κοινοῦ.

Ἀφοῦ ἐσυμβιβάσθησαν καλῶς ὁ τε αἰδεσιμώτατος καὶ ὁ ἐφημεριδογράφος, ἐδημοσιεύθη κεφαλαίως γράμμασι μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπὶ κεφαλίδος τῆς Putnam-Magazine ἡ ἀγγελία αὕτη·

«Ὁ Λοδοβίκος ΙΖ', διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Γαλλίας, δὲν ἀπέθανεν ἀλλὰ ζῆ καὶ ζῶεται.»

Διὰ τοῦ πρώτου ἄρθρου καθὼς καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson διηγήθη τὴν ὡς ἐκ θαύματος γενομένην ἀνακάλυψιν τοῦ ἀτυχοῦς υἱοῦ τοῦ Λοδοβίκου ΙΓ'. Ὅποια συγκινήσις! Ὅλοι ἔτρεχον τίς νὰ πρωταγοράσῃ τὴν ἐφημερίδα. Δάκρυα ἔρρευσαν ποταμηθὸν ὅτε ἀνέγνω τὸ κοινὸν τὰ δυστυχήματα τοῦ ταλαιπώρου βασιλικῆ γόνου, καὶ μυριάδες εἰκόνων διενεμήθησαν, ὅπου ἐξωγραφεῖτο ὁ διάδοχος φέρων διαμαρτυρούμενον ἱερέως ἔνδυμα. Ἀμέσως ἐγένετο ἔρανος ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ πάντες ἐβεβαίωσαν ὅτι ὁ Ἐλεάζαρ Οὐίλλιαμς ἦτο ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ πατρὶ του.

Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ὁ ἐνθουσιασμός· συζητήσεις πολλαὶ, ἐπίτηδες ὑπενεργηθεῖσαι, ἐδελέαζον τὸ κοινόν, καὶ ἡ ἐπίνοια ἐφαίνετο εὐδοκίμουσα κατὰ πάντα, ὅτε ἡ τύχη ἔστρεψεν ἀπροσδοκῆτως τὴν πρόσωπον ἀπὸ τῶν δύο αἰδεσιμωτάτων. Ἡ μήτηρ τοῦ Λοδοβίκου ΙΖ', ἐλθοῦσα αἰφνης, ἀνέτρεψεν ὄλον ἐκεῖνο τὸ οἰκοδόμημα. Ἦτο δὲ αὕτη μαύρη γραῖα ὑπέρηγρος, τρομερὰ στίγματα φέρουσα εἰς τὸ πρόσωπον, ἧτις, ἀθυμούσα διὰ τὴν τόσῃν βραδύτητα τοῦ υἱοῦ της, ἤλθε μόνη νὰ τὸν ἀναζητήσῃ. Ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὴν ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson·

— Θεέ μου! ἐδόθησεν ὡς περ κεραυνοβοληθεῖς.

Εἶχες λοιπὸν μητέρα, μεγαλειότατε Ἐλεάζαρ!

— Ναί, ἀπεκρίθη οἰμώζας ὁ βασιλόπαις· ἀλλὰ δὲν ἦτο σφάλμα μου.

— Γιέ μου! ἀνέκραξεν ἡ γραῖα, ἐναγκαλισθεῖσα μετὰ δακρύων τὸν Λοδοβίκον ΙΖ'.

— Ἐχε ὑγείαν, γλυκύ μου ὄνειρον! ἀνεφώνησεν ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson, ἀνυψώσας πρὸς οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ δὲ Ἐλεάζαρ Οὐίλλιαμς ἐπανελάθε τὸ ἱερτικόν του ἐπάγγελμα, εἰ καὶ ἐπέμενε πιστεύων ὅτι, καθ' ἃ τὸν ἐβεβαίωσεν ὁ αἰδεσιμώτατος Hanson, εἶναι υἱὸς τοῦ Λοδοβίκου ΙΓ'.

Ἄλλ' ὁ πάντων κομποφακελορρήμονεστερος εἶναι ὁ γνωστός ἡμῶν Βαρνούμ, ὅστις, ἂν ἐπεδίδετο εἰς

τὴν διπλωματίαν, βεβαίως θὰ ἐξισούτο καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Τζαλλεῦραν. Ναί μὲν πάντες γινώσκουσιν εἰς τε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν, ὅτι ἐπιφανεστάτη τῶν ἐπινοιῶν αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ τῆς εὐρέσεως τῆς τροφῆς τοῦ Οὐάσιγκτον· ἀγνοοῦσιν ὅμως καὶ τὰς περιστάσεις αἰτινας ἐγέννησαν τὴν λαμπρὰν ταύτην ιδέαν. Ὁ Βαρνούμ ἦτο μικρὸς γραφεὺς εἰς ἐμπορικὸν τινὰ οἶκον, ἀποστελλόμενος συνεχῶς εἰς ὑπηρεσίαν. Καί ποτε ἀπερχόμενος διὰ θαλάσσης εἰς Νέκν Ἀυρηλίαν, ἀπέβη εἰς Τένεσσν, κατὰ τὸν Μισισήπην, ὅπου ὁ πλοίαρχος τοῦ ἀτμοπλοίου εἶχεν ἀνάγκην νὰ προμηθευθῇ ξύλα. Ἐκεῖ ἤκουσε τινὰ ὁμιλοῦντα περὶ μαύρης γραίας, διηγουμένης συνεχῶς περιστάσεις τινὰς τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Οὐάσιγκτον. Τοῦτο ἤρκεσεν εἰς τὸν ἐφευρετικὸν νοῦν τοῦ Βαρνούμ· ἀμέσως ἄφηκε τὸ ἀτμόπλοιο, παρητήθη τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπεράσισε νὰ ἐκδιᾶσῃ τὴν τύχην ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἀποταθείς λοιπὸν πρὸς τὸν ἰδιοκτήτην τῆς γραίας ἠγόρασεν αὐτὴν ἀντὶ τριακοσίων δραχμῶν, κατὰ χεῖροντος ἐκείνου ὅτι ἐξεφορτώθη ἄχρηστον βάρος· καὶ ἀφοῦ παρέλαθεν αὐτὴν ἐγένετο μεταξύ τῶν δύο ὁ ἐξῆς διάλογος.

— Λοιπὸν, καλὴ μου γραῖα, σὺ ἔλαβες τὴν μεγίστην τιμὴν νὰ βυζιάξῃς τὸν Οὐάσιγκτον;

— Ὅχι δὲ, αὐθέντα μου, τὸν ἐγνώρισα μόνον ὅταν ἦτον παιδίον καὶ πολλὰς ὁμίλησα μετ' αὐτόν.

— Ἀνθάνεσαι, γερόντισσα! σὺ τὸν ἐβύζαξες μετ' ὁ ἴδιόν σου γάλα, εἶμαι βεβαίως.

— Μὲ συγχωρεῖτε, αὐθέντα, δὲν σὰς εἶπαν τὴν ἀλήθειαν· ἐγὼ εἶμαι πτωχὴ, ἀλλὰ τιμῖα, καὶ ἡ συνειδήσις μου...

— Τί θὰ εἰποῦν αὐτὰ τὰ μωρολογήματα; τί συνειδήσιν με λέγεις;... Μάθε ὅτι σὺ ἐβύζαξες τὸν Οὐάσιγκτον· εἶμαι βεβαίωτατος ὅπως με βλέπεις καὶ σὲ βλέπω· καὶ ὁ λόγος ἀνθρώπου ὅποιος ἐγὼ, εἶναι ἀξιοπιστότερος τῶν φλυαριῶν μιᾶς μαύρης γραίας, ἡ ὁποία ἔχασε τὸ μνημονικόν της. Διὰ ποῖον μ' ἐπῆρες, παλιόγρηξα; Τώρα σὲ ρίπτω κάτω, καὶ κάμνω τὰ ζαρωμένα σου κρέατα ὡσάν ἀστακὸν βρασμένον.

— Συγχωρήσατέ με, αὐθέντα μου, συγχωρήσατέ με.

— Ὅχι, ὄχι... ἅγια γυναῖκα, ἐγὼ πρέπει νὰ σὲ ζητήσω συγχώρησιν διὰ τὸν ἄτοπον θυμὸν μου. Τώρα τὸ ἐννοῶ· ἠθέλησες μετριοφρονοῦσα νὰ κρύψῃς τὴν ἀλήθειαν, διὰ ν' ἀποφύγῃς τὰς τιμὰς τῶν ὁποίων εἶσαι ἀξία. Ὅποια θαυμασία γυναῖκα! ἔχεις ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ ὅλα τὰ προτερήματα! Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου σου, ἂν καὶ ζαρωμένου ἀπὸ τὴν ἡλικίαν, μαγεύει τὴν καρδίαν μου. Ναί, ναί, ἡ θεῖα πρόνοια, κρίμασιν οἷς οἶδε, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ ἐκλέξῃ ἄλλην διὰ νὰ βυζιάξῃ τὸν μέγαν, τὸν ἀ-

θάνατον Οὐάσιγκτον. Πόσον πρέπει νὰ ἦσαι εὐτυχῆς καὶ ὑπερήφανος.

— Καλέ μου αὐθέντα!

— Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ· πρέπει καὶ ὁ λαὸς, ὁ ὅποιος σὲ ἀγαπᾷ χωρὶς νὰ σὲ ἴδῃ ποτὲ, καὶ φλογίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σὲ γνωρίσῃ, πρέπει ν' ἀκούσῃ τὴν γλυκεῖαν φωνὴν σου. Ἀφοῦ ἐβύζαξες τὸν πατέρα τῆς πατρίδος, ἐννοεῖται ὅτι καὶ σὺ εἶσαι μήτηρ τῆς πατρίδος.

— Τί τιμὴ διὰ μίαν μαύρην εἰς τὰ γηράματά της! Μὲ φαίνεται ὅτι ὄνειρεύομαι καὶ δὲν ἔμπορῶ νὰ κρατήσω τὰ δάκρυά μου.

— Ἄρες νὰ τρέξουν τὰ πολύτιμα αὐτὰ δάκρυα. Πλάσμα οὐράνιον! ὁ λαὸς σὲ περιμένει διὰ νὰ καταφιλήσῃ τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων σου.

— Ὡ καλέ μου αὐθέντα, μεγάλη τιμὴ εἰς ἐμέ· πῶς ν' ἀνθεῖω εἰς τοιαύτην εὐτυχίαν! ἡ καρδίκα μου σπαράττεται.

— Ναί, ἡ γενναία αὐτὴ καρδίκα, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν τοσάκις ἀνεπαύθη ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδίου, τὸ ὅποιον μετὰ τὴν ἡλικίαν ἐγένειεν ἄνδρα, καὶ μετὰ τὸν καιρὸν πατὴρ τῆς πατρίδος. Εἰπέ με σὲ παρακαλῶ ὅτι σὺ τὸν ἐβύζαξες· ἄς τὸ ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα σου καὶ εὐθὺς θὰ πέσω νὰ καταφιλήσω τὰ πόδια σου.

— Ὡ! τὸ κεφάλι μου γυρίζει! Κοντεύω νὰ τὸ χάσω! ἐτρελάθηκα... Βεβαίως, δὲν εἶναι ἀμφισβολία ὅτι ἐγὼ ἐβύζαξα τὸν Οὐάσιγκτον.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἐγύρισε τὸ μνημονικόν σου. Εὐθὺς λοιπὸν ἐτοιμάσου, πάρε τὰ κουρέλια σου καὶ ἄς τρέξωμεν νὰ εὐχαριστήσωμεν τοὺς λαοὺς, οἱ ὁποῖοι σὲ περιμένουν μετ' ἀνοικτὰς ἀγκάλας.

Καὶ ἀμέσως ὁ Βαρνούμ, ἐφόδιον ἔχων τὴν μαύρην γραῖαν μετέβη εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς πάσας τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Ἀμερικῆς· τοσούτῳ δὲ εὐδοκίμησε τὸ ἐμπόριον τοῦτο, ὥστε ἕκτοτε προσέβη καὶ εἰς ἄλλα σπουδαιότερα.

Ἄλλοτε πάλιν ἐνοικιάσας ὅλα τὰ ἀτμόπλοια, ὅσα μεταφέρουσιν ἐπιβάτας εἰς τὰ περίξ τοῦ Νεοεβόρακου, ἀνήγγειλεν ὅτι μεγάλη ταυρομαχία θέλει συγκροτηθῆ, εἰς τὴν ὁποίαν δέχεται δωρεὰν πάντας τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν ἐκείνων. Καὶ οἱ μὲν ταῦροι, καταβάντες εἰς τὸ στάδιον, οὐ μόνον δὲν συνεκρούσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐφάνησαν χαιρόντες ὅτι συνητηθήσαν, διὸ καὶ δυσηρεστήθη τὸ πλήθος· τὸ ἐκ τῶν ἀτμοπλοίων ὅμως κέρδος ὑπερέβη τὰς προσδοκίας τοῦ Βαρνούμ.

Ἀλλὰ πρὸς τὴν ταυρομαχίαν ταύτην, ἀναγκαῖον νὰ θαυμάσωμεν καὶ τὴν τεταρχειυμένην σειρὴν τοῦ Βαρνούμ.

Μίαν τῶν ἡμερῶν κολοσσαίαι ἐφημερίδες καὶ συν-οδοῖαι μουσικῶν ἀνήγγειλον εἰς τὸ δημόσιον τὴν ἀ-

νακάλυψιν σειρήνος, ἐκ τῶν μυθολογουμένων, οὐσαν κατὰ τὸ ἥμισυ γυναίκα καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἰχθύν, ἀνακάλυψιν γενομένην ὑπὸ ἀλιέων, περὶ τὴν ἀλιάδα τῶν ὁποίων ἐνήχето μελωδοῦσα. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ ἀλιεῖς, ἀνκίσθητον ἔχοντες τὴν ἀκοήν, δὲν ἐγοητεύθησαν ὑπὸ τῆς μελωδίας ὅπως πάλαι ὁ Ὀδυσσεύς, τὴν ἐκαμάκισαν ἀπανθρώπως καὶ ἀπέσυραν εἰς τὸ κατὰστροφμα, ἐνῶ ἐψάλλε μ' ἐκπνεύσαν φωνὴν κύκνειον ἄσμα, τὸ περιπαθὲς νομίζω ἐκείνο τῆς Λουκίας, μεθαρμοσθέν εἰς τὴν φωνὴν τῆς. Ταριχευθεῖσα δὲ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀλιέων, προσεφέρθη εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Βαρνοῦμ, πλουσιώτατον ἦδη ὄν, κατὰ τὴν ἀγγελίαν, καὶ πολλῶν ἄλλων μοναδικῶν περιέργων.

Τὸ θαυμάσιον ζῶον εἰλυκεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον πλῆθος ἀνθρώπων, ἐρχομένων ἐπίτηδες εἰς ἀπωπᾶτων ἐπαρχιῶν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀνεκαλύφθη ὅτι ἡ περιουσία σειρῆν ἦτο παραγέμισμα εἰς ἀγῶρου, πέριξ ἔχον κάλυμμα στιλπνοῦ δέρματος, καὶ ὅτι τὸ πρόσωπον ἦτο κήρινον. Ἀντὶ ὁμοῦ ν' ἀγανακτήσῃ τὸ κοινόν, ἐξεκαρδίσθη διὰ τὴν ἐπίνοιαν, καὶ τὸ νοστιμώτερον ἐξακολουθεῖ μεταβαίνειν ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ πρὶν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ μυθολογικοῦ τέρατος. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Βαρνοῦμ ἐκέρδησεν ἐκ τούτου ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων.

Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ ἄκρον ἄωτον τῶν ἐπινοϊῶν τοῦ καθηγεμόνος τούτου τῶν κομποφακελορῆμόνων, τὸ ἔπακρον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ δαιμονίου αὐτοῦ νοός. Ἐννοῶ δὲ τῆς μελωδοῦ Jenny Lind τὴν εἰς Ἀμερικὴν μετάβασιν, τὴν ἄλλην αὐτὴν ὀδύσειαν ἦτις, κατὰ τὴν εὔρεσιν τοῦλάχιστον, μοὶ φαίνεται πολὺ ἀνωτέρα τῆς τοῦ Ὁμήρου.

Τὸ ἀξιοσημειώτον δὲ εἶναι ἡ βαθεῖα γνώσις ἣν ἔχει ὁ Βαρνοῦμ τοῦ παραδόξως ἀφελεστάτου κοινού πρὸς τὸ διευθύνεται· πᾶς ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ θ' ἀνεκέρυττε τὴν Jenny Lind τὴν πρῶτην ψάλτριαν τῆς οἰκουμένης, ἀνωτέρην καὶ τῆς Γρίζι καὶ τῆς Μαλιβρᾶν καὶ τῆς Καταλάνης καὶ αὐτῆς τῆς τεταριχευμένης σειρήνος· ἐκεῖνος ὁμοῦ, καταφρονῶν τὰ κοινὰ καὶ χυδαῖα ταῦτα, περιέβαλε τὸ πρᾶγμα διὰ θρησκευτικῆς τινος χροιάς, ἀσπαστῆς σήμερον εἰς Ἀμερικὴν. Ἐβεβαίωσε λοιπὸν ὅτι ἡ περιμενομένη ψάλτρια ἔχει μόνον ἐπιχάριτον ἐξωτερικὸν γυναικὸς, ὅτι ὁμοῦ πρᾶγματι εἶναι ἄγγελος, ἀληθὴς ἄγγελος κατὰ τὰς εἰς οὐρανοῦ, ὅπως φέρη εἰς θεογονίας τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἀρρήτου μελωδίας του. Παρέστησε δὲ τὸν ἄγγελόν του ὡς ἐμβλημα ὁσιότητος καὶ ἀγνότητος, ὡς σύμβολον τῆς νέας Ἀμερικῆς, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν παρθένον τοῦ νέου κόσμου· τρία δὲ ἔτη πρὸ τῆς ἐλευσεώς της, ἐξέκαυσε διὰ τῶν ἐφημερίδων, τῶν ὁποίων τὸν ἀριθμὸν μόνος ὁ Θεὸς γινώσκει, τὸν ἐνθουσιασμὸν, τὴν περιέργειαν, τὴν εὐλά-

βειαν τοῦ κοινού, δαπανήσας εἰς παντοειδεῖς ἀγγελίας διακοσίας πενήκοντα χιλιάδας φράγκων· ὅτε δὲ ἐπέστη ὅτι προδιετέθη ἑκπνῶς τὸ κοινόν, ἀνήγγειλεν ὅτι μεταβαίνει εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἀγγέλου.

Τρεῖς δλόκληροι μῆνες παρήλθον μεταξὺ πυρετώδους ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγωνιώσεως προσδοκίας· τὸ ὄνομα τῆς παρθένου τῆς Ἀμερικῆς ἐκσφενδονίζεται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, καὶ σωρὸς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν περιπλανῶνται ἀκατάπαυστα εἰς τὸν λιμένα, ὅπως προσαγορεύσωσι πρῶτοι τὸν ἐπουράνιον ἄγγελον. Βοῆ οὐρανομήκης ἠκούσθη ὅτε τὸ φρούριον ἀπήντησε διὰ βολῆς κανονίου εἰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ ἀτμοπλοίου τοῦ κομισάντος τὴν σεμνὴν Jenny. Ἐσφιγγον τὰς χεῖρας ἀλλήλων, ἐνηγκαλίζοντο, ἔκλαιον. Ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου ἦτο τὸ ἀτμόπλοιο, μέχρι τοῦ ξενοδοχείου ὅπου ἐμελλε νὰ καταλύσῃ ἡ διαδόχτος ψάλτρια, ἦτοι εἰς διάστημα ἡμίσεως μιλίου, ἔστρωσαν τὰπητας ὅπως μὴ ἐγκίσωσι τὴν γῆν οἱ ἱεροὶ τῆς πόδες. Καθ' ἐσπέρας μουσικαὶ ἐπαιάνιζον ὑπὸ τὸ κατὰλυμά της, καὶ ἀληθῆς πκνήγουρις ἐγένετο καθ' ὅλον τὸ Νεοεβόρακον. Αἱ κατασκευάζουσαι πετάσους, οἱ μάγειροι, κατασκευάσαν πετάσους καὶ φαγητὰ φέροντα τὸ ὄνομα Jenny Lind, καὶ γυναῖκες ἐλειποθύμου ὁσάκις ἠτένιζον τὴν ἀγγελικὴν ἀθωότητα τῆς μελωδοῦ. Ἐπὶ τέλους ἦλθε καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου. Ὁ Βαρνοῦμ, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξάψῃ ἐπὶ μᾶλλον τὸν ἐνθουσιασμὸν, ἀνήγγειλεν ὅτι αἱ κυριώτεροι θέσεις θὰ ἐξετίθεντο εἰς πλειστηριασμὸν. Μεταξὺ δὲ τούτων ὑπῆρχε μία ἐπ' αὐτῆς τῆς σκηνῆς, ἦτοι θρανίον τετορευμένον καὶ περίχρυσον, τὸ ὅποιον, πλειστηριασθέν, ἠγόρασε τις πιλοποῦς ἀντὶ δύο χιλιάδων τετρακοσίων φράγκων. Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ὁ πιλοποῦς ἐγένετο πλούσιος, διότι πλῆθος πολὺ συνέβρεσεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν του ὅπως παραγγεῖλῃ πῖλους· οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ θαυμάσωσι τὴν Jenny Lind, ἤθελον νὰ ἰδῶσι τοῦλάχιστον τὸν πιλοποῖον, ὅστις ἐμελλε νὰ καθήσῃ τόσῳ πλῆσιόν της.

Τὸ ἐσπέρας τῆς πρώτης μουσικῆς συμφωνίας, εἰς τὴν ἀχνὴν αἴθουσαν τοῦ Castle-Garden, ἡ εἰσπραξις ἀνέβη εἰς ἐννενηκοντα χιλιάδας φράγκων· τὸ δημόσιον ἀνέμενε ἐναγώνιον τὴν παρθένον, καὶ ἀνεξήγητος ὑπῆρξεν ἡ συγκίνησις ὅτε ἀνοίγεισας τῆς θύρας ἐφάνη ἡ Jenny Lind, ἦτις πηδῶσα ἐφθασεν εἰς τὴν ἄκραν, καὶ τὸ ἦθος ἔχουσα ἀφελὲς καὶ ἐκστατικὸν περιέφερε τὸ βλέμμα εἰς τὸ πλῆθος. Οὕτως πρὸς αἰετίζεται πάντοτε ἡ ἀηδὼν τῆς Σουηδίας, ὡς παιδίον ζωηρὸν, τὸ ὅποιον διαφυγὸν τὴν προσοχὴν τῆς τροφῆς τρέχει καὶ σκιρτᾷ. Τέλος πάντων ἡ μουσικὴ ἤχει, καὶ ἀπὸ τῶν θείων χειλέων τοῦ ἀγγέλου διασκορπίζονται οἱ πρῶτοι παθητικοὶ τόνοι

τῆς Casta diva. Τί δὲ συνέβη; ὅτι συμβαίνει ὁσάκις ἐξογκοῦται ἡ ἀξία τῶν ἀνθρώπων, ὅσον μεγίστη καὶ ἂν εἶναι πρᾶγματι· τὸ πλῆθος δηλαδὴ εὔρεν αὐτὴν κατωτέρην τῆς φήμης της.

Ὁ Βαρνοῦμ ἰδὼν ὅτι ἡ ἀγγελικὴ του κερδοσκοπία ἀπετύγγανεν, ἐσφορίσθη ἐν ἀκαρεῖ ἐπίνοιαν, ἦτις μετέβαλε τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ κοινού εἰς ἀληθῆ παρρησιότητα. Μόλις ἐτελείωσεν ἡ Diva, καὶ προβάς εἰς τὴν σκηνὴν ἐζήτησε συντετριμμένη τὴν καρδίαν τὴν ἄδειαν νὰ ὀμιλήσῃ· τὸν θόρυβον διαδέχεται πάραυτα βαθεῖα σιωπὴ· καὶ ἐκεῖνος κατανυγεῖς ὑψώσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐξικιτούμενος, ὡς φαίνεται, τὴν θείαν ἔμπνευσιν εἶπε·

«Κυρίαί καὶ Κύριοι!

Ὅσον ἀνάξιός καὶ ἂν εἶμαι ἐρχόμενος ἐνταῦθα νὰ ὀμιλήσω μετὰ τὰ ἐπουράνια μέλη δι' ὧν ἐγοήτευσεν ἡμεῖς ὁ ἄγγελος τῆς νέας Ἀμερικῆς, ἡ παρθένος τοῦ νέου κόσμου, δὲν δύναμαι νὰ σιωπήσω περαιτέρω τὸ μουσικὸν τῆς γενναίας αὐτῆς καρδίας. Ἡ Jenny Lind, Κύριοι (προφέρων δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο μετ' εὐλαθείας ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ἄνω), ἡ Jenny Lind, οἰκτιροῦσα τὰ παθήματα τῶν πτωχῶν, ἐπιθυμεῖ ν' ἀνακουφίσῃ τὸ κατὰ δύναμιν αὐτὰ διὸ παρχωρεῖ εἰς αὐτοὺς δλόκληρον τὴν εἰσπραξίν τῆς ἐσπέρας ταύτης, ἦτοι ἐννενηκοντα χιλιάδας φράγκων, ἅτινα θέλω ἐγχειρίσει κατὰ διαταγὴν της εἰς τὸν δῆμαρχον τῆς πόλεως, ὅπως διανεμηθῶσι πρὸς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.»

Χειροκροτήσεις καὶ εὐφημῖαι ἔσεισαν τὰ θεμέλια τοῦ θεάτρου· διότι ἡ ἀμερικανικὴ φύσις, ὀλίγον γενναϊώδης, ἐθεώρησε τὴν βασιλικὴν ταύτην δωρεάν ἀληθῶς οὐρανόθεν, κατατάττουσαν τὴν Jenny Lind μετὰ τῆς χορείας τῶν Χερουβείμ καὶ τῶν Σεραφεείμ. Πολλοὶ περιεπτύχθησαν ἀλλήλους κλαίοντες, καὶ ἄλλοι συνέσφιγγον ἀμοιβαίως τὰς χεῖρας· ὁ δὲ πιλοποῦς, ὠφελούμενος ἀπὸ τῆς γενικῆς ταύτης συγκινήσεως, ἐφάνη λειποθυμῶν εἰς τὸ τετορευμένον θρανίον του.

Μετ' ὀλίγον ἐπανελήθη τὸ ἄσμα, τὸ ὅποιον διεδέχθησαν εὐφημῖαι, φωναί, εὐγε καὶ συριγμοί, οἵτινες ἐν Ἀμερικῇ, ἐναντίον τῆς εὐρωπαϊκῆς συνθεσίας, μαρτυροῦσι μεγίστην ἐπιδοκιμασίαν.

Μετὰ τὴν ὀμιλίαν του ὁ Βαρνοῦμ παρέτριψε τὰς χεῖρας ἐν εἰδὲ εὐχαριστήσεως, ὡς νικήσας νίκην τελείαν. Καὶ τῶντι δὲν ἐβράδυνε νὰ περιέλθῃ ἐν θριάμβῳ μετὰ τῆς χρυσοτόκου ἀηδόνος πᾶσαν τὴν Ἀμερικὴν καὶ νὰ θησαυρίσῃ δολλάρια. Ποτὲ ἀπ' αἰῶνος δὲν συνετάραζε τὰ νεῦρα τῶν ἀνθρώπων τοιοῦτος ἐνθουσιασμὸς· καὶ αὐτὴ ἡ ἱστορία τοῦ Ὀρρέως ἐξήλειφθη ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς Jenny Lind.

Μίαν τῶν ἡμερῶν πλῆθος πολὺ, δωροδοκῆσεν νομίζω ὑπὸ τοῦ Βαρνοῦμ, συνελθὼν ὑπὸ τὰ παράθυρα

τῆς περιωνύμου ψαλμοδοῦ, ἐζήτην νὰ ἰδῇ αὐτὴν. «Θέλωμεν νὰ ἰδῶμεν τὸν ἄγγελον, τὸν ἄγγελόν μας, τὸ σύμβολον τῆς νέας Ἀμερικῆς»· ἀντὶ ὁμοῦ τοῦ ἀγγέλου ἐφάνη ἐκεῖνος καὶ ἠγόρευσε τάδε·

«Κυρίαί καὶ κύριοι! Ὁ ἄγγελος, τὸν ὅποιον εὐλαθεῖα βεβαίως φερόμενοι ζητεῖτε νὰ προσκυνήσετε, προσεῖχεται τὴν ὥραν ταύτην. Κατῶρθωσα ὁμοῦ νὰ εἰσχωρήσω εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα, ὅπου ἡ ψυχὴ του ἀνυψοῦται πρὸς οὐρανόν, ὅπως λάβῃ ἀνωθεν τὸ θεῖον δῶρον ἀρρήτου μελωδίας, καὶ εἰπὼν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἤκουσα ὅτι δὲν δύναται τὴν ὥραν ταύτην νὰ εἰσακούσῃ τὰς εὐμενεῖς ὑμῶν ἐπιθυμίας· ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ συντρέξῃ εἰς ἀνακούφισιν τῶν παθημάτων τῶν ὀρφανῶν, χορηγεῖ εἰς αὐτὰ δεκαπέντε χιλιάδας φράγκων.»

Καὶ αἱ μὲν ἐφημερίδες διεσάλπιζον τὴν ἀνεξάντλητον φιλάνθρωπιαν τῆς Jenny Lind, τὸ δὲ βάλαντιον τοῦ Βαρνοῦμ ἐξωγοῦτο ἀδιακόπως.

Ἄλλ' ἦλθε καὶ τῆς ἐξεγέρσεως ἡ ὥρα, ὅτε διεδόθη ἡ φήμη ὅτι ὁ ἄγγελος, κόψας τὰ πτερά του, ἔμεινε εἰς τὴν γῆν καὶ ἐγένετο οἰκοδόμοισιν ὡς πᾶσαι αἱ ἄλλαι θνηταὶ γυναῖκες. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἤθελον νὰ πιστεύσωσι τὴν εἰδησιν ταύτην· ὅτε ὁμοῦ ἐβεβαιώθησεν ὅτι τὸ οὐράνιον πλάσμα ἐνυμφεύθη τὸν Κ. Γολσμῖθ, κυμβάλοποδὸν φοροῦντα ὀμματουάλια, καὶ εἶδον ἐν αὐτῷ μικράν τινα ἐξόγκωσιν, μαρτυροῦσαν γλυκεῖας μητρὸς ἐλπίδας, φωναὶ φρίκης ἀντήχησαν πανταχοῦ· καὶ τινες μάλιστα ἐδόξαζον ὅτι προσεβλήθησαν καὶ αὐτὰ τὰ ἄγια τῶν ἁγίων τῆς Ἀμερικῆς. Καὶ κατευνάσθη μὲν ἐπὶ τέλους ἡ ἀγανάκτησις, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον παρίστατο εἰς τὰς ἐσπερινὰς ἀρμονίας τοῦ πρώην ἀγγέλου· διὸ ὁ Βαρνοῦμ ἠναγκάσθη νὰ διανεῖμῃ δωρεάν εἰσιτήρια. Κοινὴ τις ἄμαξα ἔφερε μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου αὐτὴν, τῆς ὁποίας τὸ ἀσυγχώρητον σφάλμα ἦτο ὅτι ἠγάπησε, καὶ μόλις ἀνηγγέλθη ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ὅτι ἀνεχώρησεν εἰς Εὐρώπην ὁ Κύριος καὶ ἡ Κυρία Γολσμῖθ· ἀλλ' ὁ Βαρνοῦμ, ἀκατάγωνιστος κατὰ τὴν ἐφοδὸν καὶ τὴν ὑποχώρησιν, ἐξέθετο εἰς τὸ μουσεῖον αὐτοῦ τὴν μαρμαρίνην προτομὴν τῆς ἐνδόξου Jenny Lind, λαξευθεῖσαν πρὸ τοῦ γάμου της.

Τὸ οὐσιωδέστατον δὲ συμπέρασμα τούτων ὅλων εἶναι ὅτι, ἐντὸς τινῶν μηνῶν, ὅτε ἄγγελος καὶ ὁ ὀδηγὸς τοῦ ἀγγέλου ἐκέρδησαν τὸ εὐτελὲς ποσὸν δύο ἑκατομμυρίων φράγκων.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟ ΤΩΝ ΜΥΘΙΚΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ.

Τὰ μνημεία τῶν προϊστορικῶν χρόνων, τῶν χρόνων δηλαδή ἐκείνων καθ' οὓς τὸ ἀνθρώπινον γένος, νήπιον ἔτι, ἠγγόει πάσας τὰς μετὰ ταῦτα ἐφευρεθείσας τέχνας, καὶ τῶν ὁποίων ἡ μνήμη, οὔτε ἐκ βιβλίων, οὔτε ἐκ παραδόσεως περιήλθε μέχρις ἡμῶν, τὰ μνημεία λέγομεν ταῦτα ἐγένοντο ἀπὸ πεντήκοντα ἔτων ἀντικείμενα συντόνου ἐρεύνης κατὰ τὴν Ἑσπερίαν. Αἱ σάλπιγγες τῆς Ἐλβετίας καὶ Ἰταλίας, τὰ ὄσσοφάρα σπήλαια τῆς Γαλλίας καὶ τὰ λίθινα ὄπλα τῆς Σκανδιναβίας συνεκρότησαν τὰ πρῶτα στοιχεία ἐπιστήμης καθ' ἐκάστην ἀναπτυσσομένης, καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν κοινῶς παραδεδομένην σήμερον γνώμην, ὅτι μεγίστου μέρους τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ὁ πολιτισμὸς ὑπῆρξε πάλαι ὅλος καὶ ὁ τῶν ἀγριωτέρων κατοίκων τῆς Ὀκεανίας, καθ' ἃ περιγράφεται ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς περιηγητῶν.

Εἰς τῶν προϊστορικῶν αὐτῶν ἀρχαιοτήτων τὴν μελέτην ἐπέκλυσαν ἀπὸ ἐνὸς ἔτους καὶ τινες παρ' ἡμῶν, οὐκ ὀλίγοι δὲ πραγματεῖαι περὶ λίθινων ὄπλων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων τῆς παρὰρχαίας ἐκείνης ἐποχῆς εὐρεθέντων ἐν Ἑλλάδι, ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Revue archéologique τῶν Παρισίων. Τὸ παρατιθέμενον σύντομον ἄρθρον, γραφὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀλβέρτου Dumont, μέλους ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων τῆς ἐν Ἀθήναις γαλλικῆς σχολῆς, καὶ δημοσιευθὲν ἐν τῇ αὐτῇ Revue, ἐξιστορεῖ τὰ περὶ τῶν ἀρχαιοτήτων ἐκείνων τελευταῖα ἔργα. Μεταφράσαντες δὲ ἐκδίδομεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸ, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι θέλει δοθῆ ἀφορμὴ εἰς ἐπιμελεστέραν ἐρευναν τῶν τοιούτων, οὐ μόνον περιεργείας ἀλλὰ καὶ ιστορικῆς ὠφελείας ἔνεκα. Πρὸς τοῦτο δὲ δύναται νὰ συμβουλευθῶσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι τὰ ἐκτυπα πολλῶν ἀντικειμένων ἀνηκόντων εἰς τοὺς προϊστορικοὺς αἰῶνας, ἅτινα προσήνεγκεν ὁ ἐν Σύρα σοφὸς πρόξενος τῆς Αὐστρίας Κ. Hahn εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις μουσεῖον τῆς φυσικῆς ιστορίας.

Ἰδοὺ τὸ ἄρθρον

Ἰσοβλῶν τὸν Μάϊον τοῦ 1866 ἔτους εἰς τὴν ἐν Πηρυσίαις Ἀκαδημίαν συντόμους τινὰς σημειώσεις περὶ πολλῶν μνημείων τοῦ λίθινου αἰῶνος εὐρεθέντων ἐν Ἑλλάδι, σκοπὸν εἶχον νὰ προσκαλέσω τὴν προσοχὴν τῶν σοφῶν εἰς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εὑρεσιν εἰδους ἀρχαιοτήτων, οὐχὶ πολλὰ γνωστῶν ἐν

αὐτῇ, εἰ καὶ πολλὰ εἰσι τὰ σωζόμενα λείψανα. Μετ' ἐμὲ δὲ ὁ Κ. Λενορμὰν περιέγραψεν ἀξιολόγον nucleus εὐρεθέντα παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἴω, δημοσιεύσας μετὰ μικρὸν καὶ περιέργους εἰδήσεις περὶ οἰκιῶν τινῶν τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ἀνακαλυφθεισῶν ἐν Θηρασίᾳ ὑπὸ τοῦ Κ. Νομικοῦ (1), πρὸς τοῦτους δὲ καὶ περὶ ποικίλων ὄπλων, ἅτινα εἶδε καὶ περιέγραψεν ἀπὸ τοῦ 1860 ἔτους κατὰ τὰς ἀποδημίας αὐτοῦ (2).

Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει σήμερον ὅτι ἡ Ἑλλὰς διήλθεν, ὡς καὶ ἡ δυτικὴ Εὐρώπη, καὶ τὰς ἤττον ἐντελεῖς βαθμίδας τοῦ πολιτισμοῦ, καθόσον μάλιστα ἐν Ἀθήναις, Θήρᾳ, Ἰδρᾳ, Ὀρχομενῶ, Λεβαδείᾳ, Γυθείῳ, Μεγάρῳ, Ἐλλησπόντῳ καὶ ἄλλαχού εὐρέθησαν σφύραι καὶ πελέκεις ἀνήκοντες ἀναντιρρήτως εἰς χρόνους τελείας βαρβαρότητας. Ἐγὼ δὲ καὶ εἶδον τὸ ἔτος τοῦτο δύο ὄπλα ἐκ λίθου ὄφιτου εὐρεθέντα κατὰ τὰ περὶ τὸν Ἀκροκόρινθον ὄρη. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κ. Κορδέλας, μηχανικὸς τοῦ ἐν Λαυρίῳ μεταλλείου, κατέχει τεμάχια τινὰ λίθινων μαχαίρων εὐρεθέντα ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἑλένης, ἀκαιοκίτη καὶ σήμερον ὡς καὶ ἐπὶ Στράβωνος. Ἐν δὲ Κερατίᾳ, μικρῷ χωρίῳ κειμένῳ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐβοίας, ἐπὶ τινος τῶν ὄροπεδίων τοῦ Δελφίνου, χωρικός τις μοι εἰδείξεν ὠραῖον πέλεκυν, μῆκος ἔχοντα ἴσον πρὸς δέκατον σχεδὸν μέτρον, ἐκ λίθου σκληροῦ καὶ στιλπνοῦ. Ὁ Κ. Φίνλαιὺ κατέταξεν ἐσχάτως ἐν τῇ ἰδίᾳ συλλογῇ τρεῖς μικροὺς πελέκεις, ἀξιολόγους διὰ τὸ βάρος καὶ τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐργασίας, καὶ τόσῳ μᾶλλον περισπουδάστους, ὅσῳ εἰσι τὰ μόνα ἀρχαϊκὰ δείγματα τοῦ λίθινου αἰῶνος. Τὸ περιεργότερον ὅμως πάντων τῶν τοιούτων μνημείων, ὅσων ἐγὼ τοῦλάχιστον ἔλαβον γινώσκω, εἶναι τὸ πρότινον μνημὸν παρὰ τοῦ διδάκτορος Seebach ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν ἐντός τινος κοιλῶματος βράχου, ὅπου ἐτηρήθη ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰῶνων εἶναι δὲ σφύρα ἐκ τῶν ὀνομαζομένων celts, ὁμοίαν μὲν πρὸς τὰς εὐρεθείσας κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Σαμάρα (3), παραπλησία δὲ πρὸς τινὰς ἄλλας, μετακομισθείσας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κ. Seebach ἐκ τῆς κεντρικῆς Μεξικῆς. Ἡ σφύρα αὕτη, εἰς ὄφιτον τὸ χρώμα ἔχοντος βαθύ πράσινον, ὄζεια πρὸς τὴν μίαν ἄκρην, κυρτὴ καὶ ὀγκώδης πρὸς τὸ μέσον καὶ στρογγύλη πρὸς τὰ ἄνω, ἔχει μῆκος μὲν εἰς πλάτος δὲ τεσσάρων καὶ ἡμίσεως ἑκατομῆτρων.

Καὶ τοὶ τὰ λείψανα ταῦτα εἰσὶν ὀλιγάριθμα, ἐνῶ

(1) Ὁρα Πανθ. Τόμ. ΙΖ', σελ. 372.

(2) Ὁρα Revue archéologique. Δεκέμβρ. 1866, Ἰανουάρ. καὶ Φεβρ. 1867. — Comptes rendus de l'Académie des inscriptions et belles-lettres, Ἰούν. καὶ Αὐγ. 1866. — Finlay, περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μῆχης. — Ross, Archéologische Aufsätze, τόμ. Β', σ. 492, κλ.

(3) Somme, ποτ. ἐν Γαλλίᾳ.

ἢ Δανία μόνη ἔχει ἐπέκεινα τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων δειγμάτων λίθινων ὄπλων, ὅμως δύναται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφετηρία εἰς ἐξαγωγήν τινῶν συμπερασμάτων περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος.

Α'.

Παλαιολιθικός αἰὼν.

Πρὸς μείζονα ευκολίαν παραδέχομαι τὰς διαιρέσεις τοῦ sir John Lubboch.

Τοῦ ἀρχαιοτάτου αὐτοῦ αἰῶνος, ἀρχαιοτέρου πάντων τῶν λοιπῶν, ὅτε οἱ κάτοικοι τῆς γῆς ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα εἶχον ἐκ λίθου, ὀλίγιστα λείψανα εὐρέθησαν ἄχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι· μετὰ δὲ αὐτῶν οὔτε σφύραι, οὔτε πελέκεις ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόνον βέλη καὶ τμήματα μαχαίρων, ὧν τινὰ ὅμως, τὰ φέροντα πρὸ πάντων ἐφ' ἐκάστης ἄκρας δύο γραμμὰς μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἐγκεχαραγμένας, ἔχουσι μεγίστην ἀξίαν.

Ἡ τέχνη τοῦ κατεργάζεσθαι τὸν λίθον εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἐντέλειαν τοῦ αὐτοῦ εἶδους μάχαιραι, εὐρεθείσαι ἐν Ἑλβετίᾳ, σύγχρονοι εἰσι τῶν ὄπλων καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀντικειμένων τῶν πρώτων προϊστορικῶν χρόνων, ὅτε πᾶσα ἡ κεντρικὴ καὶ μεσημβρινὴ Εὐρώπη κατετρέχετο ὑπὸ τοῦ ψύχους τῆς καθ' ἡμᾶς Σιβηρίας, καὶ κατφεύκετο ὑπὸ mammoth, bos primigenius καὶ ursus spelæus.

Τὰς δὲ ἀκωκὰς τῶν βελῶν δὲν θεωρῶ ἐπίσης ἀξίας περιεργείας, οὐ μόνον διότι οὐδεμίαν εἶδον ἄχρι τοῦδε ἔχουσαν σχῆμα ἀρπάγης ἢ σφύλλου, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ χρῆσις τοῦ εἶδους τούτου τῶν ὄπλων ἐσώζετο καὶ ἐπὶ Ἡροδότου παρὰ πολλοῖς λαοῖς τοῦ Μεγάλου Βασιλείως.

Β'.

Νεολιθικός αἰὼν.

Τοῦ δὲ νεολιθικοῦ αἰῶνος, οὐτινος ἰδίως χαρακτηρ εἶναι ἡ ἐντελεστέρα κατεργασία τοῦ λίθου, εὐρέθησαν πολλὰ λείψανα ἐν Ἑλλάδι· celts ἀνεκαλύφθησαν πανταχοῦ, καὶ τὸ φυσιογραφικὸν μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν ἀπέκτησε πρὸ μικροῦ εἰς τοιαῦτα πολλοῦ λόγου ἀξία, μεγάλας δὲ ἔχοντα πρὸς ἄλληλα διαφορὰς. Ἰδοὺ ἡ περιγραφή αὐτῶν.

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου λίθου, χρώματος ὑδατώδους, πλατύτατος (9 ἑκατόμ. πρὸς 7).

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου ἐρυθροῦ (7 ἑκατόμ. πρὸς 5).

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου πρασίνου (τοῦ αὐτοῦ μεγέθους).

Πέλεκυς ἐκ πορφυρίτου πρασίνου στίγματα ἔχοντος ἐρυθροῦ (5 ἑκατόμ. πρὸς 4 1/2).

Πέλεκυς εἰς ὄφιτον πρασίνου ἀνοικτοῦ, φλέβας ἔχοντος ἐπίσης πρασίνου, ἀλλὰ βαθέως χρώματος.

Μικρὰ σφύρα (2 ἑκατόμ. πρὸς 3).

Τὰ ὄπλα ταῦτα ἀνήκον πρὶν εἰς χωρικὸν ἐκ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Κύμης.

Πιθανῶς εἰς τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἀνάγονται καὶ τινὰ οἰκιακὰ σκεύη, βρναύσας, κατεργασμένα, ἅτινα εἶδον παρὰ τῷ Κ. Πρασίνῳ ἐν Ἀμοργῷ, εὐρεθέντα πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἀρκεσίνης· εἰσι δὲ λίθοι ἠφαιστειοὶ ἐσκαμμένοι καὶ ὁπωσοῦν κατεργασμένοι ὡς ἀγγεῖα, ἔχοντες τὴν βάσιν πλατεῖαν περὶ τὰ τρία ἢ τέσσαρα δέκατα τοῦ μέτρου, καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ εὐρεθέντα ἐν Tayac καὶ Eysies, ἅτινα περιγράφονται ὄγκοι λίθων τετράγωνοι ἢ στρογγύλοι κατὰ τὰ χεῖλη καὶ κοῖλοι κατὰ τὸ κέντρον, ἐν οἷς ἡ ἐκοπνίζετο σίτος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Vibrage, ἢ ἠνάπτετο πῦρ διὰ τῆς συντριβῆς τεμαχίου ξύλου, κατὰ τὸν Κ. Lartet.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν Θηρασίᾳ ἀνακαλυφθέντα ἀξία λόγου κτίρια ἀνήκουσιν εἰς τὸν αὐτὸν αἰῶνα· οὐδὲ ἔχνος μετάλλου ἀνευρέθη ἐν αὐτοῖς, οἱ δὲ λίθοι, ἀκόμψως λελατομημένοι ἢ μᾶλλον ὅλως ἀκατέργαστοι, συνεννοῦνται δι' εἶδους πηλοῦ μεμιγμένου μετὰ χόρτου. Λίθινος πρίων, δακτύλιοι καὶ λεκάναι ἐκ λίθου ἐπίσης, μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν χρόνων ἐκείνων ἠγνόουν καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὸν σίδηρον· εἰσι δὲ τὰ ἀγγεῖα ἐντελεστέρα τῶν συγχρόνων αὐτοῖς, τῶν εὐρεθέντων κατὰ τὴν Ἑσπερίαν, δι' ὅ καὶ δυσκόλως πείθεται τις ὅτι ἐκεραμεύθησαν ἄνευ τροχοῦ. Ὅπωςδὴποτε τὸ φαῖον χρῶμα μαρτυρεῖ τὴν προαιωνίαν αὐτῶν κατασκευὴν· αἱ δὲ περὶ τὸν αὐχέναν καὶ τὴν κοιλίαν γραμμὰι βαθέως κιτρίνου χρώματος, εἰσὶν ἀκομψόταται.

Ἐξ ὅσων ἄχρι τοῦδε γινώσκωμεν περὶ τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος, φαίνεται ὅτι ὁ ἐπ' αὐτοῦ πολιτισμὸς ἦτο ἀνώτερος ὁπωσοῦν τοῦ προηγουμένου, διότι καὶ ὁ σίτος καὶ ἡ βρίζα ἦσαν γνωστὰ, καὶ χειρομύλους εἶχον, εἰ καὶ βρναύσους, πρὸς ἄλεσιν. Οἱ κάτοικοι ἄρα τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν ἦσαν πολὺ κτώτεροι τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ palafittes (τῶν κατοικούντων ἐπὶ καλυβῶν ὑπὸ πάλων βασταζομένων). Κατὰ τοὺς ἀπωτάτω αἰῶνας οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἐλάτρευον θρησκευτικῶς τοὺς νεκροὺς, ὡς ἀπέδειχθη ἐκ τῶν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν σπηλαίων· οἱ δὲ σύγχρονοι αὐτῶν κάτοικοι τῶν Κυκλάδων ἔθαπτον τοὺς ἰδίους ἀρχηγούς, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Ross, ἀνακαλύψας λίθινὰ ὄπλα ἐν πολλοῖς τάφοις. Καὶ τῶν λέμβων δὲ (pirogues) ἡ χρῆσις δὲν ἦτο ἄγνωστος. Οἱ δὲ πελέκεις οἱ εὐρεθέντες ἐν τινὶ χώρᾳ εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ λίθου μετακομισθέντος εἰς ἄλλης πλησιοχώρου. Ἐν Ἀμοργῷ παραδείγματος χάριν δὲν ὑπάρχουσι κατ' ἐμὲ ἠφαιστειοὶ βράχοι, πολλαὶ δὲ τῶν ἐν Ἀττικῇ ἀνακαλυφθεισῶν σφυρῶν φαίνονται εἰσχυθεῖσαι ἐκ Μίλου ἢ Θήρας.

Τελευταῖα ἀπόδειξις τῆς προόδου τῶν λαῶν ἐκεί-

νων είναι και γνάθος εδρεθείσα εν Θηρασία, ης τινος εκτυπον κατέθετο εν τῷ εν Παρισίαις Μουσείῳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ὁ K. Janzen. Οἱ ἐν τῇ Δύσει κάτοικοι τῶν terrains quartenaires ἔχουσι πολυλάκις τὸ κρανίον ὀγκώδες και ἀσχημον· τὰ δὲ ὀστᾶ, τὰ σύγχρονα τοῦ κατακλισμοῦ ὅστις ἐχώρισε τὴν Θῆραν ἀπὸ τῶν πέριξ νήσων, ἀνήκουσιν εἰς φυλὴν ὀλίγον διαφέρουσαν τῆς ἡμετέρας.

Κατὰ τοὺς αἰῶνας ἐκείνους ἐγίνωσκον ἀρὰ γε οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος τὰς λιμναίας (lacustres) κατοικίας; τὸ κατ' ἐμὲ μάλιστα· διότι περιηγούμενος ἐν Θεσσαλίᾳ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον εἶδον ἐν τῇ Βοιωτικῇ λίμνῃ ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων καλύβας βασταζομένης ὑπὸ πάλων, ἐν αἷς κατοικοῦσι ποιμένες, ὅπως σώζωνται, λέγουσιν, ἀπὸ τῶν ἐπιπολαζόντων πυρετῶν κατὰ τὰς διακεκαυμένας ἐκεῖνας πεδιάδας. Τὰ ἐπὶ Ἡροδότου ἱκρία, ἅτινα «ἐξευγμένα ἐπὶ γαυρῶν ὑψηλῶν ἐν μέσῳ ἔστηκε τῇ λίμνῃ Πρασιάδι» (1) πρὸς κατοικίαν, ὑπάρχουσι και σήμερα· οὐδόλως δὲ μοι φαίνεται ἀπίθανον ὅτι ἕμοιον εἶδος οἰκιῶν, πολλὰ φυσικῶν κατὰ τοὺς πρωτογενεῖς ἐκείνους αἰῶνας, ἦτο και ἐνταῦθα γνωστὸν ὡς και κατὰ τὴν Δύσιν. Καθὰ ὀρθῶς λέγει ὁ Θεουκιδίδης, «πολλὰ δ' ἂν και ἄλλα τις ἀποδείξειε τὸ παλαιὸν Ἑλληνικὸν ὁμοίτροπον τῷ νῦν βαρβαρικῷ διακτώμενον» (2), δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ὅπου και νῦν σώζεται τὸ ἔθος ἐκεῖνο, ὅτι ἦτο κοινὸν τὸ πάλας.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς κατασκευῆς τῆς Ἑλλάδος αἱ λιμναῖαι οἰκοδομαὶ ἐγένοντο μάλλον κατ' ἐξαιρέσειν· διότι πλὴν τῶν ἐν Βοιωτίᾳ, Αἰτωλίᾳ και Ἀκαρνανίᾳ λιμνῶν, αἱ λοιπαὶ εἰσὶν ἀνάξιαι λόγου. Τὸ μέρος ὅπου ἀνεκαλύφθησαν πλείονα ὄπλα ἐκ πορφυρίτου και ὀφείτου εἶναι τὸ μεσημβρινὸν τῆς Εὐβοίας, ὅπου ὑπάρχει μία μόνη λίμνη, ἡ τοῦ Δίστου, και αὐτὴ μικρὰ και συνεσφιγμένη μεταξὺ ξηρῶν ὀρέων· ἡ δὲ λίμνη Βόρα εἶναι πάντῃ ἀσήμαντος. Πρὸ τινων ἡμερῶν ἐμάθομεν ὅτι ὑπῆρχε και τρίτη λίμνη ξηρανθεῖσα ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὡς γίνεται γνωστὸν ἐκ τινος περιέργου ἐπιγραφῆς ἀναγομένης εἰς τὸ μεταξὺ Ἑρετριέων και ἐργολάβων συμβόλαιον (3)· ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι δὲν ἦτο πολλὰ ἐκτεταμένη. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Εὐβοίας εἶχον ἐφεύρει και ἄλλον τρόπον ἀμύνης κατὰ τῶν γειτόνων αὐτῶν και τῶν θηρίων. Ἀναζητῶν κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον ἀστροπελέκια ἐν Εὐβοίᾳ, ἤκουσα παρὰ τῶν χωρικῶν ὅτι εὐρί-

σκοντο πάμπολλα ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων και τῶν ὑψηλῶν ὄροπεδίων.

Γνωστὸν ὅτι ἡ ἀπὸ Σκίρου μέχρι τῆς ἄκρας τῆς Καρύστου χώρα περιέχει ἀπείρους ἀρχαίας οἰκοδομας, τόσον ὅμως δυσπροσίτους, ὥστε οὐδέποτε ἐπισκέπτεται τις αὐτάς. Τὰ λείψανα ταῦτα βραυύτων οἰκοδομῶν, κείμενα ἐπάνω ἀβύσσων και κρημνῶν και μεταξὺ βράχων, ἀνήκουσι βεβαίως εἰς τὸν αἰῶνα τῶν πρώτων κατοίκων τῆς νήσου· περὶ δὲ τῶν θέσεων ἐφ' ὧν κείνται ἔγραψε και ὁ K. Φαγκωθῆς περιεργάτινα ἐν τῇ περιηγήσει αὐτοῦ, τῇ ὑποβληθείσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν (4). Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίας, ὅπως ὠνομάζοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, εὐρίσκειται μέγας ἀριθμὸς τῶν τοιούτων, οἱ δ' Εὐβοεῖς ἀξιοῦσι τὰ περὶ τὸν Καφηρέα περιεργότερα (5). Ἀνάγκη νὰ ἐξερευνηθῇ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Εὐβοίας, ὅπως διαφωτισθῇ ὁ προϊστορικὸς αἰὼν τῆς Ἑλλάδος· κατὰ δὲ τῶν μικροτέρων νήσους αἱ οἰκίαι κατασκευάζοντο και κατὰ τὰ ὀμακὰ μέρη, διότι ἡ θάλασσα προσεσάταυεν ἀρκούντως αὐτάς.

Γ.

Χαλκοῦς αἰὼν.

Ἀνακάλυψις τις γενομένη πρὸ τινων μηνῶν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἀχμέτ Ἀγᾶ, πρὸς ἄρκτον τῆς Χαλκίδος, δεικνύει ὅτι και ἐν Ἑλλάδι, ὅπως και ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, τὸν λίθινον αἰῶνα διεδέχθη ὁ χαλκοῦς· εἶναι δὲ τὸ ἀνεκαλυφθὲν μικρὸς σφυροπέλεκυς, κατὰ πάντα ὅμοιος πρὸς τὸν ἐν Waterford εὐρεθέντα πρὸ τινων ἐτῶν και ὑπὸ τοῦ K. Lubbock δημοσιευθέντα (6). Τὸ σχῆμα τοῦ ὄπλου τούτου ὁμοιάζει διαφερόντως πρὸς τὸ τῶν λιθίνων ἐκείνων τῶν καλουμένων celts. Εἶναι δὲ ἐκ κιτρίνου χαλκοῦ, πρὸς μὲν τὴν κορυφὴν στρογγύλον, ὅξυ δὲ ὅπως οὖν πρὸς τὴν ἐτέραν ἄκραν. Γνωστὸν ὅτι τοῦ χαλκοῦ ἐγένετο χρῆσις πρὸ τοῦ σιδήρου, διότι εὐκόλως κατεργάζεται· οἱ δὲ κατακτηταὶ τῆς Μεξικῆς εἶδον ἀγρίους δίδοντας αὐτῷ ποικίλα σχήματα διὰ λιθίνων σφυρῶν.

Τὸ πολῦτιμον τοῦτο ὄπλον εὐρίσκειται σήμερα παρὰ τῷ K. Φίνλαιϊ, μόνον δὲ τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ νεολιθικοῦ αἰῶνος, καθόσον μάλιστα και τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἐπιμαρτυροῦσι τοῦτο. Ὁ Ησίοδος, ὁμιλῶν περὶ τῆς τρίτης γενεᾶς τῶν ἀνθρώπων, λέγει σαφέστατα ὅτι τὸν σίδηρον μετεχειρίσθησαν οἱ ἀρχαῖοι ἐκείνοι μετὰ τὸν χαλκόν·

(1) Mémoires présentés par divers savans. Τόμ. Γ'.

(2) Αὐτόθι σελ. 231.

(3) Catalogue de l'Acad. royale irlandaise, σ. 363.

«Τεῖς δ' ἦν χάλκεα μὲν τύχηα, χάλκεοι δὲ τε οἰκοί, χαλκῷ δ' εἰργάζοντο· μέλας δ' οὐκ ἔσκε σίδηρος (1).»

Φέρω και δευτέρην μαρτυρίαν, τὴν τοῦ Λουκρετίου· εἰ και ἡ παρατιθεμένη περικοπὴ εἶναι γνωστώτατη, καλὸν ὅμως νὰ ἐπικαλέσω αὐτὴν ὁμιλῶν περὶ τοῦ λιθίνου αἰῶνος τῆς κλασικωτάτης τῶν χωρῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου·

«Arma antiqua manus, ungues dentesque fuerunt,
Et lapides et item sylvarum fragmina rami,
Posterior ferri vis est, arisque reperta;
Sed prior aris erat quam ferri cognitus usus.
Ære solum terræ tractabant, æreque belli
Miscabant fluctus et valuers vasta ferebant.

(1) Ἄσμα Ε' 1283 και καθ.

Και ταῦτα μὲν ὀλίγα πρὸς ἀποδείξιν· πολλὰ δὲ και πολῦτιμοι ἔσονται, ὡς ἐλπίζω, αἱ ἐκ τῆς Θῆρας εἰδήσεις περὶ τῶν προϊστορικῶν χρόνων, καθόσον ὀλόκληρος πολιτισμὸς ἀνεκαλύφθη ἐκεῖ ἐσχάτως χάριτι τοῦ Ἡφίστου. Ὅπως ἐν Ἑλβετικῇ palafittes, οὕτω και ἐν Θῆρᾳ ἐσώθησαν ἴχνη τοῦ πολιτισμοῦ ἐκείνου. Και οὕτω πληροῦται ἡ προφητεία τοῦ Bory de Saint-Vincent εἰπόντος πρὸ τριακοντα ἐτῶν, ὅτι ἄφθονοι ἔσονται αἱ ἀνεκαλύψεις ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ. Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς ἀξιολόγων πονημάτων περὶ τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν και τῆς Ἀλβανίας K. Hahn, φιλοπονεῖ τὴν ὄραν ταύτην γενικὴν τινὰ πραγματεῖαν περὶ τῶν ἐν Θηρασίᾳ πρωτογενῶν μνημείων· και πιθανὸν ἡ ἱστορία τῶν φυλῶν αἵτινες ἤμασταν πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τοῦ Ἀχιλλέως, νὰ διαφωτισθῇ ἐτι πλέον τῆς τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἑλβετίας. Θέλωμεν μάθει τότε ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων καθ' οὓς οἱ ποιηταὶ ἔθεντο τὸν χρυσοῦν και τὸν ἀργυροῦν αἰῶνα, ὁ ἄνθρωπος ἔζη και ἐν Ἑλλάδι ὅπως και οἱ ἄγριοι τῆς πυρίνης Γῆς ἡ τοῦ κέντρου τῆς Αὐστραλίας (4).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 25 Ἰουνίου 1867.

A. DUMONT.

ΤΟ ΚΙΤΡΙΝΟΝ ΡΟΛΟΝ.

✠

A.

Πρὸ τινων ἐτῶν κομψοπρεπῆς τις και εὐειδῆς νέος, ἐρχόμενος ἐκ Παρισίων, κατέβη ἐκ τῆς ἀμάξης δύο λεύγας περίπου μακρὰν τῆς Προβέν. Τὸ μέρος ὅπου

(1) Ἐργ. και ἡμ. 150 και καθ. — Ὁρα και Rossignol, Métaux dans l'antiquité, σ. 215 και καθ.

(2) Προσεκαλῶ τὴν προσοχὴν τοῦ περιηγητοῦ, ὅστις ἤθελεν ἐπισκεφθῆ τὴν περιέργον νήσον Ἄμοργον, εἰς τινὰ λίθον, τὸν ὅποιον δὲν ἔλαβον καιρὸν νὰ μελετήσω καλῶς· εἶναι δὲ οὗτος ἔγκος βράχου, σχῆμα ἔχων τραπέζης, ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν κατοίκων «Τράπεζα Θεοῦ», και τιμώμενος παρ' αὐτῶν. Καίτιι δὲ δεξιᾷ, ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τὰ ἑρείπια τῆς Διγαλιᾶς.

κατέβη (ἦτο δὲ πρῶτα ἕκρος ὄροσερᾶ), δὲν ἦτο οὔτε χωρίον, οὔτε ἀκατοίκητος πεδιάς, ἀλλ' ἐκατέρωθεν τοῦ ὁρόμου ἔκειντο ἐσκορπισμένοι πληθὸς ἐξοχικῶν οἰκιῶν μεταξὺ κήπων μεγάλων και μικρῶν, κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ἰδιοκτῆτου. Ἀφοῦ παρετήρησε καλῶς τὰ πέριξ, ἐκάλεσε νέον χωρικὸν ἀκολουθοῦντα πεζὸν τὴν ἄμαξιν, ἔθετο εἰς μὲν τὴν δεξιάν αὐτοῦ νόμισμα, εἰς δὲ τὴν ῥάχιν μικρὸν δερμάτινον κιβώτιον, και διεσθύνθη πρὸς τινὰ οἰκίαν, ἐπὶ τοῦ δώματος τῆς ὁποίας ἦταν τέσσαρα γύψινα ἀγάλματα, κείμενα εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας, και περιστῶντα τὰς ὥρας τοῦ χρόνου. Καὶ τὸ μὲν ἔκρ ἔκειτο πρὸς ἀνατολάς, τὸ δὲ φθινόπωρον πρὸς δυσμὰς, τὸ θῆρος πρὸς μεσημβρίαν και ὁ Κεῖμων πρὸς βορρᾶν. Ἐκ τῆς ἀλληγορίας ταύτης ὀδηγούμενος ὁ ἡμέτερος νέος, δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸν λαθῦρινθον τοῦ παρακειμένου μονοπατίου, εἰς τὸν ὅποιον δὲν θὰ εὕρισκε διέξοδον. Μετὰ τινὰ δὲ λεπτὰ ἐφθασε πρὸ πύλης φυλακισμένης ὑπὸ δύο κεραμίνων λεόντων, εἶδε διὰ μικρᾶς ὀπῆς εἰς τὴν αὐλὴν και πεισθεὶς ὅτι ἦτο ἡ οἰκία τὴν ὁποίαν ἐζήτη, ἐκαθάρισε τὰ ὑποδήματα μεταξὺ τῶν χόρτων, ἔδωσε τὸν λαίμοδέτην, ἐτακτοποίησε τὴν κόμην του και ἐσήμκνεν.

— Ἐδῶ κατοικεῖ, ἠρώτησε τὸν ἀνοίξαντα αὐτὴν ὑπρέτην, φέροντα τὰ κυριακάτικα του, ὁ K. Σιμάρ;
— Ὁ κύριός μας εἶναι ἐξῶ, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, κρατῶν ἀπὸ τοῦ περιλαιμίου μαῦρον κύνα, οὐχὶ τόσον εἰρηνικὸν ὅσον οἱ κεράμιοι λέοντες, ὅστις γαυγίζων ἀσυστόλως, ἐσκέπαζε τὴν ὀμιλίαν τοῦ ξένου και τοῦ θυρωροῦ.

Ἀγανακτήσας διὰ τοῦτο ὁ νέος ἀνεσῆκωσε τὸ βιβδιον του, και κατέφερε γενναίως αὐτὸ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ζῶου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο μάθημα δὲν ἤρσεν εἰς τὸν σκύλον, ἀνεπήδησε και ἠένισεν ἀγρίως τὸν ξένον, ὡς ἂν ἤθελε νὰ ἐπιπέσῃ κατ' αὐτοῦ. Ἰδὼν ὅμως και δεύτερον ἀνυψωθὲν τὸ βιβδιον, ἐστράφη, κατεβίβασε τὰ αὐτῖα και τὴν οὐρὰν και ἀνεχώρησεν εἰς τὴν καλύβην του.

— Τί σ' ἔκαμεν ὁ Σολιμάν, ἠρώτησεν ὁ ὑπρέτης ἀποτόμως, και τὸν δέρεῖς;

Ἄλλ' ὁ νέος ἀντὶ ἀποκρίσεως ἔλαβε τὸ κιβώτιόν του, και ῥίψας αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπρέτου·

— Ἐάν, εἶπε, δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ K. Σιμάρ, θὰ εἶναι βεβαίως ὁ K. Τεσιέ· ὀδήγησέ με εἰς τὸ δωματίον του.

Και ὁ θυρωρὸς, καταπληχθεὶς, ὡς πάντες οἱ χυδαῖοι, ὑπὸ τοῦ τόνου τῆς ὀμιλίας τοῦ συνοδευομένου και ὑπὸ ἰσχύος, ἐγγύσσε μὲν ἀλλ' ὑπήκουσεν. Ἐνῶ δὲ διέβαινε πλησίον τοῦ σκύλου, οὗτος θυμωθεὶς, ἐπήδησεν ὡς ἐμμανῆς, και δαγκάσας τὸ ἐνδυμά του τὸ ἐξέσχισε.

— Διάβολε! ἀνεφώνησε μὴ ἰδὼν τὸ σχίσμιον τοῦ κυριακάτικου ἐνδυματός του· ἰδοὺ τί ζῶον ὑπε-

(1) Ρεβλ. Ε', 16.

(2) Θεουκιδ. Α', 6.

(3) Ὁ ἔφορος τῶν παρὰ τῷ ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργείῳ ἀρχαιοτήτων K. Εὐστρατιάδης, προτίθεται νὰ ἐκδώσῃ τὴν σπουδαιότατην ταύτην ἐπιγραφὴν.

ρασπίζεται ἡ Κ. Οὐρανία, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ περιποιῶμαι διὰ νὰ μὴ χάσω τὴν θέσιν μου. Κρίμα ὅτι μὲ τὸ βράδιόν σου δὲν ἐσύνητριψες τὰ δόντια του.

— Ἄ! ὑπετονθόρυσεν ὁ ξένος; ἡ Κ. Οὐρανία ἀγαπᾷ τοὺς σκύλους; καὶ πῶς θὰ ζήσῃ μὲ τὸν Κ. Τεσιέ, ὁ ὁποῖος δὲν τοὺς ὑποφέρει; ὁ ἔρως ὅμως κάμνει θαύματα.

Καὶ διαβὰς μεταξὺ πορτοκαλεῶν αὐτὴν καὶ πρόδομον, ἀνέβη ὠραίαν κλίμακα καὶ ἐφθασε πλησίον θύρας, τὴν ὁποῖαν ἤνοιξεν ἀδιστακτικῶς, ὅτε ὁ θυρωρὸς εἶπεν αὐτῷ·

— Ἐδῶ κάθηται.

Ἄμα δὲ εἰσελθὼν εἶδε τινα καθήμενον πρὸ τραπέζης, ἀντικρὺ μελανοδοχείου καὶ χάρτου, σφριζόντα τοὺς ἀγκῶνας ἐπ' αὐτῆς, κρατοῦντα τὸ μέτωπον, κονδύλιον ἔχοντα ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὠτίου ὡς ἂν ἦτο γραφεύς, καὶ βαθέως σκεπτόμενον.

— Ἄ! εἶπε στραφεῖς ὁ σύνουος αὐτός, εἶσαι σύ; σ' ἐπερίμενα. Νικόλα, βάλε εἰς μίαν ἀκραν τὸ κιβώτιον καὶ πῆγαινε.

— Ναί, ἐγὼ εἶμαι, ἀπεκρίθη ὁ ξένος. Ἐσπευσά νὰ ὑπακούσω εἰς τὴν πρόσκλησίν σου· ἰδοὺ εἶμαι ἔτοιμος νὰ κρατήσω τὰ στέφανά σου. Πότε γίνεται ὁ γάμος;

— Νομίζω ὅτι αὐριον ὑπογράφεται τὸ προικοσύμφωνον, ἀπεκρίθη μελαγχολικῶς ὁ Τεσιέ.

— Νομίζεις! λοιπὸν δὲν εἶσαι βέβαιος ἀκόμη; Δὲν ἀπορῶ ὅμως, διότι ἔχων ἀναποφάσιστον χαρακτῆρα, ποτέ σου δὲν ἤξεύρεις σήμερον τί θὰ κάμῃς αὐριον.

— Ἀγαπητέ μου Ἀνδρέα, ἀπεκρίθη στενάχας ὁ μελλονύμφος, κάθησε νὰ ὁμιλήσωμεν. Μ' εὐρίσκεις εἰς θέσιν ἐντελοῦς ἀμηχανίας. Ὄταν σ' ἔγραψα ὅτι ὑπανδρεύομαι τὴν Κ. Σιμάρ ἤμην κατενθουσιασμένος· τὸ μέλλον μ' ἐφάνητο ὅλον κρίνα καὶ ῥόδα.

— Καὶ σήμερον δὲν σὲ φαίνεται πλέον;

— Ὁ διάβολος! ἀνέκραξεν ὁ Τεσιέ μασῶν τὸ κονδύλιον.

— Ποῖον ὀνομάζεις διάβολον; τὴν μνηστὴν σου; ἤρωτήσῃ γελῶν ὁ Ἀνδρέας.

— Μὴ φωνάζεις; διότι καὶ οἱ τοῖχοι ἔχουν αὐτίκα.

— Εἴμεθα λοιπὸν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Νέρωνος; ἰδοὺ, καθήμεθα σχεδὸν κολημημένοι· σὲ ἀκούω ἢ μᾶλλον ἀκούσε με. Στοιχηματίζω ὅτι ἐνόησα τί θὰ μὲ εἶπῃς ἢ προῖκα θὰ εἶναι μικρά.

— Ἐξ ἐναντίας ἡ Κ. Οὐρανία ἔχει εἴκοσι χιλιάδων δραχμῶν ἐτήσιον εἰσόδημα, ἐνῶ ἐγὼ τὸ ὑπέθετα πολὺ ὀλιγώτερον.

— Λοιπὸν θὰ εἶναι κανεὶς ἄτιμος μεταξὺ τῆς οἰκογενείας;

— Ἄπαγε! Ἡ Σιμάρ καὶ ἡ Βαλὸν εἶναι αἱ δύο ἐντιμότεραι, φρονιμότεραι καὶ ἐναρετώτεραι οἰκογενεῖαι τῆς ἐπαρχίας.

— Μήπως ἡ βράπτρια τῆς Κ. Οὐρανίας καταφύγει εἰς τὴν τέχνην τῆς διὰ νὰ διορθώσῃ κανὲν σωματικὸν ἐλάττωμά της;

— Τί λέγεις; Βλέπεις ἐκεῖ κάτω εἰς τὸν κῆπον τὴν νέαν ἐκείνην λεύκαν τὴν ὁποῖαν σείει ὁ ἄνεμος; τοιοῦτο εἶναι τὸ σῶμα τῆς Οὐρανίας.

— Θὰ ἔμαθες λοιπὸν ὅτι κανεὶς ἐξαδελφὸς ἐπρόλαβε νὰ κατοικήσῃ εἰς τὴν καρδίαν της.

— Δὲν ἔχει οὔτε ἐξαδέλφους, οὔτε ἀνεψίους, καὶ εἶμαι βεβαιοτάτος ὅτι ποτέ δὲν ἠγάπησεν ἄλλον.

— Ἐκτὸς τοῦ Σολιμάν.

— Γνωρίζεις τὸν Σολιμάν; ἀνέκραξεν ἀναπηδήσας ὁ Τεσιέ· μήπως σ' ἐδάγκασεν;

— Ἐξ ἐναντίας ἐγὼ τὸν ἐκτύπησα.

— Νὰ εἶσ' εὐλογημένος! τώρα τὸ πῦρες· τὸ ἔλεεινὸν αὐτὸ ζῶον εἶναι ἡ αἰτία ὅλων μου τῶν δεινῶν.

— Καὶ πῶς;

— Ἠξεύρεις ὅτι ἀποστρέφομαι ἐν γένει τὰ ζῶα καὶ ἰδίως τοὺς σκύλους; ὁ Σολιμάν θὰ τὸ ἐνόησε βεβαίως ἀπὸ τὸ πρόσωπόν μου, διότι, ἀφοῦ ἤλθα ἐδῶ μὲ μισεῖ τρομερὰ, καὶ ὁσάκις ἤμπορέσῃ ὁρμᾷ κατεπάνω μου· τὴν πρώτην φορὰν ἐχαμογέλασα,

τὴν δευτέραν ἐζάρωσα τὰ ὀφρύδιά μου, καὶ τὴν τρίτην ἀπήτησα νὰ τὸν δέσουν εἰς τὴν καλύβην του. Καὶ ὁ μὲν Κ. Σιμάρ συγκατετέθη, ἡ Κ. Οὐρανία ὅμως ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Σολιμάν, μὲ ἐπέπληξεν ὅτι ἀδίκως θέλω νὰ τὸν στερήσω τὴν ἐλευθερίαν του, μὲ εἶπε σκληρὸν, ἀναίσθητον καὶ χωριάτην. Πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος ἤρχισεν αὐτὴ ἡ φιλονεικία, καὶ καθημέραν ἀνανεοῦται, σύρουσα κατόπιν μυριάς μικρὰς συζητήσεις, τὰς ὁποίας εἰς μάντην προσπαθῶ ν' ἀποφύγω· εἰς ἕνα λόγον, ὁ διαβολο-Σολιμάν κατήτησεν ἀληθῆς πέτρα σκανδαλοῦ. Ἄν ἐγαύριζε μόνον, ὑπομονή· ἀλλὰ δαγκάνει!

— Ἐτρελάθης; ἀπεκρίθη ὁ Ἀνδρέας. Δι' ἕνα σκύλον θὰ τὰ χαλάσῃς μὲ τὴν μνηστὴν σου; Τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλον· δίδε γλυκὰ καὶ ζυμαρικά εἰς αὐτὸν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου, καὶ τὴν ἐπιούσαν ῥίψε τον ὀλίγον φαρκάκι, τὸ ὁποῖον θὰ τὸν στείλῃ νὰ εὕρῃ τὸν πάππον του.

— Κ' ἐγὼ τὸ ἐστοχάσθην· διὰ τοῦτο τὸ κῆκόν δὲν μὲ φαίνεται ἀδιόρθωτον. Πλὴν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μὲ ἀπελπίζει εἶναι ἡ διαγωγὴ τῆς Κ. Οὐρανίας εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν. Δὲν ἀγνοεῖς ὅτι ὁ χαρακτῆρ τοῦ ἀνθρώπου φανερόνεται εἰς τὰ μικρὰ πράγματα· ἡ ζωηρότης, ἡ ἀντιζηλία, τὸ εὐερέθιστον, ὁ θυμὸς μάλιστα, τοῦ ὁποίου μὲ ἔδωκεν ἀποδειξίς ἀπὸ τινων ἡμερῶν, μὲ ἀναγκάζουν νὰ σκέπτομαι διὰ τὸ μέλλον μου· ἀφοῦ εἶναι τοιαύτη πρὸ τοῦ γάμου, τί θὰ εἶναι μετ' αὐτόν;

— Τὴν νομίζεις κακὴν;

— Τὴν νομίζεις κακὴν;

— Τὴν νομίζεις κακὴν;

— Κακὴν, ὄχι, ἀλλὰ ἰδιότροπον καὶ πεισματάραν ὡς τὰ χαδεμένα παιδιὰ· θὰ τὴν ἰδῆς καὶ θὰ μὲ εἶπῃς ἂν εἶμαι ὑπερβολικός· ἔχει πολλὴν πῆρρησίαν, δὲν κρύπτει τὰς ἐλλείψεις της, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ σήμερον θὰ σὲ δώσῃ ἀφορμὴν νὰ τὴν ἐνοήσῃς. Μακάριος σὺ, Ἀνδρέα, ὁ ὁποῖος δὲν φροντίζεις περὶ γάμου· πολλὰ δυσάρεστα ἀποφεύγεις.

— Ἐγὼ νὰ ὑπανδρευθῶ! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀνδρέας, ὅστις διαρκούσης τῆς ὁμιλίας ἤνοιξε τὸ κιβώτιόν του καὶ ἤλλαξεν· ἐγὼ νὰ ὑπανδρευθῶ, Θεὸς φυλάξῃ! Ὁ γάμος εἶναι λιμὴν, καὶ ἐγὼ ἀγαπῶ τὸ πέλαγος. Σὺ ὅμως κάμνεις καλὰ νὰ ὑπανδρευθῆς, διότι ἤρχισεν νὰ χονδραῖνῃ ἡ κοιλία σου καὶ τὰ μαλλία σου νὰ στακτίζουν, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι ἀκόμη χλωρός.

— Ὡ τὸ τριαντάφυλλον! ἀνέκραξεν ὁ Τεσιέ.

Τὴν ὠραν ἐκείνην, ἐνῶ ὁ Ἀνδρέας ἀνέσυρε τὰ φορέματά του ἀπὸ τὸ κιβώτιον, ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος ξηρὸν κίτρινον ῥόδον, τὸ ὁποῖον ἀνακλαδῶν παρητήρει μετὰ τινος ἀπορίας.

— Ὀμιλεῖς διὰ τριαντάφυλλα, εἶπε, καὶ ἰδοὺ ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν ἤξευρα μὲν ὅτι τὸ εἶχα, μὲ ἐνθυμίζει ὅμως ὅτι δὲν εἶμαι ἀκόμη ἄξιος νὰ σκέπτομαι περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου. Βλέπεις, Ἀριστέϊδη μου, ὅτι ἐνῶ φαίνομαι τρελοῦτσικος, δὲν στεροῦμαι ὅμως φρονήσεως. Ἐάν ποτε ὑπανδρευθῶ, ἔχω ἀπόφασιν νὰ ἀγαπῶ τὴν γυναῖκά μου, νὰ τὴν καταστήσω εὐτυχὴ καὶ νὰ εἶμαι πιστός· πρὶν ὅμως κατορθώσω αὐτὸ τὸ ἀνδραγαθήμα, πρέπει νὰ πεισθῶ περὶ τῆς σταθερότητός μου. Διὰ τοῦτο νομίζω ἀναγκασίον νὰ εὐκαιρώσω πρῶτον ὀλόκληρον τὸ ποτήριον τῆς νεανικῆς ζωῆς, μήπως ὁ πειρασμὸς μὲ βιάσῃ νὰ πῶ ἐκ νέου. Δὲν θὰ λυπηθῶ μάλιστα ἐάν πῶ τώρα καὶ ὀλίγον καταπάτι, διότι ὁ γάμος θὰ εἶναι νοστιμώτερος.

— Τί κοινὸν μεταξὺ τῆς φιλοσοφίας σου αὐτῆς καὶ τοῦ παλιοτριαντάφυλλου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκλεψῇς ἀπὸ τὸν πῖλον καμμιαῖς γραίας;

— Παλιοτριαντάφυλλον! ἐπνέλαβεν ὁ Ἀνδρέας ὁσφρανεὶς τὸ κίτρινον ῥόδον. Καὶ αὐτὸ ἔλασε ὁσφρανεὶς σήμερον ὅμως παρήκασε καὶ ἐξηράνη. Καὶ ναί μὲν δὲν μυρίζει, δι' ἐμὲ ὅμως ἔχει φιλοσοφικὴν τινα οὕτως εἶπεν εὐωδία. Μὲ ἀνεθυμίζει τὴν ἀδυναμίαν μου· βλέπων αὐτὸ λαμβάνω μάθημα συνέσεως καὶ ἠθικῆς· εἰς ἕνα λόγον ἤξεύρεις τί μὲ διδάσκει;

— Μ' ἐλαμβάνεις διὰ Πέρσην; εἶπεν ἀποτόμως ὁ Τεσιέ.

— Μὲ διδάσκει, φίλε μου, νὰ μὴν ὑπανδρευθῶ ἀκόμη. Ὀλόκληρον ἱστορίαν θὰ σὲ διηγούμην δὲν ἤλθα ὅμως δι' αὐτό· ἤλθα νὰ σὲ ἀκούσω, νὰ γίνω Πυλάδης σου καὶ νὰ σὲ στεφαιώσω. Σὺ λοιπὸν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ μὲ διηγήθῃς ἱστορίας, νὰ διατρέξῃς ὄρη

καὶ βουνὰ καὶ νὰ ἐπιδοθῆς εἰς πραγμκτείας ἐρωτικὰς. Λέγε, ἔχω ὑπομονὴν τοῦ Ἰώβ, μὴν ἐντρέπῃσαι· δὲν μὲ εἶπες ἀκόμη ἂν ἡ Κ. Οὐρανία ἔχη γαλανὰ ἢ μαύρα μάτια.

— Ὄχι, διηγήσου με τὴν ἱστορίαν σου, ἐνδέχεται νὰ διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν μου· ὁ Κ. Σιμάρ δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη, καὶ ἡ Οὐρανία περιδιαβάει, ἀγνοῶ ποῦ, μὲ τὴν ἐξαδέλφην της· ἔχεις λοιπὸν καιρὸν νὰ μὲ διηγήθῃς ὅτι θέλεις πρὸ τοῦ γεύματος.

— Ἔστω, ἀπεκρίθη ὁ Ἀνδρέας. Καὶ ἐνῶ ἤλλαξεν ἤρχισεν λέγων ταῦτα.

B.

Πρὸ δύο μηνῶν ὁ Βευρώ, τὸν ὁποῖον γνωρίζεις, ὁ Μερβίλ, ἄλλοι τινὲς νέοι καὶ ἐγὼ, ἀπεφασίσμεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν δημόσιον χορὸν ἵνα διασκεδάσωμεν. Μὴ λησμονεῖς δὲ ὅτι ἵνα διασκεδάσωμεν εἰς τὸν δημόσιον χορὸν ἔπρεπε πρῶτον νὰ μεθύσωμεν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγένετο. Δὲν λέγω ὅτι ἐμεθύσαμεν εἰς βαθμὴν ὥστε νὰ κυλιώμεθα εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ, ὅπως λέγουσιν οἱ Τούρκοι, «τὸ ἐβάλαμεν εἰς τὸ κέφι.» Εἰς τοιαύτην λοιπὸν ὄντες κατάστασιν ἤλθαμεν εἰς τὸν χορὸν, τὴν κεφαλὴν ἔχοντες ἐπηρεμένην, τὸν λόγον πολυχεύμονα, τοὺς ὀφθαλμοὺς λαμπροὺς, τὰς παρειὰς πορφυρᾶς, καὶ παραγκωνίζοντες ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐλέγαμεν ἄρρητα θέματα. Σὲ λέγω δὲ καὶ τοῦτο ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν, καύσαντες φελοὺς, ἐζωγράφησαν μύστκας εἰς τὰ χεῖλη των, ὁ Μερβίλ δὲ καὶ ἐγὼ ἐστολισθημεν καὶ μὲ ψευδεῖς μύτας. Τοιοῦτους ὄντας ἐξέλαβον ἡμᾶς νομίζων ἀντὶ βραπτῶν οἰνοβαρῶν, καὶ ἀφῆκαν νὰ φερώμεθα ὅπως ἐφερόμεθα.

Ἐγὼ ὅμως βραρυθεὶς ἐπὶ τέλους καὶ ἐντρεπόμενος διὰ τὴν μύτιν μου, ἀφῆκα τὴν αἴθουσαν ἀνέβην εἰς τοὺς διαδρόμους καὶ περιηρόχουμην παρατηρῶν τοὺς ἄλλους· οὕτω δὲ περιερχόμενος ἐφθασα εἰς τι θεωρεῖον τῆς τρίτης σειρᾶς, ὅπου εἶδα καθήμενας δύο γυναῖκας, φερούσας μαύρους ἐπενδύτας (dominos), μικρὰς, ὡς μὲ ἐφάνησαν, καὶ τόσον ὁμοίας, ὥστε ὅπως ἀναγνωρίζονται εἶχαν παραδεχθῆ τι σημεῖον ἢ μία ἔφερον ἐξωθεν τοῦ χειροκτίου σμάραγγον, καὶ ἡ ἄλλη ἐκράτει κίτρινον τριαντάφυλλον.

— Τὸ τριαντάφυλλον βεβαίως τοῦτο, ὑπέλαβεν ὁ Τεσιέ· τότε μαντεύω τὰ λοιπὰ.

— Δὲν μαντεύεις τίποτε, φίλε μου. Δύο γυναῖκες ὁμοῦ, εἰς τὸν δημόσιον χορὸν μάλιστα, σπανίως ἐμψνέουν φόβον· ἐπειδὴ δὲ καὶ κουρασμένος ἤμην, καὶ ἡ θύρα ἦτον ἀνοικτὴ, δὲν ἐδίστασα νὰ καθῆσθαι ὅτε δὲ ἤκουσα τὰ πατήματά μου ἐστράφησαν, καὶ ἡ μία ἀφῆκε λεπτὴν φωνὴν, ἥτις μὲ ἐφάνη πρόκλησις. Ἐκάθισα λοιπὸν εὐσταθῶς, καὶ

λαβὼν τὸν λόγον ἀνέπτυξεν ἄπειρον εὐγλωττίαν καὶ εὐγένειαν. Κατ' ἀρχὰς αἱ δύο μυροφορεμέναι ἦσαν σώπηλαι, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξημερώθησαν, καὶ ἀφοῦ συνωμίλησαν κρυφίως καὶ ἐγένεον οὐκ ὀλίγον διὰ τὴν φλυαρίαν μου, συγκατένευσαν νὰ με ἀποκριθῶν οὕτω πως ἤρχισεν ἡ συνδιάλεξις. Ἡ κρατούσα μάλιστα τὸ κίτρινον ῥόδον ἐπολυλόγει πλέον τῆς ἄλλης, ἥτις ὡς πρεσβυτέρα, φαίνεται, τῆ ὠμίλει συνεχῶς κατ' ἰδίαν ἵνα μετριάσῃ τὴν εὐθυμίαν της. Τότε καὶ αἱ δύο στρεφόμεναι ἐβλεπαν ἐκτὸς τοῦ θεωρείου ἐπιθυμοῦσαι νὰ πύσωσι τὴν ὠμίλιν.

Ἐννοεῖς ὅτι μεταξὺ δύο προσωποδοφῶρων δύσκολος ἢ προτίμησις; ἐγὼ ὅμως δὲν ἐταλάντευθην, διότι ἡ κρατούσα τὸ ῥόδον ἐφάνετο τόσῳ νέῳ, ὁ λόγος της ἦτον τοσοῦτῳ δηκτικὸς, αἱ χειρονομίαι της τόσῳ ζωηραὶ, ὥστε ἐπέειπεν ὅτι θὰ ἦτον θελκτικωτάτη καὶ χωρὶς περαιτέρω ἔρευνας, ἔδωκα εἰς αὐτὴν μὲν καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὴν καρδίαν μου, εἰς δὲ τὴν σύντροφόν της τὸ μισὸς μου, φρονῶν ὅτι ἂν καὶ εἶχε κομψὸν τὸ ἦθος ἦτον γρυφὴ γραῖα. Οἱ θεοὶ ἀγαπῶν τὸν περιττὸν ἀριθμὸν, οἱ ἔρασταὶ ὅμως τὸν ἀποστρέφονται, καὶ δικαίως; ἐγὼ δὲ, εὐρισκόμενος πλησιέστερον τοῦ ἔρωτος ἢ τοῦ θεοῦ, κατηρώμην ἐνδομύχως τὸ τρίτον πρόσωπον, καὶ ἐσκεπτόμην πῶς νὰ σωθῶ ἀπ' αὐτοῦ; ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ τρομερὸς γρόνθος ἔσεισε τὴν θύραν τοῦ θεωρείου καὶ ἐτρόμαξε τὰς δύο κυρίας.

— Ἐ! Ἐ! ἡκούσθη λέγουσα φωνὴ ὁμοίᾳ πρὸς νικουρίσμα γάτας.

Καὶ στραφεῖς εἶδεν κοκκινωτολισμένον τὸ πρόσωπον τοῦ Μερβίλ ἀπὸ τὴν θυρίδα.

— Μὴν ἀνοίξῃς, ἀνέκραζεν αἱ δύο γυναῖκες.

Θὰ ὑπήκουα βεβαίως, ἂν δὲν ἐσυλλογιζόμην τὸ ἐξῆς:— Ἐνας καὶ τρεῖς κάμνουν τέσσαρες; ὅθεν ὅταν εἶναι τέσσαρες, οἱ δύο ἡμποροῦν νὰ μείνουν μόνοι.

Ἦνοιξα λοιπὸν, ἀλλὰ εὐθὺς μετενόησα, διότι ἀφότου εἶχα ἀφήσει τὸν Μερβίλ, αὐτὸς ἐμέθυσε εἰς βαθμὸν ὥστε ἔγεινε κουροῦνα. Οὐτε μίαν λέξιν σωστήν δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ προσφέρῃ. Γνωρίζων τὸν ἀπότομον χαρακτήρα του εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, προσεῖδα ἄτοπα; ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς. Καταφρονῶν τὰ ἀλλεπάλληλα νεύματά μου, ἔπεσον ὡς μύλυθος εἰς θρανίον, ἐκάγχασεν ἀναιδῶς, καὶ ἤρχισε νὰ λέγῃ τοιαῦτα ἄτοπα, ὥστε αἱ δύο γυναῖκες ἐσηκώθησαν ἀμέσως καὶ με εἶπαν με φωνὴν τεταραγμένην ἀπὸ φόβον ἢ ἀπὸ θυμὸν.

— Ἀνοίξέ μας, κύριε.

Ἐνῶ δὲ ἔσπευσα νὰ ὑπακούσω, διότι πάντοτε καὶ ἐν πάσῃ περιστάσει σέβομαι τὰς γυναῖκας.

— Εἶσαι τρελὸς; ἀνέκραζεν ὁ Μερβίλ ἀπὸ ποῖον μοναστήριον ἔρχονται αὐταὶ αἱ περιγρηπύσαι; Ἐὰν εἶναι ἄσχημοι, ἔστω, ὦρα τους καλῆ' ἂν ὅμως εἶναι

εὐμορφοί, δὲν θ' ἀρνηθῶν νὰ δειπνήσουν μαζί με; φοβῶ ἀπὸ πείναν καὶ δίψαν. Λοιπὸν, ἄγγελοί μου, εὐγάλατε τὰς προσωπίδας.

Καὶ ταῦτα λέγων ἠτοιμάζετο νὰ προβῇ καὶ εἰς χειρονομίας; ἀλλ' ἐγὼ ἀρπάσας αὐτὸν διὰ τῆς μιᾶς, ἤνοιξα διὰ τῆς ἄλλης χεῖρὸς τὴν θύραν εἰς τὰς προσωποδοφῶρους, αἵτινες ἐπήδησαν ἔξω ὡς ἐξηγριωμένοι ἔλαφοι; ὁ δὲ μέθυτος, γενόμενος μανιώδης, ἐσηκώθη καὶ ἔτεινε τὴν δεξιάν πρὸς τὰς φευγούσας; εἶτε δὲ κατὰ τύχην, εἶτε ἐπίτηδες, ἔσυρε τὴν προσωπίδα ἐκείνης ἥτις ἐκράτει τὸ κίτρινον ῥόδον; αὐτὴ δὲ στραφεῖσα ἤρπασεν ἐν ῥίπῃ ὀφθαλμοῦ τὴν προσωπίδα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Μερβίλ, κατέφευγεν ἀνδρικότατον ῥάπισμα εἰς τὴν πικριάν του καὶ ἐρυγεν. Ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ διαστήματι παρατηρήσας αὐτὴν εἶδα ἐκθαμβὸς ὅτι ἦτον νεωτάτη, ὠραιότατη, καὶ ὅτι εἶχε λαμπροτάτους τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της.

— ὦ! ὦ! ἀνεφώνησεν ὁ Μερβίλ... ῥάπισμα... ὁ καλῆτερός μου φίλος... ῥάπισμα... καὶ ἔπεσον ἐκ νέου εἰς τὸ θρανίον.

Ἐγὼ δὲ χωρὶς ν' ἀκούσω τὰ ἀσυνάρτητα λόγια τοῦ μεθύτου φίλου μου, παρακολούθησα τὰς προσωποδοφῶρους, ἀλλ' αὐταὶ ἔγειναν ἄφαντοι μεταξὺ τοῦ πλήθους; μόνον τὸ κίτρινον τοῦτο τριαντάφυλλον, περὶν μεταξὺ τῆς τετραχῆς ἀπὸ τὴν χεῖρα τῆς ὠραιᾶς ἐκείνης, ἀνέλαθα καὶ ἐφύλαξα. Εἰς μάτην ἀναζητήσας αὐτὰς δύο δλοκλήρους ὄρας, ἀνεχώρησα ἀπὸ τὸν χορὸν χωρὶς νὰ ἰδῶ τοὺς συντρόφους μου, καὶ ὅλην τὴν νύκτα εἶχα τὸν νοῦν μου εἰς τὴν ὠραιάν προσωποδοφῶρον. Τὴν δὲ ἐποῦσαν ὁ Βαυρὼ ἔλθων εἰς τὸ κατάλυμά μου.

— Εἶσαι, ἠρώτησε μετὰ σπουδαιότητος, εἰς κατὰ τῆσιν νὰ με ἀκούσης;

— Τί τρέχει;

— Ἐλησμώνησες λοιπὸν τὰ συμβάντα τῆς παρελθούσης νυκτός;

— Τόσον δὲν τὰ ἐλησμώνησα, ὥστε ἀδιακόπως ἐνθυμοῦμαι τὰ ὠραιότατα μαῦρα μάτια της.

— Δὲν πρόκειται διὰ μαῦρα μάτια, ἀλλὰ διὰ τὸ ῥάπισμα τὸ ὁποῖον ἔδωκες εἰς τὸν Μερβίλ.

— Ἐγὼ! ἀνεφώνησα καγχάσας.

— Διὰ τί θαυμάζεις; ἀπεκρίθη ὁ Βαυρὼ ὅσον φίλος σου καὶ ἂν εἶναι ὁ Μερβίλ, τὸ ῥάπισμα εἶναι πάντοτε ῥάπισμα; ἠξέυρεις μάλιστα ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν λησμονοῦν εὐκόλως τὴν ὕβριν' διὰ τοῦτο ἀπικτεῖ ἀφραδέως μονομαχίαν. Λυποῦμαι ὅτι ἐγὼ χρησιμεύω ὄργανον, ἀλλ' ὁ Μερβίλ εἶναι ἀμετάπειτος; τὸ μάγουλόν του εἶναι κατάμυρον; δὲν σε ἠξέυρα τόσον θυμώδη.

Ἐγὼ δὲ γελάσας ἐκ νέου διηγῆθην ἀκριβῶς τὰ διατρέξαντα. Τότε ἐγένετο καὶ ὁ Βαυρὼ, καὶ ἐξεληθόντες καὶ οἱ δύο ὑπήγαμεν εἰς τὸν Μερβίλ, νομί-

ζόντες; ὅτι ἀφοῦ καὶ αὐτὸς μάθει τὴν ἀλήθειαν θὰ γελᾷ με ἡμᾶς; τὸν εὐρήκαμεν δὲ πλησίον τῆς θερμάστρας ἀνάπτοντα τὴν φωτίαν, ἔχοντα θήκην με δύο πιστόλια καὶ ὑποδεχθέντα με με θηριώδη βλέμματα.

— Διὰ τί, ἠρώτησεν εὐθὺς, δὲν ἔφερες καὶ τὸν μάρτυρά σου;

Εἰς μάτην καὶ ὁ Βαυρὼ καὶ ἐγὼ ἠγωνίσθημεν νὰ τὸν ἐκβάλωμεν ἀπὸ τὴν ἀπάτην; αὐτὸς ὡς λέων ὠρυόμενος, — Μὲ ἐκλαμβάνετε, εἶπε, διὰ παιδί; καὶ μὲν ἦσαν, ὡς λέγεις, δύο γυναῖκες εἰς τὸ θεωρεῖον, καὶ ὅτι ἐτράβιζα τὴν προσωπίδα τῆς μιᾶς; βλέπετε ὅτι ἐνθυμοῦμαι; τὸ ῥάπισμα ὅμως μετὰ κατέφευγεν ὁ Ἄνδρέας, καὶ αὐτὸς θὰ με δώσῃ λόγον. Μήπως δὲν γνωρίζω νὰ διακρίνω τὸ ῥάπισμα τῆς γυναικὸς ἀπὸ τὸ ῥάπισμα τοῦ ἀνδρός; Τοιοῦτο ῥάπισμα εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ δώσῃ γυναικὸς χεῖρι; Χρειαζέται αἶμα διὰ νὰ πλύνῃ τὸ μάγουλόν μου. Λοιπὸν δὲν θέλω λόγια; ἰδοὺ πιστόλια, καὶ λάβε μάρτυρα νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ δάσος τῆς Βολωνίας.

Ἰδὼν δὲ ὅτι ἀνωφελῶς ἐπροσπάθουν νὰ τὸν μεταπέσω.

— Ἄς ὑπάγωμεν, ἀπεκρίθη ἀνυπομόνως. Χθὲς τὸ βράδυ μία νέα ἐτιμώρησε τὴν αὐθάδειάν σου, σήμερον ἐγὼ θὰ τιμωρήσω τὴν ἀνοησίαν σου.

Ἡ μονομαχία ἔγεινε καὶ γνωρίζεις τὸ ἀποτέλεσμα; ὁ Μερβίλ ἔχει ἀκόμη δεμένον τὸν βραχίονά του καὶ ἡ πληγὴ τὸν ἐξέμεθισε. Τώρα ὁμολογῶν ὅτι ἡ μὲν πληγὴ τὴν ὁποίαν τὸν ἔδωκα εἶναι ἀρσενική, τὸ δὲ ῥάπισμα θηλυκὸν, εἶναι ἄκρος φίλος μου ὡς καὶ πρὶν.

— Καὶ ἡ φέρουσα τὸ κίτρινον τριαντάφυλλον; ἠρώτησεν ὁ Τεσιέ.

— Οὔτε τὴν εἶδα πλέον, ἂν καὶ ἔτρεξα παντοῦ ἓνα μῆνα ἐπ' ἐλπίδι νὰ τὴν ἀπαντήσω.

— Καὶ πῶς; τὴν ἠγάπησες;

— Τὴν ἠγάπησα ὡς γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ τις μίαν φορὰν εἰς τὸν χορὸν.

— Ἄρα δὲν ἠξέυρεις ποία ἦτον.

— Κατ' ἀρχὰς ὑπέθεσα ὅτι εἶναι χορεύτρια ἢ θεατρίνα; ἀλλὰ τόσῳ νέῳ καὶ δροσερῷ δὲν ἦτον δυνατόν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ποτὲ ψιμύθιον δὲν ἐμόλυνε τὸ πρόσωπόν της.

— Λοιπὸν ἦτον ἄγγελος, ὑπέλαθε σαρκαστικῶς ὁ Τεσιέ.

— Ἄγγελος ὁπωσοῦν πεπτωκώς. Δύο νέαι γυναῖκες μόναι εἰς δημόσιον χορὸν, τὸ πρῶτον ὑποπτον. Φοβοῦμαι μήπως ὁ ἄγγελος ἐκεῖνος, μόνην περιουσίαν ἔχων τὸ κάλλος, ἐγγράφη τὰ κεφάλαιά του εἰς τὸ μέγα κατάστιχον τῆς δημοσίας διαφθορᾶς. Κρίμα τῆ ἀληθείας, διότι εἶναι καὶ νέῳ καὶ ὠραία; ἀλλ' οἱ Πικρίσιοι εἶναι ἀκάθαρτος ἄβυσσος.

Ὅπως δὴποτε, εἴτε ὑπανδρευμένη εἶναι, εἴτε ἀνύπανδρος, ἀδύνατον νὰ ἰδῇ ὠραιότερον πλάσμα. Ἄν ἡξέυρα νὰ ζωγραφίσω θὰ τὴν ἐξεικόνιζα Ουρακασίως, διότι ἀκόμη με φαίνεται ὅτι τὴν βλέπω. Φαντάσου πρόσωπον ἰταλικόν, τοῦ ὁποῖου τὸ κάλλος λαμπρύνεται ἀπὸ τὸν θυμὸν; μαλλίκα μαῦρα, μέτωπον παραθηνικόν, ῥώθωνα; εὐκινήτους καὶ ἐμπαιθεῖς ὡς οἱ τοῦ ἐν Βελθεδέρε Ἀπόλλωνος, στόμα παιδικόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐβλεπες σειρὰν λευκοτάτων μαργαριτῶν, μάγουλα ἀνθηρὰ, βλέμμα λέοντος!

— Χωρὶς νὰ ἠξέυρης, ὑπέλαθεν ὁ Τεσιέ, ἐξωγράφησε τὴν Οὐρακίαν. Καὶ αὐτὴ ἐνόησε ἔχει βλέμμα λέοντος, καὶ τότε ζαρόνω εἰς μίαν κώχην.

— Σὲ συγχίζω λοιπὸν, διότι φαίνεται ὅτι ἡ μνηστὴ σου εἶναι ἀγγελόμορφος; εὐχομαι μόνον ἡ τόση ὁμοιότης νὰ περιορίζεται εἰς μόνὰ τὰ φυσικὰ προτερήματα.

— Συκοφαντεῖς ἴσως τὴν ἀγνωστόν σου νέαν, καθόσον ἐνδέχεται νὰ ἦτον τιμὴ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν διαγωγὴν της πρὸς τὸν Μερβίλ.

— Ταλαίπωρα! προκειμένου περὶ ἀρετῆς, τί ἀποδεικνύει ἐν ῥάπισμα;

(Ἔπειτα συνέχεια.)

Ο ΟΥΕΣΟΥΙΟΣ (4).

Ἐν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων ἡμᾶς δὲ φρικταλωτέρων διακοσμημάτων τῶν περιχώρων τῆς Νεαπόλεως εἶναι ὁ Οὐεσουίος, ὑφέστιον κείμενον ὀκτὼ μίλια μακρὰν, βορειοανατολικῶς τῆς πόλεως, σχῆμα ἔχων κωνοειδές, ὕψος 3600 ποδῶν ἄνωθεν τῆς θλάτσης καὶ βάσιν 30 μιλίων περιφερείας.

Τὸ ἄρος τοῦτο ὑπὸ μὲν τοῦ Στράβωνος καλεῖται Οὐεσουίος, ὑπὸ δὲ τοῦ Γαληνοῦ Βέσβιος, ὑπὸ τοῦ Σικελιώτου Διοδώρου Οὐεσουίου καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Λατίνων Vesuvius, Vesevus, Vesuvius; ὑποτίθεται δὲ λέξις πελασγική, σημαίνουσα πῦρ ἐσθρασμένον. Ὁ Οὐεσουίος ἐσχηματίσθη, ὡς πάντα τὰ ὑφέστια, ἐξ ὕλων προσληθουσῶν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς; ἐμέσων δὲ κατὰ τὰς συνεχεῖς ἐκρήξεις του παντοδαπὰ; ὕλας, δὲν τηρεῖ ἄεποτε τὸ αὐτὸ ὕψος. Ὁ καθηγητὴς Σκάκης κατὰ τὸ 1822 εὗρεν αὐτὸν ὑψηλότερον ἀπὸ τὸν Νόλστ, τὸν καταμετρήσαντα αὐτὸν τὸ 1749. Ἡ κορυφὴ αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ὑψηλότερα, ἐὰν ἐξ ὁπῶν τινων, κάτωθεν τοῦ κρατήρος, ἀναφανομένων ἐν ὄρχ ἐκρήξεων, δὲν ἐξήρχοντο ἀρκεταὶ ὕλας. Ἡ ἐκρηξίς τοῦ 1822 ἀπέσπασε μέγα μέρος τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, μετέβλεψε

(¹) Ἴδε φυλλάδ. 413 καὶ 415, σελ. 102 καὶ 143.

τὸ χάσμα τοῦ κρατήρος εἰς σχῆμα ἑλικοειδές, καὶ ἐνῶ ἄλλοτε ἠδύνατό τις νὰ ἰδῆ τὸ βάραθρον ἐγγυτέρω, καθίσταται ἤδη καὶ δυσχερὲς καὶ κινδυνώδες.

Πρὸ τῶν διαρρήξεων καὶ τῶν ὄρων τῶν συνεχῶς καπνίζουσῶν περὶ τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους, ὅπου ὕβρι καὶ ἐξογκώσεις μικρὰ ἐσχηματίσθησαν, πολλοὶ ἐπρέσβευσαν ὅτι διὰ τῆς λάθας καὶ τῶν κατεργασμένων ὑπὸ τοῦ ἀρχικοῦ κρατήρος ὕλων, ἤθελε πληρωθῆ ἡ κοιλάς ἢ διαχωρίζουσα τὸν Οὐεσσούιον τοῦ ἐτέρου παρακειμένου καὶ ἰσομεγέθους ὄρους τοῦ καλουμένου *Somma*, ὅπερ κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν εἶναι προγενέστερον ὑψέριον τοῦ Οὐεσσούιου. Καίτοι τὰ συστατικά τοῦ ὄρους παρέχουσι λόγους ἰσχυροὺς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Οὐεσσούιος ἦτον ἐνεργὸς πρὸ πλείστων αἰώνων, οἱ πρὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱστορικοὶ οὐδαμῶς ἐκρήξεως ποιοῦσι μνησίαν. Ὁ Διόδωρος (Δ' 21) ἱστορεῖ ταῦτα « Καλεῖται δὲ νῦν ὁ λόφος Οὐεσσούιος, ἔχων πολλὰ σημεῖα τοῦ κεκαυθῆναι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. » Οἱ περὶ τὸ ὄρος οὖν μέχρι τοῦ 79 μ. Χ. κάτοικοι, καὶ τοὶ παρηνωχλοῦντο ὑπὸ σεισμῶν, βλέποντες αὐτὸ, ἐκτὸς τῆς κορυφῆς, τοσοῦτον κατάφυτον, ὥστε ἐπὶ Κλαυδίου Πούλκρου εἶχον κρυβῆ 8½ τοξόται ἐν τοῖς δάσσει καὶ σπηλαίοις αὐτοῦ, διετέλουν ἐν ἄκρᾳ ἡσυχίᾳ. Ὅθεν καὶ ὁ Στράβων λέγει: « Ἰπέρκειται δὲ τῶν τόπων τούτων ὄρος τὸ Οὐεσσούιον, ἀγροῖς περιοικούμενον παγκάλως πλὴν τῆς κορυφῆς· αὕτη δ' ἐπίπεδος μὲν πολὺ μέρος ἐστίν, ἄκαρπος δ' ὅλη, ἐκ δὲ τῆς ὄψεως τεφρώδης καὶ κοιλάδας φαίνει σπραγγώδεις πετρῶν αἰθαλωδῶν κατὰ τὴν χράαν, ὡς ἂν ἐκβεβρωμένην ὑπὸ πυρός, ὡς τεκμαίροισ' ἂν τις τὸ χωρίον τοῦτο καίεσθαι πρότερον καὶ ἔχειν κρατήρα πυρός σβεσθῆναι δ' ἐπιλειπούσης τῆς ὕλης » (247).

Τὴν 23 Νοεμβρίου μηνὸς 79, τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Τίτου, προηγηθέντων τρομερῶν σεισμῶν καταστρεφάντων τὰ περίχωρα τῆς Καμπανίας, ὁ Οὐεσσούιος ἐξυπᾶ αἴφνης τοῦ ἀπ' αἰώνων ληθάργου του, ποιεῖται ἀπαραδειγμάτιστον ἐκρηξίν, ἐκχέει ἀκαταλόγηστον ποσὸν λάθας, λίθων, μύδρων, σκωρίας, πυρός, βροχῶν, στάκτης, καπνοῦ, καὶ καταθάπτει τὰς ὠραίας πόλεις Ἡράκλειον, Πομπηίαν, Σταβίαν καὶ ἐτέρας πλησιοχώρους πόλεις τε καὶ κώμας. Ἐκτοτε καὶ τοὶ δὲν ἐπεδόθη μὲν εἰς τοσοῦτον μακροχρόνιον ὕπνον, διὰ συνεχῶν ὁμοῦ ἐκρήξεων κατατρομάζει τοὺς κατοίκους τῶν αὐθις παρὰ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἀνεγερθεῖσάν πόλεων. Δευτέρα δὲ σημαντικὴ ἐκρηξίς ἱστορεῖται ἢ κατὰ τὸ 203, καθ' ἣν οἱ μυκηθμοὶ καὶ αἱ βρονταὶ τοῦ ὄρους πρὸ μηνῶν κατεθορύβουν τοὺς κατοίκους ὡς καὶ αὐτῆς τῆς μακρᾶν κειμένης πόλεως Καπούης. — Ἡ στάκτη τῆς ἐκρήξεως τοῦ 472, λέγεται ὅτι ἐφθασε μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀκολούθως τοιαῦτα ἐγένον-

το κατὰ τὰ ἔτη 512, 685, 993, 1036, 1049, 1138, 1306, 1500, 1631 ὅτε ἐφρονεύθησαν κατ' ἄλλους μὲν τρεῖς, κατ' ἄλλους δὲ δέκα χιλιάδες ἀνθρώπων. Ἐπειτα τὸ 1660, 1682, 1694, 1698, 1701, 1737, 1730, καθ' ἣν ἀνυψώθη λίαν τοῦ ὄρους ἡ κορυφή. Εἶτα τὸ 1737, 1751, 1754, 1759, 1760, ὅτε ἤνοιξαν δεκκοκτὼ στόματα, τὰ πλείστα πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὄρους. Ἀκολούθως τὸ 1765, 1767, 1776, 1778, 1779, 1794, ὅτε ἡ μὲν λάθα διατρέξασα πλείστον δρόμον εἰσῆλθεν ὡς χεῖμαρρος εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ δὲ στάκτη καὶ ὁ καπνός, καλύψαντες τὸ ἠλιακὸν φῶς, ἠνάγκασαν τοὺς κατοίκους τῆς Καζέρτης νὰ περιπατῶσι μετὰ φανῶν ἐν κειρῶ ἡμέρας.

Ἐτεροι ἐκρήξεις ἄξιαι λόγου ἐγένοντο τὸ 1810, 1813, 1821, 1834, 1837, 1846, 1847, 1848, 1850, ὅτε ἐξέλιπον τὰ ὕδατα τῶν φρεάτων καὶ τῶν πηγῶν. — Κατὰ δὲ τὰς ἐκρήξεις τοῦ Μαΐου καὶ Δεκεμβρίου τοῦ 1855 προηγήθησαν σεισμοὶ, ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ ὄρους ἄριθμὸς κενθάρων, ἡ μαγνητικὴ βελὸν τὸ παρὰ τὸν Οὐεσσούιον ἀγεροσκοπεῖται εἰδείξε παραδόξους μεταβολὰς, καὶ ἡ ἐξεληθούσα ὕλη ὑπελογίσθη εἰς 1711 ἑκατομμύρια κυβικῶν σπιθαμῶν.

Ὁ ἀββᾶς Ῥωμανέλης ἰχνογραφεῖ τὰς ἐκρήξεις μὲ φρικωδέστατα χρώματα, καὶ κατ' ἐξοχὴν δασάκις ἐκ τοῦ κρατήρος καὶ ἐτέρων περὶ αὐτὸν χασμάτων ἐξέρχονται θορυβωδῶς χεῖμαρροι ἀνημμένης λάθας, καὶ οὐρανομήκεις φλόγες ἐκσφενδονίζουσαι μύδρους, σάκτην, καπνόν, δι' ὧν τὸ μὲν ἠλιακὸν φῶς διασκοτίζεται, ἡ δὲ σκοτεινότερα νῦξ διὰ τῶν φλογῶν φωτίζεται καὶ διαλάμπει.

Ἡ λάθα ἐπὶ πλείστον χρόνον τηρεῖ τὴν ἐκυτῆς θερμότητα, ψυχραίνουμένη δὲ ἀποσκληροῦται τόσον, ὥστε αἱ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς Πομπηίας ὁδοὶ ἐλιθοστρώθησαν δι' αὐτῆς. Μετὰ τὰς ἐκρήξεις συνήθως ἀναπτύσσεται τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὄξυ, ἐξ ὧν πολλοὶ, ἐν ὑπογείοις κατὰ τὸ 1794 καὶ 1822, ἐθανατώθησαν.

Παρὰ τὰς παρακλίας τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας ὑψοῦντο ἄλλοτε πύργοι ἕνεκα τῶν πειρατῶν. Οἱ κάτοικοι δὲ τῶν πολλάκις καταστραφεισῶν πόλεων, ἀθροίζόμενοι περὶ τοὺς πύργους τοὺς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Οὐεσσούιου, ἐσχημάτισαν πόλεις, περὶ τὸ 1319 τὴν *Torre Annunziata*, λαβοῦσαν τὸ ὄνομα παρ' ἐνὸς ἐκκλησιδίου τῆς Ἀναλήψεως, τὴν περὶ τὸν αὐτὸν αἰῶνα πολλάκις καταστραφείσαν ἐπὶ Φριδερίκου Β' *Torre del Greco*, τὴν *Portici* σκαπάζουσαν πλείστον μέρος τοῦ ἀρχαίου Ἡρακλείου, καὶ τὴν *Καστελλαμάρε*, παρὰ τὴν ἄλλοτε *Σταβίαν*, ὁ λιμὴν τῆς ὁποίας ἀπὸ τινῶν ἐτῶν διακοσμεῖται μὲ τὴν οὐρανόχρουν ἑλληνικὴν σημάϊαν, ἕνεκα τῶν

κομιζόντων ἑλληνικῶν πλοίων ὄλων σχεδὸν τὸν ἐνταῦθα δαπανώμενον σίτον.

Τὸν Οὐεσσούιον παρέχοντα ἄφθονον ὕλην καὶ θεολόγοις, καὶ ἀρχαιολόγοις, καὶ ὄρυκτολόγοις, καὶ φυσιολόγοις, καὶ ζωγράφους καὶ ποιηταῖς, ἐπεσκέφθησαν ἐπίσημοι περιηγητὰ καὶ ἐξοχοὶ ἱστορικοὶ διὰ τοῦτο πλείστοι εἰσιν οἱ περὶ αὐτοῦ γράψαντες. Αἱ πρὸς τὸν Τάκιτον ὁμοῦ δύο ἐπιστολαὶ τοῦ νεωτέρου Πλινίου (*Plin. Libr. VI Epist. 46* καὶ *20*), τοῦ ἐξιστοροῦντος μετὰ λεπτομερείας τὰ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ 79 τρομερᾶν ἐκρηξίν καὶ τὸν ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ θάνατον τοῦ θεοῦ του γέροντος Πλινίου, ἐνούμεναι μετὰ συγγραφῶν νεαπολιτανῶν ἐπιστημόνων, ἀρκουσι νὰ περιγράψωσι τὴν βιογραφίαν τοῦ πυριφλεγέθοντος τούτου.

Ὁ ἐπὶ τοσοῦτον ὁμοῦ καταστρεπτικὸς Οὐεσσούιος, καταλιπᾶνας διὰ τῆς στάκτης καὶ τῶν κατεργασμένων ὕλων τὰς γαίας τῆς Καμπανίας, κατέστησεν αὐτὰς πλουσίας τε καὶ καρποφόρους. Ὅσον συνεχέστεραι εἰσιν αἱ ἐκρήξεις αἱ ἐκφέρουσαι ὕλας, τοσοῦτον δαψιλέστερα καὶ πολυπληθέστερα τὰ προΐοντα τῶν περὶ αὐτὸν γαιῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Στράβων λέγει: « Τάχα δὲ καὶ τῆς εὐκαρπίας τῆς κύκλω τοῦτ' αἴτιον, ὥστε ἐν τῇ Κατάνῃ, φασί, τὸ κατατεφρωθὲν μέρος ἐκ τῆς σποδοῦ τῆς ἀνερχθείσης ὑπὸ τοῦ Αἰτνέου πυρός εὐάμπελον τὴν γῆν ἐποίησεν. Ἐχει μὲν γὰρ τὸ λιπαῖνον καὶ τὴν ἐκपुरουμένην βῶλον καὶ τὴν ἐκφέρουσαν τοὺς καρπούς. Πλεονάζουσα μὲν οὖν τῷ λίπει πρὸς ἐκπύρωσιν ἐπιτήδειον, καθάπερ ἡ θειώδης πάσα, ἐξικμασθεῖσα δὲ καὶ λαβοῦσα σθέσιν καὶ ἐκτέφρωσιν εἰς καρπογονίαν μετέβαλε. » Στρ. 247.

Ἐπλούτισεν εἰσέτι καὶ τὴν ὄρυκτολογίαν διὰ παντοδαπῶν λίθων· ἐκ δὲ τινος εἶδους λάθας κατεργάζονται ἤδη ἐν Νεαπόλει μετὰ θαυμαστῆς λεπτοουργίας θῆκαι, περιδέραια, βραχιόνια, ἐνώτια καὶ πλείστα ἕτερα ἔργα, τιμώμενα ἀπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Οὐεσσούιου περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου θεία εἶναι θαυμασία, ἕνεκα τῆς τοπογραφικῆς καὶ μαγευτικῆς τοῦ ὄρους θέσεως. Ἐντεῦθεν ὄρα τις τὴν τυβήρικὴν θάλασσαν, ἐν ἣ σποραδικῶς ἐπιπλέουσιν ὠραιόταται νῆσοι, ἐπίσημοι τινὲς διὰ τὰ μεταλλικὰ λουτρά των ὡς ἡ Ἰσχύα, τινὲς δὲ διὰ φυσικὰ τινα φαινόμενα ὡς ἡ Κάπρη ἢ ἔχουσα τὴν *Grotta Azzura*. Ἐντεῦθεν βλέπει τις τὸν Πικυσίλον, εἰς ὃν πρὸ τῆς μαγνητικῆς πυξίδος οἱ θαλασσοποροῦντες, μετὰ πολυήμερον καὶ τρικυμιώδη πλοῦν, κατέπαυσαν τὰς λύπας των τὴν πολυμέγαρον καὶ ἀμφιθεατρικῶς κειμένην Νεάπολιν τοὺς καταφύτους λόφους καὶ παιδιάδας τῆς Καμπανίας, τὰς κεκοσμημένας διὰ πολλῶν ἐπαύλεων καὶ διαβρεχομένας ὑπὸ τοῦ Σάρνου τὴν σειρὰν τῶν Ἀ-

πενίνων, ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὁποίων ἐξέρχεται μεγαλοπρεπῶς ὁ ἥλιος· ἐπὶ τέλους τὰς εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους πόλεις *Portici*, *Torre del Greco*, καὶ *Torre Annunziata*, τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐπισκεπτόμενος τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, δύναται νὰ ἐγγυθῆ τὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ τὸν ὄργιλον καὶ ἰδιότροπον Οὐεσσούιον. Πάντες οὖν οἱ ἀναβαίνοντες αὐτὸν, καὶ τοὶ δύσβατον καὶ πολύμοχθον, μαγεύονται ὑπὸ τῆς ἀνεκφράστου ταύτης θέας.

Πρὸ τίνος χρόνου Ἑλληνίς τις, διακεκριμένης ἀγωγῆς, διατρίβουσα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ Κυρία Α... μοι ἔλεγεν « εἰμι ἀπηνυδημένη χθὲς ἀνέβην περὶ τὸν Οὐεσσούιον ἕως εἰς τὴν κορυφὴν, φαίνεται μοι νὰ καίωσιν εἰσέτι οἱ πόδες μου· πλὴν εὐχαριστήθη. — Τί; ἀνεκράξα. — Ναι, ἀνέβην περὶ, μοι ἀπήντησε, μὴ ἀνεχομένη νὰ ἀκούω τὰς Ἀγγλίδας κομπορήμονουσας ὅτι μόναι αὐταὶ τολμῶσι νὰ ἀναβαίνωσι τὸν δύσβατον καὶ ἀκροσφαλῆ Οὐεσσούιον. » Ἐπήνεσα τῆς εὐγενοῦς ταύτης Ἑλληνίδος τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν...

Τὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὑφεστίοις παρακολουθούντα φυσικὰ φαινόμενα, συμβαίνουσι καὶ εἰς τὰς ἐκρήξεις τοῦ Οὐεσσούιου· διότι μετὰ τὰς ἐκρήξεις, ἐνῶ μακρόθεν ὁ ὄριζων εἶναι καθαρὸς καὶ ἀνεφελος, περὶ τὸ ὄρος συμβαίνουσι τρικυμίαι, καταιγίδες, θύελλαι, λαίλαπες, βραγαδαὶ καὶ ἄφθονοὶ βροχαί, αἵτινες καὶ ἀνθρώπους πολλάκις ἐθανάτωσαν, καὶ οἰκίας κατηδάρισαν, καὶ κτήματα κατεπλημμύρισαν.

Ὁ Οὐεσσούιος ὑπὸ τὴν ὄρυκτολογικὴν ἐποψίν θεωρούμενος, προσήνεγκεν ἀνεξαντλήτους ἐπισημονικὰς εἰδήσεις. Ὁ ἐπεξεργάμενος τὸν Γ. Δε-Βόττην, τὸν ἀββᾶ Βρεϊσλάκ καὶ πλείστους ἄλλους πληροφορεῖται περὶ τούτου.

Ὁ Οὐεσσούιος ἀπὸ τοῦ 1862 ἡρεμεῖ, καὶ ἀπὸ ἐνὸς ἔτους οὔτε κἂν καπνίζει. Τὸ ὑψέστιον τοῦτο δασάκις ἐκρήγνυται εὐεργετῆ μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ κατ' ἐξοχὴν τὴν Ἑλλάδα, μετ' ἧς δι' ὑπόνομον θά συνδέεται· διότι ἡρεμοῦντος αὐτοῦ ἡ ἡμετέρα χειρσόνησος, μετὰ τῶν ππρακειμένων αὐτῇ νήσων, ὑπὸ σεισμῶν καὶ καταστρεπτικῶν σεισμῶν ἔπαθε.

N. ΚΑΤΡΑΜΗΣ Ἀρχιμανδρίτης
τῆς ἐν Νεαπόλει Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἀξιότιμε gl.le,

Ἐν τινι παρὰ τὴν πόλιν ἡμῶν τουρκικῶ νεκροταφείῳ εὗρον κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν, ἣτις φαίνεται οὐσα τῆς ἐποχῆς, ἐν ἣ εἰσέτι ἐπεκράτει ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἡ

ἐπίσημος λατινική γλώσσα, χάριν γοῦν ἐπισημο-
τητας.

MANIBVS

... PAL...ATINAM ...
... ENS IBVS VIIIDIEB ...
MIGENIANVS FRATRI ...
ATERFILIO PIENTISSIMO

(Κ)ΑΤΑΧΘΟΝΙΟΙΣ

... ΠΑΛΑΤΙΝΑΜΑΡΤΙΑΔΙ... ΖΙ
ΕΡΑΣΠ... ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΛΑΜ
ΚΑΙΣΙΑΟΤΙΑ ΠΡΕΙΜΙΓΕΝ ...
... ΧΑΙΡΕ ΠΑΡΟΔΕΙΤΑ

ΟΔΕΙΤΑ (ἡ τελευταία λέξις εἶναι μεταγενεστέρᾳ προσθήκη ἐξ ἀντιγράψης τῆς προηγουμένης γενομένη ὑπὸ τινος ἀργοῦ παροδιτοῦ.)

Εὐτόχημα ἀληθῶς μέγα εἶναι, ὅτι ὁ πανδαμάτωρ χρόνος ἐφείσατο τοιούτων τινῶν λειψάνων τῶν σκοτεινῶν τοῦ παρελθόντος ἐποχῶν, ἅπερ, καὶ τοὶ ἀτελεῖ ἔτι καὶ μικρὰ τὰ ἤδη εὐρεθέντα, ἐν ὅμοις τεκμηριοῦσιν, ὅτι «καὶ ἡ μεσογαίκα καὶ δυτικὴ Θράκη ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑφ' Ἑλλήνων οἰκισθεῖσα, Ἑλλήνας διετέλεσε τρέφουσα διὰ παντός.» Τῷ ὄντι, ἂν ἐπιγραφῆ μόνον τῇ λαμπρᾷ τῆς Ἑλλάδος ἐποχῇ ἀνήκουσαι, ἀνευρίσκοντο ἐνταῦθα, ἤθελέ τις ὑπολάβει, ὅτι ἐν ὠρισμένῳ τινὶ χρόνῳ ἐπεκράτησε διὰ τινῶν ἀποικιῶν ἢ ἄλλως ὁ ἑλληνισμὸς ἐνταῦθα, καὶ ἐν χρόνοις ὑστέροις ἡ χώρα ἐβαρβαρώθη ἢ γοῦν ἐσθλαβώθη. Ἡ ἀνακάλυψις ὅμοις ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀνήκουσῶν εἰς πάσας τὰς ἐποχάς, τὴν πρὸ Χριστοῦ (ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου), τὴν ἀμέσως μ. Χ. ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων Ἀυτοκρατόρων μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ μετ' αὐτὸν μέχρι ἀλώσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἔτι δὲ ἡ διατήρησις πλείστων ἄλλων μνημείων ἑλληνικῶν καὶ ἑλλ. τέχνης, ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων, κίωνων, ἐρειπίων ναῶν κλπ., μαρτυροῦσιν, εἰς τὸ πείσμα μυρίων (καὶ ἀληθῶς δὲν εἶναι εἰς) Φαλμερβάρων, τὴν ἐνταῦθα διὰ παντός τοῦ χρόνου διαβίωσιν καὶ ὑπαρξίν ἑλληνισμοῦ, καὶ ἑλληνισμοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἀκμαίου, ὅν δὲν πιστεύομεν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξαφανίσῃ ἢ ἐωλος ὑπὸ τῶν βουλγαριστῶν μεταβάπτισις τῆς γηραιᾶς Φιλιππουπόλεως εἰς Πλώβδιφ!, ἣν καθηγίσατο καὶ ἡ αὐτοῦ Πανιερότης ὁ πρόφρων Εὐάγγελος Πανάρετος, ὅστις Φιλιππουπόλεως μὲν τιτλοφορεῖται, εἰς Πλώβδιφ ὅμως ἐπιστέλλει ἐκ Φωναρίου, ἐνθα πρὸ ἐπταετίας διατρίβει!!!

Καὶ μήπως ἐν Φιλιππουπόλει μόνον εὐρίσκονται τοιαῦτα ἑλληνικὰ τεκμήρια; Ἐν Ζακρᾷ, ἐν Χάσκιῳ, ἐν Βησσαπάρᾳ (Τατάρ-Παζαρτζήκι), ἐν Στενημάχῳ πλείστα ἀνευρίσκονται, ἐξ ὧν τινὰ ἐδημοσιεύθησαν

κατὰ καιροῦ ἐν τῇ Πανδώρα· ἀλλὰ ταῦτα οὐδὲ πολλοστὸν μέρος εἶναι τῶν ἐν τῇ γῇ τεθαμμένων.

Καὶ ὅμως λαοπλάνοι πολλοὶ καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ, ὄργανα δὲ μισητὰ ξένων ἐξιδουργιῶν καὶ συμφερόντων, ὠρελούμενοι ἐκ τῆς ἐν τοῖς χωρίοις ἐπικρατήσεως τῆς βουλγαρικῆς λεγομένης γλώσσης, καὶ συμπεριλαμβάνοντες τοὺς Θράκας ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ μὲ τοὺς ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ μιγάδας Βουλγάρους, πειρῶνται νὰ παραπειθῶσι τοὺς ἀπλοῦς κατοίκους τῶν χωρῶν τούτων, ὅτι εἶναι Βούλγαροι ἢ Σλάβοι, καὶ προτρέπονται αὐτοὺς νὰ μισῶσι τοὺς Ἕλληνας, νὰ προγράψωσι τὴν ἑλ. γλῶσσαν καὶ ἱστορίαν, ν' ἀποστατῶσι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ νὰ μεταβάλλωνται εἰς Βουλγάρους, ταῦτόν εἶπεν Κυδαίους (α). Οὐκ ὀλίγοι δὲ ἀτυχῶς γίνονται θύματα τῆς πλάνης καὶ τῆς νέας ταύτης δημαγωγίας, καὶ σπεύδουσι πρὸς τὴν αυτοκτονίαν τὴν ἐθνικὴν! Ὅπερ δὲ λυπηρότατον, καὶ τινὲς τῶν σοφῶν Εὐρωπαίων οὐ μόνον συμφωνοῦσιν ἐξ ἐπιπολιότητος τούτοις τοῖς λαοπλάνοις, ἀλλὰ καὶ ὑποβοηθοῦσιν αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον τῆς ὀλεθρίας διακρίσεως καὶ ἐπεκτάσεως τοῦ λεγομένου πανσλαβισμού.

Καὶ οἱ μὲν τὰ τοιαῦτα πρᾶσσόντες ἔχουσι δίκαιον τὴν γλῶσσαν νὰ θεωρῶσιν ὡς μόνον γνώρισμα ἐθνότητος ἐναντίον πάσης ἱστορικῆς διαμαρτυρήσεως· ἀλλὰ συμφέρει ἄρα γε καὶ τοῖς Εὐρωπαίοις τὸ σόφισμα τοῦτο; Τότε τίνος ἐθνότητός εἰσιν οἱ Βέλγοι καὶ οἱ Ἑλβετοί; ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Βούλγαροι εἰς τίνᾳ ἐθνότητι ἀνήκουσιν, ἀφοῦ πασίγνωστον εἶναι ὅτι σλαβικῆς καταγωγῆς δὲν εἶναι, πλὴν ὅτι λαλοῦσι διεσθαρμένην τινὰ σλαβικὴν διάλεκτον; Δὲν πιστεύομεν μέχρι τέλους νὰ εὐδοκίμησῃ τὸ ψεῦδος.

Παντός ἐπικίνου ἀνώτερος εἶναι ὁ φιλογενῆς Ἀρχιμανδρίτης Κ. Εὐγ. Ξηροποταμηνός, θέμενος μετὰ τῶν διαγωνισμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν Περιγραφήν τῆς Θράκης. Ἐκ τοιαύτης ἐπιστημονικῆς περιγραφῆς μέγα φῶς δύναται νὰ ἐκχυθῇ εἰς τὰ τῆς χώρας ταύτης, ἣτις κινδυνεύει κυριολεκτικῶς νὰ γείνη «Μοισῶν Λεῖα.» Ἐρῶσω.

Ἐν Φιλιππουπόλει τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1867.

ΒΑ. Γ. ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ.

(α) Πιθανώτερον παραγωγή τῆς λέξεως Βούλγαρος εἶναι ἴσως παρὰ τὸ vulgus (ὄχλος). Ἄν δὲ ἡ χυδασιότης ἀπέτελε ἐθνοτικὴν φαντασίωσιν τὴν πληθὺν αὐτῆς!...

BIGNONIA H ΜΕΓΑΛΑΝΘΗΣ.

Bignonia grandiflora. (Thun G)

Class. Didynamia angiosperma.

B. glandiflora foliis pinnatis, foliolis ovatis acuminate dentatis, panicula terminali, tubo corollae calycis longitudine. (W).

Τὸ περικαλλές τοῦτο φυτὸν, γεννώμενον αὐτομάτως ἐν ταῖς σιναϊαῖς καὶ ἰαπωνικαῖς χώραις, καλλιεργεῖται ἐν Εὐρώπῃ ἐντὸς ἀρδανίων, καὶ κοσμεῖ πολλαχοῦ τὰς ἐξέδρας καὶ τοὺς κήπους τῶν πλουσίων καὶ μεγιστάνων. Ὁ καυλὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἐλικοειδής, καὶ παράγει ἄνθη μεγάλα καὶ εὐμορφα ἐν εἰδει θύρσων διατεθειμένα, καὶ μετὰ στεφάνης κωδονοχωροειδοῦς, διηρημένης εἰς πέντε λοβοὺς ἀνομοίους, χρώματος ἐξωτερικῶς μὲν κιτρινοῦ χρυσιζοντος, ἐσωτερικῶς δὲ ἐρυθροκιτρίνου μετὰ γραμμῶν. Αἱ δὲ ἄκραι τῶν κλάδων αὐτοῦ οὐσαι λίαν ἀπαλαὶ ζηραινόνται τὸν χειμῶνα.

I. ΔΕ-ΚΙΓΓΑΛΛΑΣ.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΑΣΤΕΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 422.)

10) Ἡ ἀτυχῆς Γιαννοῦλα.

Οὐλαῖς ἢ νιᾶς παντρεύονται
Οὐλαῖς παντρολογοῦνται
Καὶ πέρνουσαν πλληκαρία,
Μὲ σπαθιά καὶ μὲ τσαπαρτζία.
Καὶ ἡ Γιαννοῦλα ἡ ὄμορφη
Ἐπῆρε τὸ μαράζην¹⁾
Καὶ τὸ σκουντεφρομούτρη²⁾

Ἀσοχιά της;
Δουσιχιά της!
Τοῦ δίνει ψωμί
Δὲν τὸ τρώει,
Τοῦ βρῖνει κρασί
Καὶ δὲν τὸ πίνει.
Τρομάρα του!
Ἀρχτάρα του.
Περκαλεῖται 'ς τὸν θεὸ,
Ὁ θεὸς εἶναι ψηλά·
Πάει εἰς τὴ μάνα της,
Πάει 'ς τὴ μαμά της:
— Ὀχου ἢ κακόμοιρη
ὄχου ἢ βαρούμοιρη!

(1) Μαράζης (ἐκ τοῦ μαρῶνις;) ὁ σκουθρωπὸς καὶ στρυφνός.
(2) Ὁ καταρῆς καὶ μελαγχολικός.

Τὸ κρέμα μ' νὰ χῆς, μάνα μου
Τὸ κρέμα καὶ τὸ ἄδικο,
Μουῦδωκες ἕνα κούτσουρο.
Πάρτο καὶ πελέκα το
Καὶ κακομελέτα το.

11) Ἀπαιτήσεις νεανίδος.

Πέρασ' ἀπὸ 'να γιοφύρι
Κ' εἶδα μιά 'ς τὸ πανεθῆρι,
Μὲ τὴ μάνα της μαλλώνει
Καὶ τὴ δαυλομουντζουρώνει.
— Σοῦεπα, μάνα, πάντρεψέ με,
'Σπιτονοικοκύρεψέ με,
Γέρον ἄνδρα μὴ μου δώσης
Τὶ ταχυὰ θὰ μετανοιώσης·
Γιατ' ὁ γέρος θὰ βρωταί·
Ποῦεν' τ' ἀλευρι, ποῦεν' τ' ἀλάτι,
Ποῦεν' ταῦγά της ἐβδομάδας,
Τὰ κοτσόβουλα¹⁾ τῆς τάβλας.²⁾

ΠΑΡΑΦΡΑΣΕΙΣ.

ΠΕΡΙ ΗΑΙΚΙΑΣ. Ζήτημα διηγέρθη πρὸ καιροῦ ἂν ἡ διανοητικὴ ἐργασία εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν ὑγείαν, καὶ ἂν βραχύνῃ τὴν ζωὴν. Εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ἐπεμβαίνομεν, σπεύδομεν μόνον νὰ ἐκθέσωμεν εἰς ποῖον γῆρας εὐρίσκονται σήμερον πολλοὶ τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν τῆς Γαλλίας, καὶ μάλιστα τῆς Ἀκαδημίας αὐτῆς.

Ὁ K. Viennet, καὶ τοῖς 89 ἐτῶν ἡλικίας, διατηρεῖ πάσης τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ K. de Ségur, ἐτῶν 86, τόσον εἶναι ἐν γνώσει τῶν περὶ αὐτὸν, ὅσον καὶ ὅτε ἦτο τρικονταετής. Ὁ de Pongerville, 76 ἐτῶν, ἐτελείωσεν ἐσχάτως τὴν ἐπιθεώρησιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασθείσης Λουκρετίας, ἣς πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐφάνη ἡ τετάρτη ἐκδοσις. Ὁ Lebrun, 82 ἐτῶν, εἶναι τόσον εὐρωστος καὶ ὑγιής ὅσον καὶ πρὶν. Ὁ Villemain, ὁ πατὴρ τῆς Ἀκαδημίας, μὲ ὄλην τὴν προβεβηκυῖαν του ἡλικίαν δὲν φρίνεται διατεθειμένος νὰ περαιωθῇ τὴν ἔδραν του καὶ ἀπαλλαγθῇ τῶν χρεῶν ἰσοβίου γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας, ἅτινα μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἀκριβείας ἐκτελεῖ. Ὁ Λαμαρτίνος εἶναι ἐτῶν 76, καὶ ὅμως τὸ βῆμα αὐτοῦ εἶναι ἑλαστικώτατον, ἔσται δὲ ἕρθιος τόσον καλὰ ὅσον καὶ κατὰ τὸ 1848. Ὁ Flourens, 76 ἐτῶν, εἰ καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη ἀσθενῆς, ἐκτελεῖ τὰ χρέη του τακτικώτατα. Ὁ κόμης Charles de

(1) Τὰ ἀπομένοντα τεμάχια ἄρτου.

(2) Τῆς τραπέζης (table) ἢ τῆς σκευοθήκης, ἣτις πολλάκις εἶναι μία μόνον σκευὴ, ἐν ᾗ τίθεται ὁ ἄρτος.

Montalembert και ὁ Ponsard, ὁ δημοτικὸς ποιητὴς, καὶ τοὶ ἀμφότεροι ἀσθενεῖς, κέκτηνται ὅλας τὰς διανοητικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Ὁ Γυζῶ ἐτῶν 79, καὶ ὁ Τιέρ 69, ἀντιπροσωπεύουσι τὴν Ἰουλιανὴν μοναρχίαν μὲ ὄλην τὴν δέουσαν ἰσχὺν, ἀμφότεροι δὲ οἱ γέροντες ὀρλεανισταὶ χαίρουσιν ἄκραν υγείαν. Ὁ Berryer, ἐτῶν 74, εἶναι τόσον ζωηρὸς καὶ ἐνεργητικὸς, ὅσον πᾶς τις ἄλλος ἔχων τὰ ἡμίση ἔτη αὐτοῦ.

Ὁ Βίκτωρ Κουζέν, πρὸ ὀλίγων μόλις μηνῶν ἀποθανὼν, ὁ περίφημος οὗτος βιογράφος τῶν γυναικῶν ἐπὶ Λοδοβίκου ΙΔ', καὶ τοὶ πάσχων, κατ' ἔτος τακτικώτατα ἐπασχεῖται τὴν χειμερινὴν εἰς Cannes ἐπίσκεψίν του. Ὁ δούξ de Broglie 82, ἐτῶν κηδεστῆς τῆς κυρίας de Stael, διατηρεῖται τοσοῦτον ζωηρὸς ὅσον καὶ ὅτε ἦτο νέος. Νεώτερα μέλη τῆς Ἀκαδημίας, ἀπὸ 60—70 ἐτῶν εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Ὁ δούξ de Noailles, Prosper Mérimée, Saint-Marc Girardin, Sainte-Beuve, Vitet, Rémusat, Doucet, Nisard, Dupanloup, Sandeau, Dufaure, Falloux καὶ Laprade.

ΟἴΓΓΟΙ ΚΑΙ ΤΟΠΕΙΣ. Ὁ ἱστορικὸς Burnet λέγει ταῦτα περὶ τῆς λέξεως Whig: «Αἱ δημοκρατικαὶ εἰσοδαὶ τῶν νοτιοδυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Σκωτίας σπανίως ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην ἐτησίαν κατανάλωσιν, αἱ δὲ βόρειοι ἀπ' ἐναντίας παράγουσι πλέον ἢ ὅσον ἔχουσι χρεῖαν. Οἱ τῶν δυτικῶν λοιπὸν ὑπάγουσι κατ' ἔτος ἐν συνοδίᾳ εἰς Leith πρὸς ἀγορὰν σιτηρῶν διὰ τὸν χειμῶνα, ἐκ δὲ τῆς λέξεως Whigam, ἐν χρῆσει εἰς ὁδηγίαν τῶν ἵππων, ὠνομάσθησαν Whiggamors.»

Τὸ 1658 ὑπεκινήθη ὁ λαὸς τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν ὑπὸ τῶν Πρεσβυτεριανῶν, καὶ ἐγερθεὶς, ὀργίλως ἐπορεύετο κατὰ τοῦ Ἐδιμβούργου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἱερέων αὐτῶν. Ὁ Μαρκέσιος Ἀργύλου (Argyle), ἐξελθὼν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, ἀπέκρουσε τοὺς ἐπαστατάς, ἡ δὲ μικρὰ αὐτῆ ταραχὴ ὠνομάσθη ἢ εἰσβολὴ τῶν Whiggamors. Ἐκτοτε ὅσοι ἀντετάσσοντο εἰς τὴν Αὐλὴν ἐκαλοῦντο καταφρονητικῶς Whigs.

Ἰσως αὕτη εἶναι ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἐλήφθη ἡ λέξις Whig, καὶ προσηρμώσθη τοῖς ἀντιπολιτευομένοις τὴν Κυβέρνησιν. Ἄλλ' ἐν τούτοις δὲν μᾶς δίδει ἐξηγήσιν τῆς ἀληθοῦς σημασίας τῆς λέξεως, ἥτις, διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς Γαηλικῆς (Gaelic), Κελτικῆς (Celtic), Ἰσλανδικῆς (Islandic) καὶ ἄλλων γλωσσῶν τῆς ἰδίας οἰκογενείας, φαίνεται ὅτι σημαίνει κίνησιν, ὁδόν, πρὸσδοκ, δύναμιν, ἀρχήν, καὶ πιθανῶς μετεχειρίζοντο αὐτὴν οἱ Σκῶτοι τῶν δυτικῶν μερῶν, ὅτε καθωδήγουν τοὺς ἵππους των, ὅπως οἱ ἄλλοι ἐν Ἀγγλίᾳ ἀμαξηλάται μεταχειρίζονται τὸ Gee-ho, καὶ οἱ Γάλλοι Hue done! allez done! Ἡ γνώμη αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐξῆς:

Γοθισί' — Wigam, bellum genere, pugnam conserere.

Ἀγγλο-σαξωνισί' — Whig, bellum praelium. Whigcrafts, ars bellica. Wigmen, bellatores. Wiga, bellator.

Γερμανισί' — Widerwigo, rebellio, Widerwigung, rebelles.

Κιμδρισί' — Ef Wig, occido. Wugur, athleta' καὶ πάλιν

Γοθισί' — Wigs, via.

Ἰσλανδισί' — Vegur, via, iter.

Ἀρκοῦμενοι εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα, περιοριζόμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ λέξις Wig ἢ Whig εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν παρὰ Irhe, Medinger, Spellman καὶ ἄλλοις ἐξηγηταῖς: ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἀλλαχού.

Ἡ λέξις Vigor εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης.

Τὸ ὄνομα τοῦ ἐτέρου κόμματος Tory παράγεται ἐκ τοῦ Tor ἦτοι καταδιώκτης, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι προξενεῖ φόβον διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ ὕψος αὐτοῦ.

Παρατηρήσεως ἄξιον ὅτι ἐν τῇ Ἰβερνο-Γαηλικῇ (Hibern-Gaelic) ἢ Ἰρλανδικῇ ἡ λέξις Tor ἢ Torr, σημαίνει πάντοτε ὑπεροχὴν ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ κατὰ θέσιν.

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΔΥΣΤΥΧΗΜΑΤΑ. Τὸν τελευταῖον Ἰούλιον 167 πλοῖα ἐχάθησαν, ἐκ τῶν ὁποίων 68 ἦσαν Ἀγγλικά, 24 Νορβηγικά, 22 Ἀμερικανικά, 14 Γαλλικά, 8 Δανικά, 8 Πρωσικὰ, 6 Ὀλλανδικὰ καὶ 16 διαφόρων ἄλλων ἐθνικοτήτων.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον 14 πλοῖα ὑποτίθεται ὅτι ἐχάθησαν αὐτανδρα, διότι οὐδὲν ἠκούσθη περὶ αὐτῶν. Ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν ναυαγησάντων πλοίων ἀπὸ τὴν 1 Ἰανουαρίου μέχρι 31 Ἰουλίου τοῦ παρόντος ἔτους εἶναι 1684, ἀπέναντι 1659 τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος τοῦ 1866.

ΚΑΡΑΙΝΗΣ Ὁ ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ. Ἐνός πάσχων ἀπὸ μεγίστην μελαγχολίαν ἐπεσεκέρθη ποτὲ Γάλλον ἰατρὸν. Ὁ ἰατρὸς ἐσυμβούλευσε τὸν ἀσθενῆ νὰ φοιτᾷ εἰς διασκεδάσεις, καὶ πρὸ πάντων νὰ συχναίῃ εἰς τὴν Ἰταλικὴν Ὄπεραν, ὅπου ὁ Καρλίνης καθ' ἐκαστὴν ἐσπέραν διήγειρε τὴν εὐθυμίαν τοῦ ἀκρατηρίου. — Ἄν ὁ Καρλίνης, λέγει ὁ Γάλλος ἰατρὸς πρὸς τὸν ἀσθενῆ, — δὲν διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν σου, ἡ ἀσθενεία σου εἶναι ἀνίατος. — Ἄ! Κύριε, ἀπεκρίθη ὁ ἄλλος, ἐγὼ εἶμαι ὁ Καρλίνης, καὶ ἐνῶ διασκεδάζω ὀλοκλήρον τὴν πόλιν τῶν Παρισίων καὶ κάμνω τοὺς ἀκρατάς μου νὰ ἀποθνήσκωσιν ἀπὸ γέλωτα, ἐγὼ ἀποθνήσκω ἀπὸ μελαγχολίαν καὶ λύπην.

Φ. Α. Μ.